

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN
DENETİMİNDE YAŞANAN SORUNLAR
(GELİR DESTEKLİ RUHSAT UYGULAMASI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin ACER

**Ankara
Haziran, 2016**

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**EĞİTİM YÖNETİMİ VE POLİTİKASI ANABİLİM DALI
EĞİTİM YÖNETİMİ VE TEFTİŞİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN
DENETİMİNDE YAŞANAN SORUNLAR
(GELİR DESTEKLİ RUHSAT UYGULAMASI ÖRNEĞİ)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hüseyin ACER

Danışman: Prof. Dr. İnayet AYDIN

**Ankara
Haziran, 2016**

Eğitim Bilimleri Enstitüsü M¼d¼rl¼ę¼'ne

H¼seyin ACER' in hazırladığı “zel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Denetiminde Yaşanan Sorunlar (Gelir Destekli Ruhsat Uygulaması rneği) ” başlıklı bu çalışma, j¼rimiz tarafından Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi ve Teftişi Y¼ksek Lisans Programı'nda Y¼ksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

İmza

Başkan: Yrd. Doç. Dr. Tarık SOYDAN

¼ye (Danışman): Prof. Dr. İnayet AYDIN

¼ye: Yrd. Doç. Dr. Gökhan ARASTAMAN

ONAY

Bu tez Ankara Üniversitesi Lisans¼st¼ Eğitim – ğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki j¼ri ¼yeleri tarafından ...../...../20..... tarihinde uygun gr¼lm¼ř ve Enstit¼ Yönetim Kurulunca ...../...../20..... tarihinde kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail G¼VEN
Eğitim Bilimleri Enstit¼s¼ M¼d¼r¼

TEZ BİLDİRİMİ

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

Hüseyin ACER

ÖZET

ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN DENETİMİNDE YAŞANAN SORUNLAR (GELİR DESTEKLİ RUHSAT UYGULAMASI ÖRNEĞİ)

ACER, Hüseyin

Yüksek Lisans, Eğitim Yönetimi ve Politikası Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Prof. Dr. İnayet AYDIN

Haziran 2016, xvi + 143 sayfa

Bu araştırmanın amacı, gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenmesidir. Türkiye’de özel eğitim ve özel okulların desteklenmesi alanlarında önemli gelişmeler kaydedilmiş ve özellikle 2006 yılında yürürlüğe giren yasal düzenleme ile özel eğitim hizmetlerinden yararlanan engelli birey sayısında büyük bir artış kaydedilmiştir. Dolayısıyla bu sonuç Milli Eğitim Bakanlığınca desteklenen ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince yapılan hizmetlerin eğitim sistemi ve hukuki rejimde mevcut yerinin tespit edilmesi ve bu hizmetlerde idare tarafından yapılan denetimlerin etkililiğinin yeniden değerlendirilmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır.

Araştırmanın hedef evrenini, Türkiye’nin 81 ilinde görev yapmakta olan 2.530 maarif müfettişi oluşturmaktadır. Araştırmada tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmış ve örnekleme alınacak iller, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Türkiye’deki illerin nüfus, coğrafya, bölgesel kalkınma planları, temel istatistiki göstergeler ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi etkenlerin esas alınarak oluşturulan istatistiki bölge birimleri sınıflandırmasına göre seçilmiştir. Bu kapsamda İstanbul, Edirne, İzmir, Bursa, Ankara, Mersin, Kayseri Samsun, Ordu, Erzurum, Malatya ve Şanlıurfa illerinde görev yapan 410 maarif müfettişi araştırmaya dahil edilmiştir.

Araştırmanın verileri, araştırmacı tarafından geliştirilen veri toplama aracıyla toplanmıştır. Ölçek sorularına temel oluşturması ve başlangıç araştırması olarak maarif müfettişlerine yöneltilen açık-uçlu sorular ve alanyazın taraması sonucu elde edilen görüş ve öneriler, geliştirilen ölçek taslağı için ihtiyaç duyulan soru havuzunun oluşturulmasında kullanılmıştır. Araştırmada toplanan nicel verilerin çözümlenmesinde SPSS kullanılmıştır. Bu kapsamda ön uygulamadan elde edilen verilere göre ölçek maddelerinin istatistikî açıdan gözden geçirilmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde frekans, yüzde, aritmetik ortalama ve standart sapma testleri kullanılmıştır. Katılımcıların öğrenim durumu ve branş karşılaştırmasında ilişkisiz (bağımsız) örneklem için t testi; kıdem değişkenine göre katılımcıların görüşleri arasında anlamlı fark olup olmadığının belirlenmesi için parametrik testlerde tek yönlü varyans analizi (ANOVA); il değişkenine göre ise söz konusu durumun karşılaştırılması için Kruskal Wallis H-Testi kullanılmıştır. Anlamlılık testlerinde $\alpha=0,05$ anlamlılık düzeyi esas alınmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, maarif müfettişleri en çok engelli öğrencilerin velilerinin mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaları; genellikle öğrenci velilerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç işleyişleriyle ilgilenmemesi; söz konusu merkezlerde derse giren personelin işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaları; anılan kurumların denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performanslarının gözlemlenememesi ve bu kurumlarda yapılan ders denetimlerin yetersiz olmasını sorun olarak gördükleri bulguları elde edilmiştir.

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Maarif Müfettişi, Denetim, Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi, Gelir Destekli Ruhsat Usulü, Engelli Birey

ABSTRACT

THE PROBLEMS EXPERIENCED DURING AUDIT OF PRIVATE EDUCATION AND REHABILITATION CENTERS (THE CASE OF REVENUE-SUPPORTED LICENSING PROCEDURE)

ACER Hüseyin

Master of Science, Educational Administration and Policy Department

Supervisor: Professor Dr. İnayet Aydın

June 2016, xvi + 143 pages

The purpose of this research is to determine the opinions of educational supervisors regarding first, factors which reduce the effectiveness of administrative audits of the service of payment of education expenses by the Ministry of Education of children who are deemed appropriate for attending to special education and rehabilitation centers, which is also called revenue-supported licensing procedure and second, which areas that the problems related to the auditing process of these institutions have focused. Significant improvements have been happened in the support of special education and private schools in Turkey and especially with legislation enacted in 2006, a large increase in the number of people with disabilities who have been benefiting from special education services has been recorded. Hence this result has revealed the necessity of identifying the current position of services which are supported by the Ministry of Education and realised by private education and rehabilitation centers in the education system and legal regime, and also the necessity of the re-evaluation of the effectiveness of the inspections carried out by the administration of these services.

The target population of the study is constituted by 2,530 education inspectors working in Turkey's 81 provinces. Stratified sampling method was used in the study and the provinces which are included in the sample have been selected by the State Planning organization's statistical regional units classification which are based on factors such as population, geography, regional development plans, basic statistical indicators and socio-economic development level of the provinces in

Turkey. In this context, 410 education inspectors who are working in Istanbul, Edirne, Izmir, Bursa, Ankara, Mersin, Kayseri, Samsun, Ordu, Erzurum, Malatya and Şanlıurfa have been included in the study.

Quantitative data for this study were collected by the data collection tool developed by the researcher. Open-ended questions directed at education inspectors and comments and suggestions obtained from literature review are used to create the needed pool of questions for draft of the scale developed. SPSS was used in the analysis of quantitative data collected in the study. In this context, factor analysis has been used to statistically inspect scale items according to data obtained from the pre-application. To analyze the data, frequency, percentage, mean and standard deviation tests were used. Independent-samples t-test for participants education level and branch comparison; One-way analysis of variance (ANOVA) parametric test for determining whether there is a significant difference between the opinions of the participants according to seniority variables; Kruskal-Wallis H-Test for difference between the opinions according to the provincial variables have been used. Significance testing was based on $\alpha = 0.05$ significance level.

According to the results of the survey, following situations have been most commonly seen as a problem by education inspectors; The parents of students with disabilities sign payment documents, regardless of the accuracy of financial documents; Parents of students usually do not interest to the inner workings of special education and rehabilitation centers; Failure to observe the performance of teachers in the classroom and insufficiency of course inspections performed in these institutions.

Based on the results of the study, recommendations for solution to problems in the supervision of special education and rehabilitation centers were introduced.

Keywords: Ministry of Education Inspector, Audit, Special Education and Rehabilitation Center, Revenue-Supported Licensing Procedure, Disabled Individual

ÖNSÖZ

Özel eğitimin amaçları, özel eğitime ihtiyacı olan engelli bireylerin, toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini, uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını sağlamaktır. Bundan dolayı, eğitim hizmetinin engelli bireyler için erişilebilir ve eşit olarak yararlanılabilir kılınması, bu kişilerin toplum içinde kendine yeterli, üretken bireyler olmaları ve kaliteli bir yaşam sürdürebilmeleri açısından büyük öneme sahiptir. Eğitim almamış veya alma imkanından yoksun engelli bireylerin karşı karşıya kaldıkları sorunların sadece kendilerini değil, bu bireylerin ailelerini de etkilediği göz önüne alındığında, onların her alanda gelişimlerinin sağlanmasının hem bireysel hem de toplumsal kalkınma bakımından ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmaktadır.

Özel eğitimin bilimsel yöntemlere uygun olarak sunulması ve yaygınlaştırılması, engelli bireylere ulaşılması ve verilen eğitimin kalitesinin artırılması hedefi doğrultusunda, uluslararası normlar çerçevesinde Türkiye’de yapılan yasal düzenlemeler ile özel eğitim alanında önemli gelişmeler sağlanmıştır. Bu kapsamda destek özel eğitim hizmetinden yararlanan bireyler için ödenen eğitim giderinin kapsamının genişletilmesi ve yapılan artışlar da, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezi sayısı ve bu merkezlerden yararlanan bireylerin sayısının artmasına neden olmuştur.

Türkiye’de özellikle kaynaştırma eğitimi içerisinde özel eğitime ihtiyacı olan bireylere sağlanması gereken destek eğitim hizmetlerinin örgün eğitimde yeterince sağlanamaması, uygulanmakta olan özel eğitim sistemi içerisinde eğitim hizmetlerinin takviye edilmesi ve özel eğitim hizmetlerindeki bölgesel farklılıkları kaldırarak özel eğitimin yaygınlaştırılması amacıyla oluşturulan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri; Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmiş destek eğitim programları çerçevesinde engelli bireyler için hazırlanan bireyselleştirilmiş eğitim programları, özel yetiştirilmiş personelle ve her engel gurubunun özelliklerine ve ihtiyaçlarına göre düzenlenmiş eğitim ortamlarında seanslı eğitim hizmetinin verildiği gerçek veya tüzel kişilerce açılmış olan merkezlerdir. Söz konusu bu

kurumlar 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ve diğer idari düzenlemeler çerçevesinde Milli Eğitim Bakanlığınca denetlenmektedir.

Özel eğitimin desteklenmesi için önemli bir kaynak aktarılan ve 300 bini aşkın bireyin yararlandığı destek özel eğitim hizmetlerinin; verimliliğinin, engellilerin gelişim alanlarına ve eğitimine sağladığı katkının değerlendirilmesi gerekliliği açısından Milli Eğitim Bakanlığının yapmış olduğu denetimlerin etkililiği önem arz etmektedir. Bu çalışmada da açıklanacağı üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince yapılacak hizmetlerin gereği gibi ve zamanında yürütülmesini sağlayacak en önemli unsurlardan birisi maarif müfettişlerince yapılacak denetimdir. İdarenin maarif müfettişleri aracılığıyla yaptığı denetimdeki aksaklıklar doğrudan hizmetin işleyişine etki edebilecektir. Bu amaçla bu çalışmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin neler olduğu tespit edilecektir.

Bu araştırma beş bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve tanımlar elle alınmıştır. İkinci bölümde kamu hizmeti kavramı ve unsurları açıklanmış, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılışı ve işleyişi hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde araştırmanın yöntemine, dördüncü bölümde toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular ve yorumlara ve son olarak beşinci bölümde araştırmanın sonuçlarına ve bu sonuçlara dayalı olarak geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

Yaptığım çalışmalar sırasında, bana destek olan ve yön gösteren değerli danışmanım sayın Prof. Dr. İncayet AYDIN'a, çalışmalarına destek veren Araştırma Görevlisi Sn. Özge ERDEMLİ ve bu projeye ile birlikte eğitim hayatıma yaptıkları katkılardan dolayı Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nün saygı değer hocalarına teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2016

Hüseyin ACER

İÇİNDEKİLER

JÜRİ ÜYELERİNİN İMZA SAYFASI	i
TEZ BİLDİRİMİ	ii
ÖZET.....	iii
ABSTRACT	v
ÖNSÖZ.....	vii
ÇİZELGELER DİZİNİ	xi
ŞEKİLLER DİZİNİ	xvi
BİRİNCİ BÖLÜM	
GİRİŞ	
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	12
1.3. Önem.....	13
1.4. Sınırlılıklar.....	14
1.5. Tanımlar.....	14
İKİNCİ BÖLÜM	
KAVRAMSAL VE HUKUKSAL ÇERÇEVE	
2.1. Kamu Hizmetleri	16
2.1.1. Kavram ve Unsurları.....	16
2.1.2. Kamu Hizmetlerine Egemen Olan İlkeler.....	19
2.1.3. Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri.....	22
2.1.4. Virtüel Kamu Hizmeti Kavramı.....	28
2.2. Gelir Destekli Ruhsat Usulü	29
2.2.1. Destek Eğitimi İhtiyacı Olan Bireylere Verilen Destek Eğitim Hizmetlerinin Hukuksal Rejim Açısından İncelenmesi.....	29
2.2.2. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylerin Destek Eğitim Hizmetlerinin Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleriyle İlişkilendirilmesi.....	32
2.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri	36
2.3.1. 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un Değerlendirilmesi	36
2.3.2. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri	39
2.3.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Denetimi.....	41
2.3.4. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Personel ve Disiplin Rejimi.....	46
2.3.5. Engelli Birey Modülü.....	53
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
YÖNTEM	
3.1. Araştırmanın Modeli.....	56
3.2. Evren ve Örneklem.....	56
3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi	57
3.3.1. Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	62
3.3.2. Kurumun İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	63
3.3.3. Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	64

3.3.4.	Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	65
3.3.5.	İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	66
3.3.6.	Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Sorunlar Alt Ölçeği.....	67
3.3.7.	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	68
3.3.8.	Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti Konusunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	69
3.3.9.	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği.....	70
3.4.	Verilerin Toplanması ve Analizi.....	71
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM		
BULGULAR VE YORUM		
4.1.	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	74
4.2.	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	80
4.3.	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	85
4.4.	Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	91
4.5.	Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	96
4.6.	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	102
4.7.	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	108
4.8.	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	114
4.9.	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum.....	120
BEŞİNCİ BÖLÜM		
SONUÇ VE ÖNERİLER		
5.1.	Sonuçlar.....	126
5.2.	Öneriler.....	129
KAYNAKLAR.....		
EKLER.....		
ÖZGEÇMİŞ.....		

ÇİZELGELER DİZİNİ

Çizelge 1	Yıllara Göre Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinden Eğitim Alan Engelli Öğrenci Sayıları.....	39
Çizelge 2	Maarif Müfettişlerinin Branş Dağılımı	42
Çizelge 3	İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı Personel Durumu.....	47
Çizelge 4	Bölge İstatistik Birimleri Sınıflandırmasına Göre Evren ve Örnekleme Yer Alan Müfettiş Sayıları.....	57
Çizelge 5	Açık-Uçlu Sorulara Cevap Veren Maarif Müfettişlerine İlişkin Bilgiler.....	58
Çizelge 6	Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	62
Çizelge 7	Kurumun İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	63
Çizelge 8	Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	64
Çizelge 9	Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	65
Çizelge 10	İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	66
Çizelge 11	Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	67
Çizelge 12	Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaşılan Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	68
Çizelge 13	Çizelge 13. Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti Konusunda Karşılaşılan Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	69
Çizelge 14	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam	

	Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı.....	70
Çizelge 15	Örnekleme Alınan Maarif Müfettişlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı.....	72
Çizelge 16	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	74
Çizelge 17	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	77
Çizelge 18	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	77
Çizelge 19	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	78
Çizelge 20	Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	79
Çizelge 21	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	80
Çizelge 22	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	82
Çizelge 23	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	83
Çizelge 24	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	83
Çizelge 25	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	84
Çizelge 26	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	86
Çizelge 27	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları.....	88

Çizelge 28	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	89
Çizelge 29	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	89
Çizelge 30	Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	90
Çizelge 31	Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri...	91
Çizelge 32	Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	93
Çizelge 33	Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	94
Çizelge 34	Maarif Müfettişlerinin Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	94
Çizelge 35	Maarif Müfettişlerinin Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	95
Çizelge 36	Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	97
Çizelge 37	Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	99
Çizelge 38	Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	100
Çizelge 39	Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	100
Çizelge 40	Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	101
Çizelge 41	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	103

Çizelge 42	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	106
Çizelge 43	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	106
Çizelge 44	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	107
Çizelge 45	Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları....	108
Çizelge 46	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri...	109
Çizelge 47	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	112
Çizelge 48	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	113
Çizelge 49	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	113
Çizelge 50	Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	114
Çizelge 51	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	115
Çizelge 52	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	117
Çizelge 53	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı	

	Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	118
Çizelge 54	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	118
Çizelge 55	Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	119
Çizelge 56	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri.....	121
Çizelge 57	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	122
Çizelge 58	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları.....	123
Çizelge 59	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları.....	123
Çizelge 60	Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları.....	124

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1	Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri.....	23
Şekil 2	Yıllara Göre Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Eğitim Alan Engelli Birey Sayısı, Kurum Sayısı, Öğretmen Sayısı ve Derslik Sayısı Artış Oranları.....	39

BÖLÜM 1

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problemi, amacı, önemi, sınırlılıkları ve araştırmayla ilgili tanımlar verilmiştir.

1.1. Problem

Geniş anlamda “özelleştirme” olarak nitelendirilen ve devleti küçültüp kamu kesimini daraltmaya yönelik politikalar, özellikle 1970’li yıllardan başlayarak son yıllarda hızla yaygınlaşmıştır. Tan’a göre (1992) idarede hukuksal rasyonelliğin yerini “işletmeci rasyonelliğin” alması gerektiği savunulmakta; hukuk kurallarının ağırlığını azaltmaya yönelik fikirler yaygınlaşmaktadır. Ayrıca yönetim karşısında “yönetilen” veya “kamu hizmetinden yararlanan” değil, özel kesimdeki gibi, müşteriden bahsedilmektedir. Bu süreçte, eğitim hizmetleri örneğinde olduğu gibi, kamunun tekelinde kabul edilen birçok kamu hizmetinin değişik yöntem ve mekanizmalarla da sunulabileceği örneklerle ortaya konulmuştur. Böylece devletin küçültülerek yeniden yapılandırılması ve bazı görevlerin özel sektöre transfer edilmesinin de yolu açılmıştır (Balcı, 2005).

İşletmeci, özel sektör ve piyasacı yaklaşımlar, temel kamu hizmeti anlayışını etkilemiş ve tanımlanması çok güç olan kamu hizmeti kavramındaki belirsizliği de arttırmıştır. Böylece idare alanındaki yeni yaklaşımlar bazı kamu hizmetlerinin özel kişilere gördürülmesi uygulamalarını yaygınlaştırmış ve bu konuda belirlenen klasik yöntemler dışında yeni yöntemler arayışı hızlanmıştır (Tan, 1992).

Kamu hizmetinin tanımı için iktisadi, sübjektif ve objektif olmak üzere üç yaklaşım kullanan Sarısu (2011), genel kabul görececek bir kamu hizmeti tanımının yapılmasında güçlük çekildiğini, hukukumuzda bu kavramın tanımında henüz bir anlaşmaya varılmadığını belirtmiştir. Genel asayişin sağlanması, devlet idaresi, yargı ve milli savunma gibi hizmetlerin, nitelikleri gereği henüz özel sektör tarafından sunulması mümkün olmayan doğal kamu hizmetlerini oluşturduğunu, özel hukuk kişileri tarafından rekabetçi bir şekilde üstlenilmesi ve kamu tarafından düzenlemeye ve denetlenmeye tabi tutulması şartlarının birlikte sağlanması durumunda, söz

konusu hizmetler dışındaki diğer faaliyetlerin yalnızca kamu tarafından üstlenilmesi gereken kamu hizmeti olma niteliğinden uzaklaşacağını ifade etmiştir.

Kamu hizmeti kavramını ve unsurlarını açıklayan Isten (2007) ise sanal (virtüel) kamu hizmeti kavramına yer vermiş, 1960'lı yıllarda Fransız idare hukuku öğretisinde yer alan içtihatlarla dayanılarak geliştirilen sanal kamu hizmeti kavramını, “özel teşebbüsün sunduğu bazı faaliyetlerin uygulamada kamu hizmetine dönüşebilecekleri ve bu kategoriyi sanal kamu hizmeti ya da kamu hizmeti olma istidadını bünyesinde taşıyan faaliyetler” olarak tanımlamıştır. Öğretide sanal kamu hizmetlerine örnek olarak ulaşım, haberleşme, öğretim gibi genel, ortak, sürekli ve aynı zamanda zorunlu ihtiyaçları tatmin eden özel faaliyetler gösterilmiştir. Bunlar üzerindeki denetimin, borçlar yükleyen, kolluk denetiminin ötesinde içerik denetimini de kapsayan ve giderek personelin atanmasında bile idarenin yetkili olmasını meydana getiren “organik benzeri ve hiyerarşiye yaklaşan” bütüncül bir yetkiyi kapsadığı belirtilmiştir. Kavrama örnek olarak 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel kişiler tarafından yürütülen eğitim hizmeti konusunda getirilmiş olan sistem gösterilmektedir. Söz konusu yasal düzenlemenin getirdiği sistemde özel kesimce işletilecek özel okul ve çeşitli kurslar sıkı denetime bağlanmış; açılmaları, programları, denetimleri, istihdam edilecek personel ve yöneticiler gibi birçok konu sıkı yasal şartlar altına alınmıştır.

Kamu hizmeti kavramının bazı yönlerini irdeleyen Çal (2009), çalışmasında, sanal kamu hizmeti yaklaşımına getirilen eleştiriler üzerinde durmuştur. Bu eleştirilerin başında, içeriği gereği toplumda ortak ihtiyaçları karşılayan pek çok özel kişi faaliyetinin olduğu ve bunların kamu hizmeti sayılmalarının, idarenin denetimi altına girmelerine neden olacağı ve böylece özel teşebbüs hürriyetini kısıtlayıcı bir etki doğuracağı öngörüsü gelmektedir. Diğer taraftan, bu görüşün benimsenmesi halinde kamu hizmeti kavramının aslından uzaklaşma riskini içereceğine, buna benzer faaliyetler yapan idarenin bu faaliyetleri özel sektöre benzer şekilde kâr etmek amacıyla gerçekleştirmeye başlayabileceğine işaret edilmiştir. Sonuçta araştırmacı çalışmasında, sanal kamu hizmeti anlayışının artık geçerli olmadığı kanaatine vardığını belirtmiştir.

Alanyazında kamu hizmetlerinin bizzat idare tarafından görülme usulü “emanet” olarak tanımlanmıştır. Bunun yanında, kamu hizmetlerinin görülme usulleri olarak, “izin (ruhsat / lisans)”, “iltizam”, “müşterek emanet”, “imtiyaz”,

“işletme hakkı devri”, “yap – işlet” ve “yap – işlet – devret” olarak belirtilmiştir (Günday, 2002).

Kamu hizmetlerinin görülme usullerinden olan ruhsat usulüyle ilgili çalışmalar incelendiğinde, Algan ve Algan’ın (2013), eğitim hakkı ve özgürlüğü bağlamında eğitim hizmetlerinin ruhsat usulü ile özel kişilere gördürülmesi konusunda çalışmalar yaptığı görülmüştür. Söz konusu çalışmada, eğitimin hak ve özgürlükler boyutunun yanında kamu hizmeti boyutları da ele alınmıştır. Bu kapsamda eğitim hizmetlerinin özel kişilerce görülme usulüne ilişkin ilkeler hakkında açıklamalarda bulunulmuştur. Bu çalışmada, özel okullar tarafından sunulan eğitim hizmetlerinin kamusal niteliğini dikkate alan kanun koyucunun, bu niteliğe sahip olduğu öneme paralel sınırlamalar getirdiği açıklanmıştır. Bu bağlamda, kanun koyucunun öncelikle özel öğretim kurumu açmayı izne tabi kıldığı, özel eğitim kurumlarının uyacakları esasların herhangi bir özel teşebbüsün uyması gereken esaslardan farklı olarak oldukça kapsamlı düzenlendiği, böylece eğitimin bir kamu hizmeti olma özelliğine öncelik verilerek, bu alanın tümüyle piyasa koşullarına ve işletmecinin tercihlerine bırakılmasının önlenmek istendiği sonuçlarına varmıştır.

Yukarıda belirtilen çalışmada, eğitimin tümüyle piyasa koşullarına bırakılmamasının nedenleri incelenmiş, bu nedenleri eğitimin gerek devlet okullarında, gerek özel öğretim kurumlarında koordineli olarak yürütülmesi ve bu alanının genel olarak hükümetler için kendi haline ya da kendi kontrol ve denetimi dışında bırakılmak istenmemesi olarak açıklamıştır. Ayrıca, idarenin oldukça kapsamlı denebilecek bir denetim yetkisi ile donatılmış olmasının, hizmetin toplum yaşamındaki öneminden ve en temel insan haklarından biri ile olan ilişkisinden kaynaklandığı belirtilmiştir. Özel eğitim kurumları üzerinde Anayasadan başlayarak birçok hukuki metinde, bu denetimin basit bir gözleme ve standartlaştırmanın ötesine geçtiği aynı kararlılıkla vurgulandığı ifade edilmiştir.

Bunun yanında, Anayasa Mahkemesi kararlarında kamu hizmeti kavramını açıklayan Tan (1991), kamu hizmetinin hukuki rejiminin yüzyılın başındaki görüşlerle açıklanamayacağını belirtmiştir. Kamu hizmeti yaklaşımını oluştururken yapılması gerekenin çağımız ihtiyaçlarını karşılayan ve bunun yanında kendi içinde de tutarlı bir yapıya sahip bir anlayış geliştirilmesi gerektiği görüşünü ileri sürmüştür. Bir başka ifadeyle, üretim araçlarındaki gelişmeler, emek süreci örgütlenmesindeki yeni teknikler, emek gücünün nitelik değiştirmesi, sermaye

birikiminin derinleşmesi ve sermayenin kârlılık alanlarında üretkenliğinin zayıflaması gibi dinamikler, kamu hizmetleri alanı ile piyasa aktörleri arasındaki ilişkilerde yeni yaklaşımlar meydana getirmiştir (Karahanoğulları, 2011).

Kamu hizmetleri piyasa ilişkisine yeni bir örnek olarak eksik imtiyaz usulünü inceleyen Karahanoğulları (2011), idarenin kamu hizmetlerini parçaladığını, çekirdek kamu hizmetlerini idarenin yapmaya devam ettiğini, bunun yanında kamu hizmetlerini üretecek binaların, genel olarak alt yapı işlerinin ve çekirdek hizmetler dışındaki parçalanmış hizmetlerin üretilmesi işini özel teşebbüse verdiğini belirtmiştir. Eksik imtiyaz usulü olarak adlandırılan ve Türk kamu idaresinde ilk kez sağlık kamu hizmeti alanında uygulanan bu sistemde, hizmeti yapan özel kesimin gelirinin idareden alacağı kiradan ve parçalı hizmetler ile hizmet mekanlarının işletilmesinden oluştuğu açıklanmıştır.

Özelleştirme uygulamaları karşısında sosyal devlet ilkesini inceleyen bir diğer çalışmada, anayasal kamu hizmetlerinden sayılan ve kamu gücüne dayanan bir görev olan milli savunma, adalet ve kolluk gibi kamu hizmetlerinin özelleştirilmesinin mümkün olmayacağı belirtilmiştir. Eğitim, sağlık ve sosyal güvenlik gibi çok önemli sayılan hizmetlerin özelleştirilmesinin ise, ancak özel kesime sözleşme ile gördürme şeklinde ve kamu hukuk kurallarına bağlı kalınarak gerçekleştirilebileceği açıklanmıştır. Çünkü böyle bir durumda idarenin söz konusu alandan elini tümenden çekmeyeceği, özel kişilerle arasında kurmuş olduğu iç ilişkiyle, denetleyip gözetleme işlevini sürdüreceği ve özel kişilerin de faaliyetlerini kamu hizmetinin tabi olduğu kurallara göre yürüteceği izah edilmiştir (Bulut, 1999).

Yukarıda açıklanan çalışmada, söz konusu alanlarda özelleştirmenin mümkün olmasının idarenin bu alanda yükümlülüğünü ortadan kaldırmayacağı, sosyal devlet ilkesi gereği yoksulları parasız eğitimden yararlandırmak ve alacağı tedbirlerle imkanı olmayan insanların sağlık problemlerini çözmede onlara yardımcı olmakla görevli olacağı belirtilmiştir. Ayrıca idarenin bu hizmetlerin görülmesini özel kesim aracılığıyla yapsa bile, denetim ve gözetim fonksiyonunu yerine getirmekten kaçınmayacağı, bu çerçevede kalındığı sürece de kamu hizmetlerinin özel kesime gördürülmesinin sosyal devlet ilkesiyle çelişmeyeceği sonucuna varılmıştır.

Kamu hizmeti kavramının bazı yönlerini irdeleyen Çal (2009), kamu hizmeti olarak kabul edilen faaliyetlerde kolluk hizmetlerine kıyasla denetim açısından

ortaya çıkan yegâne farklı durumun, bu hizmetlerin özel sektör eliyle görülmesi durumunda, idare tarafından hizmetin gerektirdiği ölçüde içeriğe yönelik esaslar getirmek suretiyle, normalde tüm alanlar itibariyle yürüttüğü kolluk faaliyetini bu defa daha geniş bir biçimde uyguluyor olması olarak açıklamıştır. Dolayısıyla, kamu hizmeti sayılan faaliyetlerde sözü edilen “içerik” denetiminin, bir kolluk faaliyeti olmaktan öteye gitmediği kanısındadır. Ayrıca araştırmacı bu anlatımlar çerçevesinde idare hukukunda “izin ile bütünleşmiş kolluk” şeklinde bir üçüncü tipin getirilebileceği yönündeki görüşlerin ise yerinde olmadığı düşüncesini belirtmiştir. Çal’a göre, izin ve ruhsat, aynı mahiyettedir. Bir başka ifadeyle her ikisi de, işlevsel ve hukuksal anlamda aynı kavramı ifade eder.

Kamu hizmeti kavramı, gelişimi ve türleri ile ilgili yukarıdaki yapılan açıklamaların yanında, özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylere verilen hizmetler ile ilgili olarak yapılan araştırmalar incelenmiştir. Söz konusu alanda yapılan en önemli çalışmalardan birisi, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığınca (BÖİB) hazırlanan ve 2006 yılında yayınlanan, Özürlü Çocuklara Yönelik Rehabilitasyon ve Özel Eğitim Hizmetleri Çalışması Raporudur.

Bu raporda, Türkiye’de özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların rehabilitasyonu ve özel eğitimi konusu ele alınarak, tanı ve değerlendirme, erken çocukluk eğitimi, yerleştirme ve izleme, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri uygulamaları ve fiziksel özellikleri, özel eğitim ve rehabilitasyonda aile hizmetleri ve bu merkezlerin denetimi ile ilgili konuların incelendiği görülmektedir. Bu bağlamda Ankara’da hizmet veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevcut durum ve sorunlarını tespit etmeye yönelik olarak bir alan araştırmasının yapıldığı ve alan araştırması kapsamında öncelikle ziyaret edilen özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde tespit edilen yerleştirme, mali sorunlar, çalışan personel ve ailelere ilişkin sorunlar, uygulanan programlar ve denetimlerdeki sorunların ortaya konulduğu anlaşılmaktadır. Bunların yanında, erken çocukluk eğitimi ve engelli çocukların rehabilitasyon ve eğitiminde örnek ülke uygulamaları kapsamında Birleşik Krallık, Almanya, Yeni Zelanda, ABD ve İrlanda’daki uygulamalar incelenmiştir (BÖİB, 2006).

Yukarıda bahsi geçen araştırma sonucunda, tıbbi tanılama, eğitsel tanılama, yerleştirme ve izleme, okul öncesi eğitimde entegrasyon, özel eğitim ve

rehabilitasyon merkezleri, eğitim ve rehabilitasyonda aile eğitimi, özel rehabilitasyon merkezlerinin taşınması gereken fiziksel özellikler gibi konularda önerilerde bulunulmuştur. Bu araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının işleyişleri konusunda özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ve ailelerinin bilgi sahibi olmaları konusunda tanıtım faaliyetlerinin düzenlenmesi gibi önerilerde bulunulmuştur (BÖİB, 2006).

Söz konusu çalışmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimine yönelik önerilere de yer verilmiştir. Denetimin özel eğitim alanında yetişmiş müfettiş/meslek elemanları tarafından yapılması; rehberlik ve araştırma merkezlerinin denetlenmesinde mesleki anlamda denetlemelerin kullanılması; özel eğitim kurumlarının teftiş ve idari denetlenmesinin yanı sıra özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek yetkinlikte müfettişlerin istihdam edilmesi bu kapsamda getirilen önerilerin başlıcalarıdır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylere verilen hizmetler ile ilgili olarak yapılan diğer önemli çalışma ise, bu çocuklar konusundaki bilgi ve veri eksikliğini gidermek amacıyla Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığı ve Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı işbirliği ile yapılan “2002 Türkiye Özürlüler Araştırması”dır. Bu araştırma sonuçları T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığınca hazırlanan Türkiye Özürlüler Araştırması Temel Göstergeleri raporunda (2002) yayımlanmıştır.

Bu araştırmada, Türkiye’de engellilerin sayısı, oranı, engellilik durumu, sosyo-ekonomik sorunlar, engelin oluş sebebi, bölgesel farklılıkların ölçülmesi ile süreğen hastalığa sahip olma oranlarının ölçülmesi hedeflenmiş ve Türkiye’deki yerleşim yerindeki hanelerin örnek seçim için kapsama dahil edildiği görülmüştür. Söz konusu araştırmanın sonuçlarına göre, engelli olan nüfusun toplam nüfus içindeki oranı %12.29’dur. Buna göre Türkiye’de 8.431.937 kişinin engelli olarak hayatlarını sürdürmektedir (BÖİB, 2002).

Danıştay kararları ışığında engelli bireylere yönelik eğitim hizmetlerinin sürekliliğini inceleyen Çınarlı ve Uğurlu (2009) bu çalışmasında, engelli bireyler için eğitimin, sosyal yaşama uyum sağlamak ve bir meslek sahibi olabilmek için hayati önem arz ettiği belirtilmiştir. Bu çalışmada, engelli bireyin onurlu bir yaşam sürmesi ve topluma intibakı için eğitim almasının gerektiği, bu eğitimin ise devlet tarafından

karşılırken belli bir süreyle sınırlanmasının Anayasa’da güvence altına alınan hakların ihlali sonucunu doğuracağı kanaati açıklanmış ve bu kanaatin Danıştay tarafından da vurgulandığı izah edilmiştir.

Kargın (2003), bir çalışmasında Türkiye için önem taşıyan ve Cumhuriyetin ilanından bu döneme kadar engellilere yönelik yasal düzenlemeleri değerlendirmiştir. Çalışmasının sonucunda, Türkiye’de özel eğitim alanında pek çok gelişme ve değişme olduğunu saptamıştır. 80 yıllık çabanın olumlu etkilerinin bu alana ilişkin yapılan yasal düzenlemelerde, çalışan personelin nicelik ve nitelik açısından artışında ve uygulama düzeyinde gözlemlendiğini ifade etmiştir.

Özel eğitim uygulama merkezi ve özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev alan, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve özel eğitim alan mezunu ile branş öğretmenlerinin perspektifinden öğretim süreci, fiziksel mekânlar, öğretmenlerin öğrenci velileriyle ve idarecilerle olan ilişkileri bağlamında özel eğitimde yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini tespit etmeyi amaçlayan Karasu ve Mutlu (2014), söz konusu çalışma kapsamında görüşlerine müracaat edilen öğretmenlerin, yönetim ve denetim birimleriyle yaşanan problemlerinin önemli kısmının özel eğitim kurumlarındaki idari personel ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim bölüm mezunlarından seçilmemesinden kaynaklandığını ifade ettikleri sonucuna varmışlardır.

Korucu (2005) Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde yaşanan sorunları belirlemeye ve bu kurumlarda ortaya çıkan sorunlara ve değişimlerinin neler olması gerektiğine yönelik olarak araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma evreni Milli Eğitim Bakanlığı ve SHÇEK’e bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri olmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Ankara, Konya, İstanbul, Denizli ve Gaziantep’te bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kurucuları, kurucu temsilcileri, yöneticileri, öğretmen ve aileleri arasında seçilen 138 kişi oluşturmuştur.

Söz konusu çalışmada kurum yönetimi ile personel arasında güven konusunda problemleri olduğu, devletin her engelli çocuk için verdiği paranın bürokratik formalitelerden dolayı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine zamanında ödenmediği sonuçlarına varılmıştır. Kurumların iş ve işleyişine yönelik yasal düzenlemelerde önemli boşlukların olduğu, bağlı buldukları kurumlar

tarafından gerçekleştirilen denetimlerde ihtiyaç duydukları rehberliğin yeterince yapılmadığı, kurumlar arası ticari kaygılardan dolayı bazen etik olmayan yollarla kurumlarca personel değişiminin gerçekleştirilmeye çalışıldığı söz konusu çalışmada ortaya çıkan diğer bulgular arasındadır.

Türkiye Özürlüler Araştırması (2002), İkinci Analiz Raporu kapsamındaki çalışmada, Türkiye'nin engelli nüfusuna ilişkin olarak yapılan değerlendirmeler sonucunda, engellilere sunulan hizmetler ve yararlanma durumları hakkında bilgilere yer verilmiştir. Söz konusu raporda engellilerin eğitimi, sosyal güvenliği, gelir durumu, bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanma olanakları değerlendirilmektedir. Bu değerlendirmeler neticesinde, eğitim düzeyi düşük, gelir durumu kötü ve sosyal güvenlik olanakları az olan bir engelli kitlesinin var olduğu ortaya konulmuştur. Ulaşılan bulgular, engellileri toplum yaşamından soyutlayan unsurları azaltmak ve mümkün olan yerlerde tümüyle ortadan kaldırmak üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan yöneticiler ve personel açısından ileriye yönelik yeni girişimler için birçok yeni çıkış noktaları teşkil edecek niteliktedir (Tufan ve Arun, 2006).

Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında yaşanan sorunları ortaya koymak ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amacıyla Kocaeli ilinde toplam 20 kurumda bir çalışma gerçekleştirilen Altinkurt'un (2008), bu çalışmada 20 kurum yöneticisi ile görüşme yaptığı görülmüştür. Bu çalışmada, kurum yöneticileri bakış açısından özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kuruma öğrenci bulma ve mali kaynaklarında problemlerin yaşandığı, eğitim ücretlerinin idare tarafından geç ödenmesinin ciddi sorunlar yarattığı belirtilmiştir. Ayrıca söz konusu kurumların etkili denetlenmedikleri ve bu merkezlerin denetimlerinde verilen cezaların da caydırıcılığı olmadığı sonuçlarına varılmıştır.

Çitil (2009), 1923 -2007 yılları arasında Türkiye'nin özel eğitim alanıyla ilgili izlediği temel politikalar ve düzenlemeler çerçevesinde özel eğitimle ilgili hizmet veren kurum ve kuruluşların gelişimi incelemiştir. Çitil araştırmasında, yasal değişimleri ile gelişmeleri temel alarak 1923–1960, 1961–2007 yıllarından oluşan iki dönemi belirlemiştir. Her iki dönemde geçerli özel eğitimle ilgili hükümler taşıyan hukuki düzenlemeleri, ilgili dönemleri kapsayan hükümet programları ve kalkınma planlarını, özel eğitim konsey çalışmalarını, milli eğitim şûralarını, gençlik şûralarını, özel eğitim hizmetleri veren kurum ve kuruluşları ele almış ve incelemiştir. Bu

kapsamda söz konusu çalışmada, Cumhuriyet döneminde Türkiye’de özel eğitim hizmetlerinin sürekli bir gelişim gösterdiğini; ancak, özel eğitimle ilgili önceden belirlenen politikalar ile uygulamalar arasında çelişkilerin olduğu sonuçlarına varılmıştır.

Engelli bireylere hizmet sunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevcut durumlarının tespit edilerek, hizmetlerin ve kamu kaynaklarının daha etkili ve verimli kullanımının sağlanması için Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı [ASPB] Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yapılan bir diğer çalışma ise Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesidir. Söz konusu proje sonucu hazırlanan rapor, özel eğitim kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylere verilen hizmetler ile ilgili olarak yapılan, diğer bir önemli çalışmayı teşkil etmektedir.

Söz konusu araştırmada, yasal düzenlemeler, yönetim yapısı ve denetim konusunda görüş bildiren yöneticilerin genel olarak yürürlükte olan mevzuatı eleştirdikleri görülmektedir. Bununla birlikte bu kurumlardaki yöneticiler, Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri tarafından yapılan denetlemeler sürecinde yaşanan sorunlara ve özellikle bakanlıklar arası işbirliğinde görülen eksiklikler nedeniyle yaşanan problemlere vurgu yaptıkları görülmektedir. Yöneticilerin denetlemeye ilişkin görüşlerinde dikkat çektikleri en önemli nokta ise müfettişlerin denetim işlevi yanında, aynı zamanda yol gösterici olmasıdır.

Ayrıca bu araştırmada özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet veren öğretmenlerden kurum denetimleriyle ilgili görüşlerin alındığı görülmüştür. Görüşlerine başvuru alan öğretmenlerin büyük çoğunluğu, kurumların büyüklüklerine göre denetim sürelerinin de il ve ilçelerde değişiklik gösterdiğini, bu kurumlarda daha sık denetim olması gerektiğini ve denetimlerin daha çok evrak ve kâğıt üzerinde yüzeysel yapıldığını, bunun da eğitimin sürekliliği için uygun olmadığını belirtmişlerdir. Bir diğer görüş ise, denetimi yapan müfettişlerin özel eğitim alanında uzman olmamaları ve bu nedenle nitelikli bir denetim ortaya koyamamalarıdır.

Araştırmaya katılan öğretmenler, denetim yapan müfettişlerin kendi aralarında da tutarlı olmadıklarını, genellikle kurumlarda yalnızca idari denetlemeye önem verildiği ve mesleki anlamda bir denetlemenin olmadığı da belirtilmiştir. Yalnızca idari işlemlere dikkat edilmesinin özel eğitimin başarı ile uygulanmasını

önlediği görüşüne ağırlık verilmiştir. Bununla birlikte öğretmenler, kendilerinin işçi gibi görüldüğünü ve buna göre denetlendiklerini, bu karmaşıklığın düzenlenmesi gerektiğini vurgulamışlardır.

Söz konusu araştırmada, öğretmenlerin yasal düzenlemeler kapsamında ifade ettikleri bir konunun da damar okuma ve kimlik doğrulama sistemi olduğu belirtilmiştir. Araştırmaya katılan öğretmenler bu uygulamanın nasıl olacağı yönünde henüz net bilgilerinin bulunmadığını, bu sistemin olumlu ve olumsuz etkilerinin olabileceğini dile getirmişlerdir. Farklı meslek elemanları ise damar tanıma sistemi uygulamasına yönelik genellikle olumsuz yönde görüş beyan ettikleri görülmüştür. Görüşme yapılan meslek elemanının %88'nin yapılan denetimlerin etkili olmadığını, bazı hususların müfettişler tarafından görmezden gelindiğini ve göstermelik bir denetim mekanizmasının olduğunu, gelen müfettişlerin sağlık konularındaki sorunları çözülemediğini belirtmişlerdir (ASPB, 2013).

Özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylere verilen hizmetler ile ilgili olarak yapılan araştırmalar yanında söz konusu hizmetin yasal dayanağı incelendiğinde; 5378 Sayılı Kanunun 35. maddesiyle, 30.04.1992 tarihli ve 3797 Sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanuna eklenen Ek 3 üncü maddede; özel eğitim değerlendirme kurulları tarafından, özel eğitim kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylerin eğitim giderlerinin, her yıl bütçe uygulama talimatında belirlenen miktarının Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanacağı hükme bağlanmış ve düzenleme 01.06.2006 tarihinde yürürlüğe girdiği görülmüştür. Böylece, söz konusu kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimi altında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderleri Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanmaya başlanmıştır.

Ayrıca, 14/03/2014 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Milli Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 12. maddesiyle, 5580 Sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda değişikliğe gidilmiştir. Bu kanun kapsamında örgün eğitim yapan özel ilkokul, özel ortaokul ve özel liselerde öğrenim gören Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı öğrenciler için, eğitim ve öğretim desteği verilebileceğine ilişkin yasal bir zemin oluşturulmuştur. 2014-2015 Eğitim ve Öğretim Yılında Özel Okullarda Öğrenim

Gören Öğrenciler İçin Eğitim ve Öğretim Desteği Verilmesine İlişkin Tebliğ'de yer alan okul türlerine göre toplam 250.000 öğrenciye 2014-2015 eğitim öğretim yılında geçerli olmak üzere eğitim ve öğretim desteği verilmesi öngörülmüştür.

Söz konusu yasal düzenlemeler sonucu, Türkiye'de özel eğitim ve özel okulların desteklenmesi alanlarında önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Özellikle 2006 yılında yürürlüğe giren düzenleme ile özel eğitim hizmetlerinden yararlanan engelli birey sayısında büyük bir artış kaydedilmiştir. 2002 yılında 68 okul/kurumda 16.341 birey özel eğitimden yararlanmakta iken 2012-2013 öğretim yılında 1.844 okul/kuruma ve 282.926 bireye ulaşılmıştır. Yine, bu merkezlerden yararlanan engelli bireyler için ödenen eğitim gideri kişi başına 2002 yılında 245.000 TL iken 2013 yılında 500.000 TL'ye ulaşmış, yıllık olarak ödenen tutar ise yaklaşık olarak 1 milyar TL'yi geçmiştir. Bu artış, idare tarafından özel eğitim hizmetlerinin önemli ölçüde desteklediğini ve özel eğitimin yaygınlaştırılmasını sağladığını göstermektedir (ASPB, 2013).

Bununla birlikte, özel eğitimin desteklenmesi için önemli bir kaynağın aktarıldığı ve toplam 300 bine yakın bireyin yararlandığı destek özel eğitim hizmetlerinin önemi nedeniyle, bu hizmetlerin verimliliğinin, engellilerin eğitime ve gelişim alanlarına sağladığı katkının, eğitim sistemi ve hukuki rejimde mevcut yerinin tespit edilmesi ve anılan hizmetlerde idare tarafından yapılan denetimlerin etkililiğinin yeniden değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Zira özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimi için önemli bir basamak olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin özel eğitime yönelik destekleyici etkisi, uygulanmakta olan destek eğitim ve rehabilitasyon programlarının yeterliliği, destek eğitim programlarının okullarda uygulanmakta olan müfredat programlarına katkısı, bu hizmetten yararlanmakta olan bireylerin gelişimine/ eğitime katkısı gibi konuların idare tarafından yapılacak denetimler sonucunda tespiti ve değerlendirilmesi mümkün olabilecektir. Dolayısıyla bu hizmetlerin gereği gibi ve zamanında yürütülmesini sağlayacak en önemli unsurun idarenin denetim yetkisi olduğu söylenebilir. Bir başka ifadeyle idarenin yaptığı denetimdeki aksaklıklar doğrudan kurumların yapmış olduğu hizmetin işleyişine etki edebilecektir. Bugüne kadar Türkiye genelinde bu konuyla ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılmış olması ve aktarılan kamu kaynaklarının etkin kullanımının tespitindeki eksiklikler nedeniyle böyle bir çalışma yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmanın problemi, gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin neler olduğudur.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırmanın genel amacı doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması ile ilgili hizmetler kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimini yapan maarif müfettişlerinin:

1. Sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
2. Kurumun idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
3. Mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
4. Denetimlerinde, rehberlik ve yol gösterme, gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
5. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?
6. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığınca hazırlanan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Denetim Rehberlerinde kurumun çalışma

şekli, kurumda uygulanan modüller ve kazanımlar hakkındaki denetim standartları konusunda karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

7. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

8. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel denetimlerinde, kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti konusunda karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

9. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin olarak karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri nelerdir?

10. Maarif müfettişlerinin yukarıda belirtilen hususlar hakkındaki görüşleri arasında branş, öğrenim durumu, kıdem ve çalışılan il değişkenlerine göre anlamlı bir farklılaşma var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye’de özel eğitim ve özel okulların desteklenmesi alanlarında önemli gelişmeler kaydedilmiş ve özellikle 2006 yılında yürürlüğe giren yasal düzenleme ile özel eğitim hizmetlerinden yararlanan engelli birey sayısında büyük bir artış kaydedilmiştir. Dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığınca desteklenen ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince yapılan hizmetlerin eğitim sistemi ve hukuki rejimde mevcut yerinin tespit edilmesi ve bu hizmetlerde idare tarafından yapılan denetimlerin etkililiğinin yeniden değerlendirilmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Zira özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eğitimi için önemli bir basamak olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin özel eğitime katkısı ve bu hizmetten yararlanmakta olan bireylerin gelişimine katkısı gibi konuların idare tarafından yapılacak denetimler sonucunda tespitinin mümkün olabileceği söylenebilir. Bir başka ifadeyle idarenin yaptığı denetimdeki aksaklıklar doğrudan kurumların yapmış olduğu hizmetin işleyişine etki edebilecektir. Bugüne kadar Türkiye genelinde maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimleri hakkındaki görüşleri ile ilgili sınırlı sayıda araştırma yapılmış olması ve aktarılan kamu kaynaklarının etkili kullanımının tespitindeki eksiklikler nedeniyle böyle bir çalışma yapılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır.

Bu araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin etkili yapılmasındaki sorunların neler olduğu maarif mufettişlerinin görüşleri doğrultusunda incelenmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın uygulamaya katkısı söz konusu sorunların Milli Eğitim Bakanlığınca ve diğer ilgililerce bilinmesi ve bu doğrultuda gerekli önlemlerin alınmasının sağlanmasıdır.

Alanyazında, söz konusu kamu hizmetinin genel olarak ruhsat usulüyle özel kesime gördürüldüğü açıklansa bile, bu usulün tam olarak yapılan hizmeti açıklayamadığı bu çalışmada açıklanmaya çalışılacaktır. Dolayısıyla bu araştırmanın literatüre katkısı, kamu hizmetlerinin görülme usullerinden biri olan ruhsat usulünün yeni bir tipinin “Gelir Destekli Ruhsat Usulü” olarak belirlenmesi ve bu usulün diğer usullerden ayıran özelliklerinin neler olduğunun tespit edilmesidir. Gelir destekli ruhsat usulü, kamu hizmetlerinin görülme usullerinin yeni bir tipi olarak araştırılmasının eğitim denetimi alanına zgn bir katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.4. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma:

1. Türkiye çapında 81 ilde çalışan, son beş yılda zel Eğitim ve Rehabilitasyon Kurumlarında denetim yapmış olan, örneklem kapsamına alınan maarif mufettişlerinin görüşleri ile sınırlıdır.

2. Resmi zel eğitim kurumları bu araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

3. Örgün eğitim yapan özel ilkokul, özel ortaokul ve özel liselerde öğrenim gören öğrenciler için, Milli Eğitim Bakanlığınca verilecek eğitim ve ğretim desteğinin 2014-2015 eğitim-ğretim yılında başlamasından dolayı bu husus araştırma kapsamı dışında tutulmuştur.

1.5. Tanımlar

Gelir destekli ruhsat usulü: 5580 sayılı özel ğretim Kurumları Kanunu ile özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine bir kamu hizmetinin yerine getirilmesi hususunda izin verilmesi ve bu kurumlara devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması şeklinde tanımlanan kamu hizmetinin görülme usulüdür.

Denetim: Milli Eğitim Bakanlığının, zel eğitim ve rehabilitasyon

merkezlerinde yapılmakta olan iş ve işlemler hakkında; yasal çerçeve ile belirlenen amaç, öngörülen temel ilke ve hedeflere uygunluğunu, doğruluğunu, ekonomikliğini, etkinliğini; geçerli ve güvenilir ölçütlere göre karşılaştırma yapabilme, giderilebilir eksiklikler için rehberlikte bulunmaya ilişkin öneriler getirme sürecidir.

Denetimde etkililik: Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan eğitim faaliyetlerinde, Milli Eğitim Bakanlığının öngördüğü amaç ya da hedeflere ulaşılması veya ulaşılması derecesinin maarif müfettişleri tarafından yapılan denetimlerde tespit edilebilmesini ifade eder.

Maarif müfettişi: Türkiye'nin 81 ilinde il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde görev yapan ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim/inceleme/soruşturması ile görevlendirilen denetim elemanlarını ifade eder.

Özel eğitime ihtiyaç duyan birey: Doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon: Dil-konuşma gelişim güçlüğü ile zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duyuşsal ve davranış problemleri olan özel eğitim gerektiren bireylerin engellilik hâlini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini en üst seviyeye çıkarmak ve topluma uyumlarını sağlamak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek amacıyla yapılan çalışmalarını ifade eder.

Destek eğitim hizmeti: Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin tıbbî ve eğitsel değerlendirme ve tanılama sonucunda belirlenen eğitim ihtiyaçları doğrultusunda kendilerine, ailelerine, öğretmenlerine ve okul personeline uzman personel, araç-gereç, eğitim ve danışmanlık hizmetleri sağlamayı ifade eder.

Bireyselleştirilmiş eğitim programı (BEP): Özel eğitim ihtiyacı olan bireyin gelişimini veya ona uygulanan programın gerektirdiği disiplin alanlarında eğitsel gereksinimlerini karşılamak üzere uygun eğitim ortamlarından ve destek hizmetlerden en üst düzeyde yararlanmasını amaçlayan yazılı dokümandır.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE HUKUKSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, kamu hizmeti kavramı ve unsurları açıklanmış, kamu hizmetlerine egemen olan ilkeler, kamu hizmetlerinin görülme usulleri üzerinde durulmuştur. Bu bölümün ikinci kısmında, destek eğitimi ihtiyacı olan bireylere özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince verilen destek eğitim hizmetlerinin kamu hizmetlerinin görülme usulleriyle ilişkilendirilmesi bağlamında gelir destekli ruhsat usulü açıklanmıştır. Yine bu bölümün üçüncü kısmında, engelli bireylerle ilgili olarak yapılan kanuni ve idari düzenlemeler açıklanmış, söz konusu düzenlemelerin değerlendirilmesi yapılmıştır. Bu değerlendirme kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılışı, işleyişi, hakkedişleri, personel rejimi, disiplin rejimi, denetimi anlatılmıştır. Ayrıca bölümün son kısmında bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin çalışma usul ve esasları açıklanmıştır.

2.1. Kamu Hizmetleri

Bu bölümde, kamu hizmeti kavramı ve unsurları çerçevesinde, kamu hizmetlerine egemen olan ilkeler ve kamu hizmetlerinin görülme usulleri açıklanmıştır.

2.1.1. Kamu Hizmeti Kavramı ve Unsurları

Geniş anlamda “özelleştirme” olarak nitelendirilen ve devleti küçültüp kamu kesimini daraltmaya yönelik politikalar, özellikle 1970’li yıllardan başlayarak son yıllarda hızla yaygınlaşmıştır. Bir başka ifadeyle devletin yerine getirmesi gereken görevleri daha hızlı, verimli ve etkili biçimde yerine getirebilecek bir yönetim anlayışı arayışlarının günümüzde hızlı bir artış gösterdiği görülmektedir. Böylece idarede hukuksal rasyonelliğin yerine “işletmecî rasyonelliğin” alması gerektiği de savunulmakta; hukuk kurallarının ağırlığını azaltmaya yönelik görüşler yaygınlaşmaktadır. Bununla birlikte, yönetim karşısında “yönetilen” veya “kamu hizmetinden yararlanan” değil, özel kesimdeki gibi, müşteriden söz edilmektedir (Tan, 1992). Ayrıca, bütün bunlara ek olarak, eğitim hizmetlerinde olduğu gibi, kamunun tekelinde varsayılan birçok kamu hizmetinin değişik yöntem ve mekanizmalarla da sunulabileceği örneklerle ortaya konulunca idarenin daraltılarak

yeniden yapılandırılması ve bazı iş ve işlemlerinin özel kesime aktarılmasının da yolu açılmış olduğu görülmektedir (Balci, 2005).

Bütün bu gelişmeler klasik kamu hizmeti görüşünü de etkilemiş ve tanımlanması çok güç olan kamu hizmeti kavramındaki belirsizliği de arttırmıştır. İdarenin yeni rasyonellik arayışı bazı kamu hizmetlerinin özel kesime aktarılması uygulamalarını yaygınlaştırmaya başlamış, bu konuda belirlenen klasik yöntemler olan emanet, kamu hizmeti imtiyazı, ruhsat, müşterek emanet vb. dışında yeni yöntemler arayışına girilmiştir (Tan, 1992).

Bugün, idare hukuku alanı ile ilgilenen bir çok bilim adamı, idare hukukunun konusunu, kamu hizmetlerinin oluşturduğunu ve bu hukuk dalını, bu hizmetlerin yerine getirilme aracı olan teşebbüs ve fiillerin doğurduğunu kabul etmekte ve bu bilim adamlarının başında gelen Leon Duquit, devleti, kamu hizmetlerinin bütünü saymakta ve bu hizmetleri, devletin varlığını meydana getiren çekirdekler ve hücreler olarak görmektedir (Tuncil, 2005).

Kamu hizmeti kavramı yargı içtihatları ve günümüze kadar gelen anayasalarda yer almasına karşın belli bir tanımı yapılmamış, ancak öğretilerde farklı tanımlar yapılarak bu kavram açıklanmaya çalışılmıştır. Kamu hizmeti kavramı ile ilgili olarak kimsenin tartışmasız bir tanım veremediğini savunan Fransız hukukçu Didier Truchet; kanunun koyucunun tanımlama endişesi taşımadığını, hakimin irdeleme ve değerlendirme özgürlüğünü kaybetmemek için tanımlamak istemediğini, doktrinin ise bütün gayretlerine rağmen tanımlamayı başaramadığını ileri sürmüştür (Isten, 2008).

Karahanoğulları'na göre (2004), kamu hizmeti, “siyasal alanın devletçe kısmen veya tamamen üretim ilişkileri alanının zorunluluklarından bağışık kılınarak üstlenilen ve kamusal (siyasal) alana dâhil edilen faaliyetler” olarak tanımlanmıştır. Bu kavramın Günday (2002) tarafından organik, maddi ve şekli açılardan tanımları yapılmıştır. Bu bağlamda, organik olarak kamu hizmeti, belli bir görevi yürütmek için bir kamu tüzel kişisi tarafından tahsis edilmiş olan memur ve vasıtaların tamamı olarak tanımlanırken, maddi olarak kamu hizmeti, bir iş ve faaliyeti yürüten organizasyonun niteliklerinden tamamen bağımsız olarak, yalnızca iş ve faaliyetin niteliğine bakılarak tanımlanmaktadır. Belli bir usulü, belli bir hukuki rejimi ifade

eden şekli açıdan kamu hizmeti ise yapılan hizmetin kamusal yönetim usullerine tabii tutulmuş olmasını açıklar.

Faaliyet, iş, uğraş anlamında da kullanılan kamu hizmetinin kimi kez kamu kuruluşları anlamına geldiğini belirten Gözübüyük, kamu hizmeti kavramını, bir kamu kurumunun, kendisi ya da yakın denetimi altında özel girişim eliyle kamuya sağlanan hizmet olarak tanımlamıştır. Kamu hizmetini, devlet ya da diğer kamu tüzel kişileri tarafından ya da bunların denetimleri altında, ortak gereksinimlerini karşılamak, kamu yararı ya da çıkarını sağlamak için yapılan ve topluma sunulmuş bulunan sürekli ve düzenli faaliyetler olarak tanımlayan Anayasa Mahkemesi (Gözübüyük,1999), kamu hizmetlerinin yalnızca devlet ve kamu tüzelkişilerince yürütülmesinin gerekli olmadığı görüşündedir (Günday, 2002). Dolayısıyla, bir hizmetin kamu hizmeti sayılabilmesi; a) hizmetin kamuya yararlı ve kamuya yöneltilmiş olması, b) hizmetin kamu kuruluşlarınca, veya ilgili kamu kuruluşunun sıkı gözetim ve denetimi altında özel kişilerce yürütülmesi şartlarının birlikte gerçekleşmesiyle olmakla birlikte, bu şartlar kamu hizmetlerinin olmazsa olmaz asgari şartları olarak görülmektedir (Gözübüyük,1999).

Kamu hizmetini bir iş, bir işlem olarak tanımlayan Derbil'e göre (1950), bir işin kamu hizmeti olması halinde bazı sonuçların meydana geleceğini belirtmiştir. Bu bağlamda, kamu hizmeti sayılan ve hükümet edenlerin idareleri veya denetimleri altında görülen bir iş dolayısıyla yapılan sözleşmelere artık özel hukuk kuralları değil, kamu hukuku kuralları uygulanabilecektir. Kamu hizmeti sayılan bir iş dolayısıyla açılacak davaları adli yargı değil, idari yargıda görülecektir. Bir iş bir kamu hizmeti ise bu hizmetten faydalananlar, özel şirketlerin müşterileriyle münasebetlerini düzenleyen özel hukuk kurallarına değil, idari hukukunun "kanuni durum" kuralına göre haklarını arayıp sorumluluklarını yerine getireceklerdir. Kamu hizmeti olan bir iş dolayısıyla meydana gelecek haksız fiillerde özel hukuk kuralları değil; idare hukukunda yer alan "hizmet kusuru", "nesafet = denkserlik", "beklenmeyen durum= imprevision" kuramları uygulanacaktır.

Kamu hizmetlerinin kurulmasında ve kaldırılmasında yetkili makam yasama organındadır. Bu bağlamda, bir işin kamu hizmeti sayılabilmesi için siyasal organların iradesine bağlı olarak öncelikle kanun koyucunun iradesine bakmak gerekmektedir. Buna göre, kanunda bir işin kamu hizmeti olduğunun belirlenmesi durumunda herhangi bir sorun söz konusu olmayacaktır. Ancak, kanunda böyle bir

belirleme yok ise birtakım kriterlere başvurmak suretiyle kanun koyucunun iradesini belirlemek gerekecektir. Bu kriterler ise, söz konusu işin yürütülmesi için kamulaştırma, tekel kurma veya ceza kesme gibi kamusal yetki ve usullerin yanında, bu işlerin yürütülmesine ilişkin olarak yapılacak sözleşmelerde özel hukuku aşan kayıt ve şartların bulunmasıdır. Bu kriterlerden bir veya birkaçının bir arada bulunması, bu faaliyetlerin özel kesim faaliyetlerinden farklı bir faaliyet olarak görülmesini ve kamu hizmeti olarak kabul edilmesini sağlayacaktır (Günday, 2002).

Kamu hizmetleri, yürütüldükleri alana göre, milli kamu hizmetleri ve mahalli kamu hizmetleri olarak ikiye ayrılabilir. Ayrıca konularını oluşturan faaliyetin özel kesime de bırakılmasına veya özel kesime tamamen yasaklanmasına göre tekelli-tekelsiz kamu hizmetleri olarak da ikiye ayrılabilir. Bunların yanında konularına göre kamu hizmetleri ise iktisadi, idari, sosyal ve bilimsel-teknik-kültürel olmak üzere türlere ayrılabilir (Günday, 2002).

2.1.2. Kamu Hizmetlerine Egemen Olan İlkeler

Kamu hizmetleri belirli temel ilkelere uyarak gerçekleştirilir. Kamu hizmetlerinin ortak hukuku ve kamusal rejimin asgari unsurları olan klasik kamu hizmetleri ilkeleri, tüm kamu hizmetleri için geçerli olan asgari müşterektir. Hangi nitelikte olursa olsun veya kim tarafından yerine getirilirse getirilsin, tüm kamu hizmetleri söz konusu ortak hukuka tabidir (Karahanoğulları, 2004).

Kamu hizmetlerinin her biri kendi özel kurallarına tabi ise de, tamamında olan bazı özellikler ve temel bazı ilkeleri a) süreklilik ve düzenlilik, b) değişkenlik (=uyarlama), c) nesnellik ve eşitlik, d) bedelsizlik olarak sıralayabiliriz (Günday, 2002).

Süreklilik ilkesi hizmetin, karşılığı toplumsal ihtiyacın sürekliliği ile açıklanabilir. Ulusal savunma, iç güvenlik ve acil yardım hizmetleri gibi temel hizmetlerde süreklilik kesintisizliğe kadar vardırılmaktadır. Bunların dışında kalan hizmetlerdeki süreklilik ise işleyişteki düzenliliği ifade etmektedir. (Karahanoğulları, 2004). Devlet memurları için konulan grev yasağı, yine devlet memurluğundan istifa eden bir memurun yerine bir ay içinde yeni bir memur veya vekil gelene kadar beklemesini öngören kural ve kamu hizmeti imtiyaz sözleşmelerinde geçerli olan imprevizyon (=öngörmezlik) kuramında olduğu gibi bu ilke pek çok idari hukuku ilke ve kuralının da var olma nedenidir. Bu ilke ve kurala uymayan bir idari işlem

veya eylem hukuka aykırı olacağından idari yargı mercileri tarafından iptal edilebilecektir. Ayrıca söz konusu niteliğe uymayan bir idari işlem veya eylem sebebiyle bir zarar doğmuşsa idarenin mali sorumluluğu ortaya çıkacaktır (Günday, 2002).

Kamu hizmetlerinin yerine getirilmesinde uyulması gereken temel ilkelerden bir diğeri olan kamu hizmetlerinin eşitliği ilkesinin kanun önünde eşitlik kuralının yansması olduğu savunulmaktadır. Aksine, kanun önünde eşitlik ilkesi, kamu hizmetlerinin eşitliği ilkesinin doğrudan açıklamasıdır. Eşitlik bir yandan bireylerin kendi aralarındaki ilişkilerinde hukuk öznesi olarak eşit olduklarını belirttiği gibi, hukuk yapıcısı ve uygulayıcısı olarak devletin bireylere tarafsız davranması gerektiğini de ifade etmektedir (Karahanoğulları, 2004). Ancak söz konusu eşitlik mutlak değildir. Bu bağlamda, kanunların ve düzenleyici işlemlerin belirlediği vasıf ve koşullara sahip olanların tamamına aynı işlemin yapılması, başka bir ifadeyle aynı hukukî durumda bulunanların, eşit olarak kamu hizmetlerinden yararlanabilmesi ve bu hizmetlerin işleyişine katılabilmesi gerekmektedir. Özetle, idare söz konusu faaliyetlerde, herhangi bir düşünce ile herhangi bir kimseye değişik veya ayrıcalıklı bir işlem yapması mümkün değildir (Tuncil, 2005).

İdarenin yetkileri arasında sayılan kamu hizmetleri düzenini tek yanlı olarak değiştirme ve idari sözleşmelerde tek yanlı olarak değişiklik yapma gibi yetkilerinden çıkan (Tuncil, 2005) değişkenlik ve uyarlama ilkesi, çağın teknolojik ve bilimsel ihtiyaçları ve imkanlarının olabildiğince göz önüne tutulması ve buna göre sunulan hizmetin içerik ve yöntemi ile bu hizmetleri yaparken kullanılan araç-gereçlerinde sürekli değişkenlik ve zamana uyarlama yapılımasını anlatır. İdare tarafından devam ettirilen hizmetlerin işleyiş rejiminin başkalaştırılması bu ilke kapsamındadır. Hizmetin işleyiş rejimi, diğer bir deyişle hizmetlerden yararlanma koşulları, hizmeti sunuş biçimi, çalışma saatleri, bedeli idare tarafından her zaman değiştirilebilmesi mümkündür (Karahanoğulları, 2004). Bu bağlamda, kamu hizmetinden yararlananlar bu ilke nedeniyle hizmetlerin örgütleniş ve işleyişinde yapılacak değişiklikler karşısında, hizmetten yaranmaya başladıkları zamana göre herhangi bir kazanılmış hak iddiasında bulunmaları söz konusu değildir (Günday, 2002).

Bireyler sunulan kamu hizmetlerinin maliyetine doğrudan veya dolaylı katlanırlar ancak kamu hizmetlerinden yararlanırken belli bir bedel ödemeyebilirler.

Ancak değer üretimi yine bu değerin kullanılmasına bağlıdır. Kamu hizmetlerinin maliyeti, kural olarak insanların üretiminden aldıkları paylardan vergi ve benzeri adlarla, siyasal iktidar kullanılmayla toplanan kamu gelirleriyle karşılanır. Kimi zaman, kimi hizmetler için emek gücüne doğrudan el konulabilir. Bir diğer ifadeyle kamu hizmetlerinin karşılığı, nakdi veya ayni yine kamudan karşılanır. Bu anlamda kamu hizmetlerinin meccani diğer bir deyişle karşılıksız olduğunu söylemek zordur. (Karahanoğulları, 2004).

Kamu hizmetlerine hâkim olan temel ilkelerin yanında yeni gereksinim ve zorunluluklardan kaynaklanan bazı ilkelerin de bu klasik ilkelere eklendiği görülmektedir. Özellikle Avrupa Birliği hukukunda yaşanan bu değişim ve zenginleşme, birliğe aday ülkelerde de kabul edilmeye başlanmıştır (Keskin, 2006). Bu bağlamda, yeni kamu hizmetleri anlayışı sonucunda, yukarıda sayılan ilkelerin yanında, kamu hizmetlerine niteliğini veren temel ilkeler olmaktan ziyade “reform ilkeler” olarak adlandırılan ilkeler ortaya konmaktadır. Bu ilkeleri Karahanoğulları (2004) şu şekilde belirtmektedir:

- İdarenin işleyişi ilgililer için açık ve anlaşılabilir olmalıdır. Kullanıcılar, hizmetin işleyişi konusunda bilgilenme hakkına sahip olmalıdır.
- İdare, karar almadan önce, yönetilenlere iddialarını açıklama imkanı tanıyan çekişmeli bir usul uygulamaya çalışmalıdır. İdari kararlar gerekçeli olmalı ve karara karşı başvuru yolları kararda açıklanmalıdır.
- Vatandaşların tamamı kendilerini ilgilendiren kararlara karşı, ilgili idareye, bu işle ilgili bağımsız kurullara veya yargıya başvurabilmelidir.
- Kamu hizmetleri coğrafi yaygınlık içinde varolmalı, özellikle kırsal alanlar ve hassas semtlere de kamu hizmetleri ulaşabilmelidir.
- Kamu hizmetlerinin işleyişinin ulusal bütünlüğün güvencesi olduğu düşüncesiyle vatandaşlar kamu hizmetinin işleyişinde kendilerini sorumlu hissetmelidir.

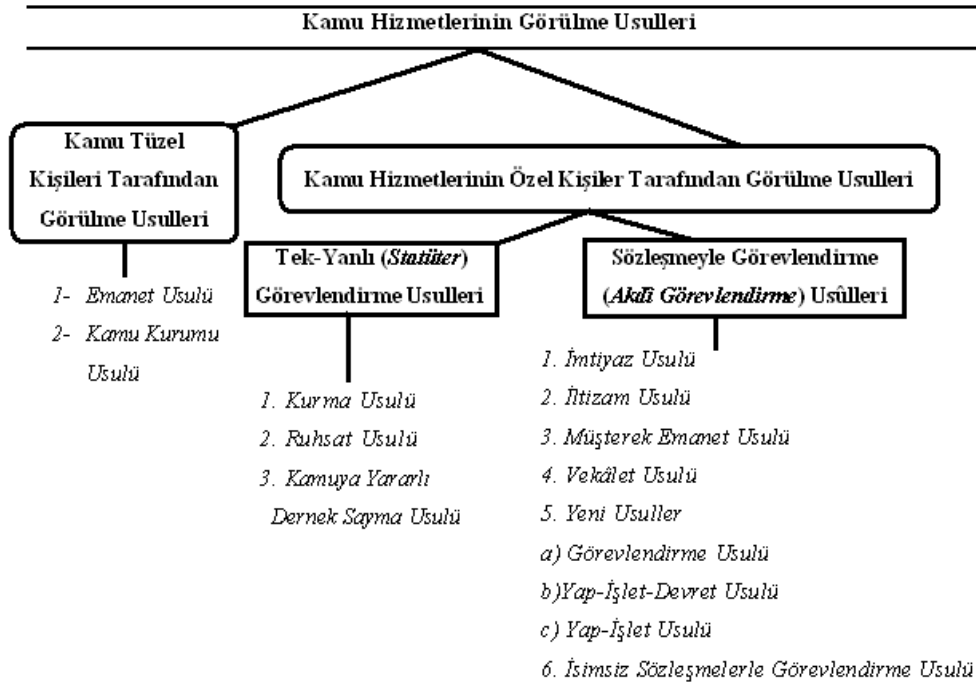
- Her hizmetin, hedefleri açıkça ortaya konmalı, kalite ve kullanıcı ihtiyaçlarının tatmin ölçütleri belirlenmelidir.
- Kamu hizmetinde çalışanlar, kullanıcıları anlamaya, yasa koyucunun ayrıntıda kavrayamayacağı ihtiyaçları ve beklentileri hesaba katmaya çalışmalıdır.
- Varolan kuralların geliştirilmesi sağlanmalı, yeni kuralların kullanıcılar ve yönetime etkileriyle maliyetine ilişkin bilgiler hazırlanmalıdır.
- Kamu hizmetleri yürütücüleri hatalarını kabul etmeyi; mümkün olan en kısa sürede hataları giderip tanzim etmeyi bilmeli ve hatalardan hizmetin işleyişi bakımından gerekli sonuçlar çıkarmalıdır.
- Hukuki düzenlemeler istikrarlı olmalı, değişiklik durumunda, yeni düzenlemeler, kullanıcılara uyum sağlama imkânı tanıyacak koşullarla yürürlüğe konmalıdır.

2.1.3. Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri

İdare kamu hizmetlerini emanet yöntemiyle yürütmektedir. Bunun yanında kamu hizmetleri ruhsat, iltizam, müşterek emanet, imtiyaz ve yap-işlet-devret usulleriyle özel kişilere de gördürülmektedir (Günday, 2002). Doktrinde kamu hizmetlerinin işletilmesi usulleri genellikle kendi içinde bir tasnife tâbi tutulmadan yukarıda belirtilen usulleri sayma yoluyla sıralandığını belirten Gözler (2006), kamu hizmetlerinin görülme usullerini Şekil 1’de gösterildiği şekilde tasnif etmiştir.

Şekil 1’de kamu hizmetleri iki ana başlığa ayrılmıştır. Birinci ana başlıkta kamu hizmetinin kamu tüzel kişiler tarafından görülme usulleri belirtilmiştir. İkinci ana başlıkta ise kamu hizmetlerinin özel kişiler tarafından görülme usulleri gösterilmiştir. Buna göre kamu hizmetlerinin özel kişiler tarafından görülmesi tek-yanlı görevlendirme usulleri ve sözleşmeyle görevlendirme usullerinden oluşmaktadır.

Şekil 1. Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleri, Kaynak: Gözler, 2006.

2.1.3.1. Emanet Usulü

Bir kamu hizmetinin devlet veya diğer kamu tüzel kişileri tarafından doğrudan doğruya ve kendi örgüt ve hizmete tahsis ettikleri aynı ve şahsi araçlarla gördürülme usulü olan emanet usulünde belirleyici nitelik, bir kamu hizmetinin doğrudan doğruya devlet veya diğer kamu tüzel kişilerinince görülmesidir (Günday, 2002). Bir başka ifadeyle emanet yöntemi, kamu hizmetinin devlet tarafından, ayrı bir tüzel kişilik olarak örgütlenmeden kendi malları ve personeliyle bizzat yerine getirmesidir (Karahanoğulları, 2004).

2.1.3.2. Müşterek Emanet Usulü

İdarece kurulmuş bulunan bir hizmetin özel kişilere gördürülmesi usulü olan müşterek emanet usulünde, hizmeti gören özel kişi hizmetin giderlerini hizmetten yararlananlardan aldığı bedelle karşılamaktadır. Özel kişi bir kazanç elde ettiğinde ise bu kazancın bir kısmını idareye vermektedir. Bir başka ifadeyle, bu usulde sermaye tamamen idareye ait olup, hizmeti gören özel kişi kendi emek, bilgi ve becerisi ile hizmeti yürütmektedir. İdare ile özel kişi arasında bir idari sözleşme yapılan bu usul ile imtiyaz usulüyle arasındaki önemli fark vardır. Şöyle ki, özel kişiye gördürülen hizmet idarece kurulmuş ise ve hasar ve zararı idareye ait ise müşterek emanet usulü geçerlidir. Ancak hizmet bu hizmeti gören özel kişi

tarafından kurulmuş, hasar ve masrafı da hizmeti gören kişiye ait ise imtiyaz usulü söz konusudur (Günday, 2002).

2.1.3.3. *İltizam Usulü*

Müşterek emanet usulünün mali konularda uygulama biçimidir. Kamu hizmetinin önceden kararlaştırılan belli bir bedel karşılığı özel hukuk kişisi tarafından yürütülmesi olarak açıklanan iltizam usulü (Tuncil, 2005), bugün itibarıyla terk edilmiş bir usuldür. Bu usul, Osmanlı İmparatorluğunda devlet harcamalarının en önemli finansman aracı olduğundan Osmanlı maliyesinin en başta gelen konularından biri olmuştur. Bu kapsamda, devlete ait bir arazi veya gelirin bir bedel karşılığında kiraya verilmesi veya geçici olarak devredilmesini ifade eden mukataaları vergilendirmenin, rekabete açık, ekseriyetle açık artırma ile belirlenen ve bir bölümü peşin ödenmesi talep edilen belirli birer yıllık bedel karşılığında, kârı ve zararı kendine ait olmak üzere kabul edecek mültezimlere sınırlı bir süre için, güvenilir bir kefaletle devredilmesi şeklinde tanımlanan iltizam usulünün temel unsurlarını, sınırlı süreler, rekabet, bir bölümün peşin ödenmesi gereken belirli bir yıllık bedel ve kefalet olarak sıralanmıştır (Genç, 2003).

2.1.3.4. *Ruhsat Usulü*

Eğitim, sağlık ve toplu taşımacılık hizmetlerinde olduğu gibi kamu hizmeti olarak kabul edilen bir faaliyet idarenin vereceği bir izin ile özel kişilere de gördürülebilir. Tabi ki buradaki ön şart söz konusu hizmetin idare lehine tekel konusu yapılmamış olmasıdır. Ruhsat usulü ile yapılan kamu hizmetinin asıl sahibi ve sorumlusu idaredir. Dolayısıyla idarenin hizmeti gören özel kişi üzerinde geniş bir denetleme ve gözetleme yetkisi söz konusudur (Günday, 2002).

Eğitim hizmetinde de görüldüğü üzere, eğitim hizmeti ruhsat usulüyle özel kişilere gördürülse dahi, devletin gözetimi ve denetlemesi altında yapılır. TC. Anayasasının 42. maddesinin 6. fıkrasındaki “özel ilk ve orta dereceli okulların bağlı olduğu esaslar, devlet okulları ile erişilmek istenen seviyeye uygun olarak kanunla düzenlenir” hükmü ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişiler tarafından açılacak özel öğretim kurumlarına kurum açma izni verilmesi, kurumun nakli, devri, personel çalıştırılması, kurumlara yapılacak malî destek ve bu kurumların eğitim-öğretim, yönetim, denetim ve gözetimi ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim

kurumlarının; eğitim-öğretim, yönetim, denetim, gözetim ve personel çalıştırılmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemek amacıyla kabul edilen 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu, Türkiye Cumhuriyeti uyruklu gerçek kişiler, özel hukuk tüzel kişileri veya özel hukuk hükümlerine göre yönetilen tüzel kişilerce açılan özel öğretim kurumları ile yabancılar tarafından açılmış bulunan özel öğretim kurumlarını kapsamaktadır. Bu bağlamda, özel öğretim kurumları Milli Eğitim Bakanlığında öğretime başlama izini ve ilgili kanunun hükümleri altında faaliyette bulunabilirler.

Ruhsat veya izin vermek suretiyle özel kişilerin faaliyetleri üzerindeki bu denetleme ve sınırlandırmalar, izne bağlanan faaliyetin özelliğine göre farklı nitelikler taşımaktadır. Bu çalışmanın ilgili bölümünde de genişçe tartışılacağı üzere, “virtüel kamu hizmeti” olarak nitelenen faaliyetler üzerindeki söz konusu denetlemenin nitelik itibarıyla adli ve idari kolluk denetimini aşan ve faaliyeti kamu hizmeti yükümlülüklerine tabi tutmaya yaklaştıran bir iç denetim özelliği kazandığı kabul edilmektedir (Tan, 1992).

2.1.3.5. İmtiyaz Usulü

İmtiyaz yöntemi, idare ile özel hukuk tüzel kişisi arasında bir kamu hizmetinin yürütülmesi ile ilgili bir sözleşme yapılmasına ve bu sözleşmeye dayalı olarak kamu hizmetinin yürütülmesine denir (Gözübüyük, 1999). Bir başka anlatımla imtiyaz, bir özel kişinin bir kamu idaresi ile yaptığı sözleşme kapsamında, hizmetten yararlananlardan alacağı ücret karşılığında kendi kâr ve zararına bir kamu hizmetini kurup işletmesidir. Burada kamu tüzel kişisine "imtiyazı veren", imtiyazı alan özel kişiye de “imtiyaz sahibi” veya “imtiyazcı”, bunların arasındaki sözleşmeye de “imtiyaz sözleşmesi” denir. Dolayısıyla, idare imtiyaz sözleşmesiyle imtiyazcıya hizmetten yararlananlardan alacağı ücret karşılığında, kendi kâr ve zararına bir kamu hizmetini kurmak ve işletmek görev ve yetkisini devretmektedir (Gözler, 2006).

Günday (2002), devlet adına imtiyaz verme yetkisinin Bakanlar Kuruluna ait olduğunu, öteki idari sözleşmeler gibi yazı şekle tabi olan kamu hizmeti imtiyaz sözleşmeleri için belli başlı şekil şartının, bu sözleşmelere ilişkin tasarılar hakkında Danıştay’ın görüşünün alınması olduğunu, imtiyaz alacak kişinin Türk anonim şirketi statüsünde bir tüzelkişi olması gerektiği, bir başka ifadeyle, yabancı bir geçek veya tüzel kişiye imtiyaz verilemeyeceği gibi, Türk anonim şirketi statüsünde

bulunmayan bir Türk gerçek veya tüzel kişisine de imtiyaz verilemeyeceği hususlarının imtiyaz usulünde yer alan yetki ve şekil kuralları olduğunu açıklamıştır.

Gözler (2006), kamu hizmeti imtiyaz sözleşmelerinde imtiyazcının yükümlülüklerini; şahsen ifa yükümlülüğü, hizmetin devamlılığını sağlama yükümlülüğü, hizmeti değişen koşullara uydurma yükümlülüğü, denetlenmeye katlanma yükümlülüğü olarak sıralarken, imtiyazcının haklarını ise; malî dengesinin korunmasını isteme hakkı, kendisine sağlanan avantajlara saygı gösterilmesini isteme hakkı, ücret isteme hakkı ve yargısal başvuru hakkı olarak sıralamıştır. Bunun yanında, imtiyaz veren idarenin ise, genel olarak sözleşme hükümlerine uymak ve imtiyazcının yukarıda belirtilen haklarını yerine getirmekle yükümlü olmasının yanında, denetleme yetkisi, tek yanlı değişiklik yapma yetkisi ve müeyyide uygulama yetkisi şeklinde yetkilerinin de olduğunu belirtmiştir.

2.1.3.6. Yap-İşlet-Devret Usulü

İdarenin görev tanımında olan yatırım veya hizmetin, yatırım ve işletme döneminde yapılacak masrafları yüklenen ve karşılığında yatırım sonucu ortaya çıkacak tesisi, önceden belirlenen bir süre ve tarife üzerinden işletme hakkına sahip olan bir özel şirket eliyle gördürülmesi usulü olan yap-işlet-devret usulü, elektrik üretimi, otoyol yapımı, bakımı ve işletilmesinde olduğu gibi, çeşitli yatırım projelerinin devletin genel bütçesine yük teşkil etmeden gerçekleştirilmesini sağlayan bir modeldir (Keskin, 2006).

2.1.3.7. Yap-İşlet Usulü

Bu usul, 16 Temmuz 1997 tarih ve 4283 sayılı “*Yap-İşlet Modeli ile Elektrik Enerjisi Üretim Tesislerinin Kurulması ve İşletilmesi ile Enerji Satışının Düzenlenmesi Hakkında Kanun*”u ile düzenlenmiştir. Söz konusu yasal düzenleme yap-işlet usulünü, elektrik enerjisi santrallerinin üretim şirketleri mülkiyetlerinde kurulmalarını, işletilmelerini, üretilen elektrik enerjisinin satışını içeren bir usul olarak tanımlamıştır. Bu kanun kapsamında sadece termik santral kurma ve işletme izni verilmesi ile enerji satışı vardır. Dolayısıyla diğer usullerle elektrik, üretimi ve satışı konusunda yap-işlet usulü kullanılamaz (Gözler, 2006).

2.1.3.8. Kamu Hizmetlerinin Görülmesinde Yeni Usuller

Yukarıda açıklanan usullerin yanında, yeni usuller olarak nitelendirilen usuller de bulunmaktadır. Bu yeni usuller aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- 4 Aralık 1984 tarih ve 3096 sayılı *Türkiye Elektrik Kurumu Dışındaki Kuruluşların Elektrik Üretimi, İletimi, Dağıtımı ve Ticareti ile Görevlendirilmesi Hakkında Kanunu*, elektrik enerjisi üretim tesislerinin kurulması ve işletilmesi kamu hizmeti için özel hukuk sermaye şirketlerinin görevlendirilmesi usulünü olarak açıklanan “**görevlendirme sözleşmesi usulü**” (Gözler, 2006).
- Kamu hizmetlerinin üretimine özel şirketlerin katılmasında yeni bir örnek eksik imtiyazdır. **Eksik imtiyaz tipi**, idarenin elinde kalan çekirdek hizmetten yararlanan kullanıcılarla, çekirdek hizmeti üretmek için parçalı hizmetlere ihtiyaç duyan idare ve özel girişimcinin zorunlu ticaretine dayanmaktadır. Bu yeni tip kamu hizmetinin ve piyasanın işleyiş ilkelerine aykırı olan bir yöntemdir. İdare kamu hizmetini parçaladıktan sonra çekirdek kamu hizmetini üretmeyi sürdürmekte, bu kamu hizmetinin yapılması gereken binaların veya genel olarak altyapının inşaat işini ve çekirdek hizmetler dışındaki parçalanmış hizmetlerin üretilmesini özel şirketlere vermektedir. Özel teşebbüsün geliri idareden alacağı kiradan ve parçalı hizmetler ile hizmet binalarının işletilmesinden meydana gelmektedir (Karahanoğulları, 2011).
- 28 Mayıs 1988 tarih ve 3465 sayılı *Karayolları Genel Müdürlüğü Dışındaki Kuruluşların Erişme Kontrollü Karayolu (Otoyol) Yapımı, Bakımı ve İşletilmesi İle Görevlendirilmesi Hakkında Kanun* ile düzenlenen özel kişilerin otoyol yapımı ve işletilmesiyle görevlendirilmesini içeren “**otoyol yapımı, bakımı ve işletilmesiyle görevlendirme sözleşmesi usulü**” (Gözler, 2006).
- 4 Şubat 1340 tarih ve 406 sayılı Telgraf ve Telefon Kanununun 27 Ocak 2000 tarih ve 4502 sayılı Kanunla değişik 1’inci maddesinin beşinci fıkrasına göre, Türk Telekom, her türlü telekomünikasyon hizmetinin yürütülmesi konusunda Telekomünikasyon Kurumu ile yapacağı “görev sözleşmesi” ile görevlendirilebilen ve aynı madde Türk Telekom ile Telekomünikasyon Kurumu arasında GSM 1800 mobil telefon hizmetlerinin yürütülmesi amacıyla “GSM görev

sözleşmesi” yapılmasını da öngören ve idarî sözleşme olan “**Türk Telekom’un görevlendirilmesi sözleşmesi usulü**” (Gözler, 2006).

- Fransız doktrininde yer alan, idare ile özel kişilerin, kamu hizmetlerinin yürütülmesi konusunda, imtiyaz, iltizam, müşterek emanet, vekâlet tiplerinin dışında kalan ve idare ile özel kişilerin istedikleri tipte sözleşme yapabilecekleri şeklinde açıklanan “**isimsiz sözleşmeler usulü**” (Gözler, 2006).

2.1.4. *Virtüel Kamu Hizmeti Kavramı*

Bu kavram Fransız İdare Hukuku öğretisinde yer alan içtihatlarla dayanılarak geliştirilmiştir. Bu kurama göre, halkın günlük ihtiyaçlarını karşılamak üzere gösterdiği bazı faaliyetler vardır ki, bunların bir yandan idare ile diğer yandan da kamu emlakı ile özel bir ilişkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla yollar, rıhtımlar, akarsular ve atmosfer gibi hizmetler kamu emlakı ile ilişkisinden dolayı uygulamada kamu hizmetine dönüşebilecekleri kabul edilmektedir. Burada kamu emlakından normalin dışında bir yararlanmayı gerektiren faaliyet söz konusudur. Söz konusu faaliyeti yürüten kişinin idare ile ilişkileri de bir izne dayanmakta ve idarenin denetleme yetkisi adli ve idari kolluk yetkisi boyutlarını aşmaktadır. Böylece idare tarafından izin verilen hizmete içten müdahale söz konusudur (Isten, 2008).

Bu kamu hizmeti görülme usulüne virtüel kamu hizmeti ya da kamu hizmeti olma istidadını bünyesinde taşıyan faaliyetler denilmektedir. Ulaşım, haberleşme, öğretim gibi genel, ortak ve sürekli, aynı zamanda zorunlu ihtiyaçları gideren özel faaliyetler, öğretilerde virtüel kamu hizmetlerine örnek olarak gösterilmektedir. Bunlar üzerindeki idari denetim, adli ve idari kolluk denetiminin ötesinde içerik denetimini de kapsamaktadır. Diğer bir deyişle idarenin uyulmasını istediği tüm hususları kapsayan, borçlar ve sorumluluklar yükleyen, bunların ötesinde personelin ve yöneticilerin atanmasında bile idarenin yetkili olması sonucunu doğuran “organik benzeri ve hiyerarşiye yaklaşan” bir yetki anlamındadır (Isten, 2008).

Kamu yararını gerçekleştirme özelliği taşıyan özel girişimin varlığı ve faaliyetin kamu malları üzerinde gerçekleşiyor olması virtüel kamu hizmetinin iki koşuludur. Sonucu ise yönetimin bu faaliyetleri yerine getiren özel kişilere kamu hizmeti yükümlülükleri yükleyebilmesidir (Karahanoğulları, 2004).

Yönetimin kamu hizmeti sayarak yukarıda belirtilen koşulları taşıyan özel girişimlere kamu hizmeti yükümlülükleri getirebilmesi ve yönetsel yargının görevli olması bu içtihadın önemini göstermektedir. Bu faaliyetler, özel girişimin normal koşullarında gerçekleşmeyeceği düşünülmekte. Bu hizmetlerde yönetim fiyat tarifesini, faaliyet saatleri, belirli hizmetleri yerine getirme, sürekliliği sağlama ve kullanıcılara eşit muamele etme gibi çeşitli yükümlülükler getirebilir (Karahanoğulları, 2004).

5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu ile özel kişiler tarafından yürütülen eğitim hizmeti ile ilgili getirilmiş olan sistem bu kavrama örnek teşkil etmektedir. Kanunun getirdiği sistemde, özel okul ve kursların açılmaları idarenin vereceği bir izne bağlanmış, söz konusu kurumların denetimleri, buralarda çalışacak yöneticiler ve öğretmenler gibi birçok konuda sıkı şartlar altına alınmıştır. Uygulamada da Danıştay'ın özel öğretim kurumlarına verilen ruhsatlara ilişkin kararlarında olası kamu hizmeti anlayışının benimsendiği gözlenmektedir (Isten, 2008).

2.2. Gelir Destekli Ruhsat Usulü

Bu bölümde destek eğitimi ihtiyacı olan bireylere özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince verilen destek eğitim hizmetlerinin kamu hizmeti ilkeleriyle örtüşüp örtüşmediği incelenmesi yapılacaktır. Ayrıca söz konusu hizmetin kamu hizmetlerinin görülme usulleriyle ilişkilendirilmesi bağlamında gelir destekli ruhsat usulü açıklanacaktır. Burada kamu hizmetlerinin görülme usulü olan ruhsat usulü ile gelir destekli ruhsat usulü arasındaki temel farklılıklar açıklanacaktır.

2.2.1. Destek Eğitimi İhtiyacı Olan Bireylere Verilen Destek Eğitim Hizmetlerinin Hukuksal Açısından İncelenmesi

Kamu hizmetleri belirli temel ilkelere uyarak hayata geçirilmesi ve kamu hizmetlerinin klasik ilkelerinin tüm kamu hizmetleri için geçerli olan asgari müşterek olması (Karahanoğulları, 2004) dolayısıyla, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri tarafından destek eğitimi ihtiyacı olan bireylere yapılan destek eğitim hizmetlerinin de kamu hizmetlerinin klasik ilkeleriyle örtüşmesi gerektiği söylenebilir.

Bu çalışmanın ikinci bölümünde de belirtildiği gibi, özel girişimin normal koşullarında gerçekleştirmeyeceği düşünülmekte olan özel eğitim desteği duyan bireylere verilecek olan destek eğitim hizmetlerinin idare tarafından özel kesimlere

gördürülmesini olası kamu hizmeti kavramı ile açıklamak mümkündür. Dolayısıyla yönetim, özel kesim eliyle görülecek hizmetlerin 1. Az ya da çok yönetenlerin yönetimi altında olmaları, kamu gücü ayrıcalıkları sağlaması. 2. Kamu yükümlülük ve faydaları önünde eşitlik. 3. Kamu hizmetinin sürekliliği. 4. Yetkili makamca işleyiş ve örgütlenişin her an değişebilir olması (Karahanoğulları, 2004) şeklinde sayılan klasik kamu hizmetleri ilkeleri paralelinde uygulanması yükümlülüğünü getirebilir.

T.C. Anayasasının eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı 42 maddesinin 7. fıkrasında yer alan “devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” hükmü gereği doğuştan ya da herhangi bir hastalık veya kaza sonucu fiziksel, işitme konuşma, görme, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş engelli çocukların eğitim hizmetlerinin devlet tarafından karşılanması toplumun sürekli ihtiyaçlarından olduğu aşikardır. Bunun yanında, özel eğitim desteği duyan bireylerin sorunlarının Türkiye'nin yaklaşık 1/3'ünü ilgilendirdiği, böylece toplumun önemli bir kısmının doğrudan veya dolaylı olarak yapılan bu hizmetten yararlandığı anlaşılmaktadır.

Destek eğitimi ihtiyacı olan bireylere sağlanan destek eğitim hizmetlerin 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile 2006 yılında başladığı, bu tarihten evvel Milli Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda (işitme engelliler okulu, iş eğitim okulları...) ve SHÇEK'e bağlı rehabilitasyon merkezlerinde de bu hizmetlerin yürütüldüğü göz önüne alındığında, temel hizmetlerdeki süreklilik kadar olmasa da işleyişteki düzenlilik çerçevesinde, hizmetlerin sürekliliği ilkesi açıklanabilir.

Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun teklifiyle ilgili Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına sunulan gerekçede de belirtildiği üzere, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere yapılan destek eğitim hizmetlerinin bu kişilerin lehine bir ayrıcalık olarak değil; eşitliğin gereği olarak düşünülmesi gerekmektedir.

Yine yukarıda belirtilen gerekçeye göre, temel gereksinimler açısından bir farklılık bulunmamasına karşın, bir özel gereksinim grubu oluşturan özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler, bu hizmetlere ulaşabilirlik açısından diğer bireylere göre eşit olmayan bir konuma sahiptir. Bu manada da ayrımcılık belirginleşmektedir.

Özürllüer ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanunla getirilen düzenlemelerdeki temel ilke; özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin ihtiyaçlarının diğer bireylerinkiyile eşit önemde olduğu, bu ihtiyaçların toplumsal planlamalarda esas alınması ve bütün bireylere ayrımcılığı ortadan kaldıracak ve eşit katılım fırsatını tanıyacak biçimde kullanılması gerekmektedir. Bu doğrultuda özel eğitime ihtiyaç duyan bireyler alanında olsun veya olmasın uluslararası ve ulusal mevzuatta yer alan bütün haklar bu bireyler için de geçerlidir. Devletler bu hakları dili, cinsiyeti, ırkı, rengi, dini, siyasal veya diğer alanlardaki fikirleri, mülkiyet durumu, ulusal, etnik veya toplumsal kökeni, doğumla ya da başka türlü edinilmiş konumu, engeli nedeniyle hiçbir ayırım yapmaksızın tanırlar.

Bu bağlamda dünya ölçeğinde özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere yönelik yapılan her türlü çalışmanın ana hedefi bu bireylerin toplumsal yaşama tam ve eşit katılımının sağlanması ve güçlendirilmesidir. İnsan hakları ve temel özgürlüklerin tamamının hayata geçirilmesi, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin eşit fırsatlara sahip olmaları için esastır. Bu bağlamda siyasal, ekonomik veya kültürel sistemlerine bakılmaksızın, tüm insan haklarının ve temel özgürlüklerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlamak temel amaçtır. Bu amacı sağlarken bölgesel farklılıkların, tarihsel, kültürel ve dini nedenlerin önemi akıldan uzak tutmamak da gerekir. Özel eğitime ihtiyaç duyan birey olmakla hiç kimsenin; yaşamdan haz duyma, bağımsız yaşama, kendi tercihlerini kullanma, bir meslek sahibi olma, topluma katkıda bulunma, ekonomik, siyasal, sosyal, kültürel ve eğitsel alanlardan yararlanma, fırsat eşitliği, istihdam, iyi bir yaşam standardına ulaşma, tam katılım ve kendine yeterli olma, kendi sorunlarının çözümüyle ilgili konularda söz ve karar sahibi olma hakları sınırlandırılmaz ve engellenemez. Özel eğitime ihtiyaç duyan bireylerin kendine yeterli, sosyal çevre ile kaynaşabilen ve üretken bireyler olarak yetişmelerini sağlamak için ekonomik, sosyal, kültürel ve eğitsel gereksinimlerinin karşılanması gerekir. Bütün hizmetler ve imkanlar bu bireylerin sosyal çevre ile kaynaşmalarını engellemeyecek biçimde ve onların durumlarına ve gereksinimlerine uygun şartlarda düzenlenmelidir.

Yukarıda açıklanan ve Özürllüer ve Bazı Kanun ve Kanun Hükümünde Kararnemelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanununun gerekçesinde belirtilen bu hususların, eşitliğin bireylerin kendi aralarındaki ilişkilerinde hukuk öznesi olarak

eşit olduklarının ifadesi olarak açıklayabiliriz. Eşitliğin diğer bir yönü ise devletin hukuk yapıcısı ve uygulayıcısı olarak bireylere tarafsız davranması gerektiğini ifade eder (Karahanoğulları, 2004).

Kamu hizmetlerinin eşitliği ilkesi, özel eğitime ihtiyaç duyan bireylere sağlanan destek eğitim hizmetlerinde, devletin hukuk yapıcısı ve uygulayıcısı olarak bireylere yansız davranması gerektiğini ifade eder. T.C. Anayasa'sında düzenlendiği şekliyle eşitlik, biçimsel eşitliği, diğer bir ifadeyle benzer özellikleriyle aynı kategoride yer alan kişilere aynı muamele yapısını sağlamaya yöneliktir. Bir başka ifadeyle, farklılıklar, farklı muamele meydana getirebilecektir (Karahanoğulları, 2004).

Eşitliği biçimsel eşitlik, diğer bir deyişle benzer özellikleriyle aynı kategoride yer alan kişilere aynı muamelenin yapılması şeklinde ele aldığımızda, özel eğitime gereksinim duyan bireylere yapılan destek eğitim hizmetinden yararlanacakların belirlenmesinde belirleyici olan özel eğitim değerlendirme kurul raporlarının kanun önünde eşitlik ilkesine, diğer bir ifadeyle yansızlık ilkesine uygun olması gerektiğidir. Bir başka deyişle, rehberlik araştırma merkezlerince destek eğitime ihtiyacı olan bireylere verilen özel eğitim değerlendirme kurulu raporlarının idarenin yansızlık ilkesi doğrultusunda, objektif, açık ve anlaşılır bir şekilde verilmesi gerekmektedir.

Sonuç olarak, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimi altında özel özel eğitim kurumlarına devam etmeleri uygun görülen bireylerin eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinin hukuksal rejim açısından incelendiğinde, klasik kamu ilkeleri paralelinde yürütülmesi gereken ve yargı tarafından kamu hizmeti olarak nitelenen **olası (virtüel)** bir kamu hizmeti olduğu söylenebilir.

2.2.2. Özel Eğitime İhtiyaç Duyan Bireylerin Destek Eğitim Hizmetlerinin Kamu Hizmetlerinin Görülme Usulleriyle İlişkilendirilmesi

Bir kamu hizmetinin, kamu hizmetlerinin işletilmesi usullerinden hangisiyle işletileceğine karar verme yetkisi yasama organına ve idari makamlara aittir. Tabi ki bu yetki Anayasaya ve yasalara aykırı olmamak şartıyla kullanılabilir. Yasama organının ve idari makamların bir kamu hizmetinin hangi usulle işletileceğini belirleme konusunda tam bir takdir yetkisi vardır. Kamu hizmetinin hangi usulle

işletileceği sorunu ise bir yerindelik sorunudur. Zira kamu hizmetinin hangi usulle işletilmesi gerektiği kararında güdülen kamu yararı amacının daha kolay ve etkili bir şekilde gerçekleşebileceği sorunu hukukî bir sorun değil, teknik bir sorundur. Böyle bir sorun hakkında tabi olarak yargı organları bir karar almayacaktır. Söz konusu kararı sorumluluğu üstlenen yasama organı ve idare alması gerekir (Gözler, 2006).

Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimi altında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen bireylerin eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinin kamu hizmetlerinin işletilmesi usullerinden hangisiyle işletileceği idarenin takdir yetkisi ile belirlenecektir. Çalışmanın bu bölümünde anılan hizmetin kamu hizmetlerinin özel kesime gördürülmesi usullerinden hangisine girdiği hususu tartışılacaktır.

Anayasa Mahkemesinin özel öğretim kurumlarına belli oranda ücretsiz öğrenci okutmaları zorunluluğu getirmesi konusunda verdiği 12/04/1990 tarihli kararında, kamu hizmetlerinin kurulması ve örgütlenmesinde kural koyma iktidarına ilişkin değerlendirmelerde bulunduğu görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığının bizzat idare ettiği eğitim kurumları dışında kalan tüm eğitim kurumları özel eğitim kurumudur ve bu kurumlar Milli Eğitim Bakanlığının gözetimi ve denetlemesi altında faaliyette bulunmaktadır. Söz konusu kurumların devletin görevleri arasında yer alan, vatandaşa eğitim öğretim verme konusundaki faaliyeti; ticari yanı olsa bile, bir kamu hizmeti sayılmaktadır (Karahanoğulları, 2004)

Anayasa mahkemesi devletin görevleri ile kamu hizmetleri arasındaki bağlantı kurmayı E. 1990/4, K. 1990/6 sayılı kararında da sürdürmüştür. Eğitim-öğretim devletin görevleri arasında sayıldığından bir kamu hizmeti olduğu hususunda bir kuşku yoktur. Bu görevlerin yerine getirilmesinde, devlete bir tekel kurma yükümlülüğü veya hakkı verilmemiştir. Bu kapsamda, özel kişilerin de anılan hizmetleri yapması mümkündür. Özel kesimin bu faaliyetinde ticari özellikler bulunsan bile yerine getirilmeye çalışan faaliyetin niteliği değişmez ve kamu hizmeti olarak kalmaya devam eder. Eğitim-öğretim gibi bir faaliyet de olsa bu hizmetin sunulmasında özel kesimin devreye girmesi mutlaka ticari nitelik taşıyacaktır. Devletin denetimi bu sonuç için yeterli sayılmaktadır. Anayasa Mahkemesi bu saptamasıyla, öğretideki ortak tanımda yer alan “yakın gözetim ve denetimi altında özel kişilerce yerine getirilen hizmetler” hipotezini uygulamıştır (Karahanoğulları, 2004).

Anayasa Mahkemesinin, 625 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununda değişiklik yapan 3035 sayılı yasa ile ilgili 12/04/1990 tarihli kararında, eğitim hizmetlerine devletçe öteki kamu hizmetleri arasında önemli bir ağırlık verilmesi zorunluluğu belirtmiştir. Daha sonra, “Devlete ait bu denli önemli bir kamu hizmetinin yürütülmesinde çok az da olsa pay sahibi kılınan özel okulların konumunu bir çeşit ‘kamu hizmeti imtiyazına’ benzetmek mümkündür” denmiştir (Tan, 1992). Anayasa Mahkemesinin özel okulların konumunu bir çeşit kamu imtiyazına benzetmesini Karahanoğulları (2004) iki varsayımla açıklamıştır. İlk olasılığa göre, Anayasa Mahkemesi kamu hizmeti imtiyazı terimini yanlışlıkla kullanmıştır. İkinci olasılık ise, Anayasa Mahkemesinin imtiyaz yönetimini, kamu hizmetinin özel kişilere sözleşmeyle gördürülmesinin tek yolu olarak görülmesidir.

Araştırmanın birinci bölümünde de açıklandığı üzere, kamu hizmetlerinin görülme usulleri emanet usulü, müşterek emanet usulü, ruhsat usulü, imtiyaz usulü, iltizam usulü, yap-işlet-devret usulü, yap-işlet usulü, görevlendirme sözleşmesi usulü, otoyol yapımı, bakımı ve işletilmesiyle görevlendirme sözleşmesi usulü, Türk Telekom’un görevlendirilmesi sözleşmesi usulü ve isimsiz sözleşmeler usulü olarak sayılmıştır.

Devlete ait çok önemli bir kamu hizmetinin (eğitim ve öğretim hizmetleri) yürütülmesinde çok az da pay sahibi kılınan özel okulların konumunu bir çeşit kamu hizmeti imtiyazına benzeten Anayasa Mahkemesi kararı olmasına karşın, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yaptığı hizmetin kamu hizmeti imtiyazı niteliği taşımasının mümkün değildir. Bunun yanında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yaptığı hizmetin, yukarıda belirtilen kamu hizmetinin görülmesi usullerinden birisi içerisine de girmesi mümkün değildir.

Bu usullerden ruhsat usulünde, eğitim ve sağlık hizmetlerinde olduğu gibi kamu hizmeti olarak kabul edilen bir faaliyet idarenin vereceği bir izin ile özel kişilere de gördürülebilir. Tabi ki buradaki ön şart söz konusu hizmetin idare lehine tekel konusu yapılmamış olmasıdır. Ruhsat usulü ile gördürülen kamu hizmetinin asıl sahibi ve sorumlusu idaredir. İdarenin hizmeti gören özel kişi üzerinde geniş bir denetleme ve gözetleme yetkisi bulunmaktadır (Günday, 2002).

Dolayısıyla, Milli Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimi altında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların

eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinin genel olarak ruhsat usulüyle özel kesime gördürüldüğü söylenebilir. Ancak, çalışmamıza konu olan destek eğitim hizmetlerinde önemli bir fark vardır ki, o da idarenin yapılan hizmet karşısında gelir desteği sağlamasıdır. Bir diğer deyişle, ruhsat usulünde herhangi bir gelir desteği olmadan sadece verilen bir izin olmasına karşın özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin verdiği hizmet karşılığında devletten bir ödeme almaktadırlar.

Doğaldır ki, özel kesimce yürütölen hizmetin kurulmasında, düzenlenmesinde veya işleyişinde bir aksaklık ve bozukluk olduğunda da hizmetin asıl yüklenicisi olan idarenin hizmet kusurundan bahsetmek mümkün olacaktır. Bu bağlamda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin verdiği destek eğitim hizmetlerinde olacak bir aksaklık veya bozukluk bu hizmetin asıl yüklenicisi olan Milli Eğitim Bakanlığı'nın hizmet kusuru olarak değerlendirmek yanlış olmayacaktır. Zira Milli Eğitim Bakanlığınca söz konusu eğitim için genel bütçeden bir kaynak bu kurumlara aktarılmaktadır. Bunun sonucu olarak Milli Eğitim Bakanlığı adına hizmet veren bu kurumların yapmış olduğu hizmet kusurlarından doğrudan idarenin sorumluluğundan bahsetmek söz konusu olacaktır.

İdarenin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin verdiği destek eğitim hizmetlerinde olacak bir aksaklık veya bozukluğu engelleyecek en önemli araç yapacağı denetimlerdir. Milli Eğitim Bakanlığınca yapılan denetimlerin etkili ve verimli yapılması söz konusu kurumlarda verilen hizmetlerin niteliğini de doğrudan etkileyecektir.

İkinci temel farklılık ise, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin hakedişleriyle ilgilidir. Şöyle ki, 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 43 üncü maddesine göre, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri veya bu kurumlardan yararlananların gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle fazladan ödemeye sebebiyet vermeleri durumunda söz konusu tutarlar, iki katı ve kanunî faiziyle birlikte ilgililerden tahsil edilmektedir. Bu fiillerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri tarafından tekrar edilmesi hâlinde, söz konusu parasal cezaların yanında kurum açma izinleri de iptal edilmektedir. Dolayısıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan denetim veya soruşturmalarda gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle fazla ödeme bulunması halinde, 5018 sayılı Kanununun 71 inci maddesi

hükümlerinde yer alan ana para ve kanuni faiziyle geri alınması hükmüne istisna olarak iki katı ile geri ödeme cezasının getirildiği anlaşılmaktadır. Bu olayın tekrarında ise özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kurum açma izinlerinin iptal edilecektir.

Sonuç olarak, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin yaptıkları bu hizmetlerin kamu hizmetlerinin görülme usulleriyle tam olarak ilişkilendirilmediği görülmektedir. Ağırlıklı olarak ruhsat usulüne benzese de yapılan bu hizmetin ruhsat usulünden ayrı alt bir usul olduğu söylenebilir. Kamu yönetimindeki hizmet sunma anlayışında meydana gelen değişimler de göz önüne alınarak bu usulün “**Gelir Destekli Ruhsat Usulü**” olarak adlandırılması mümkündür.

2.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri

Bu bölümde, engelli bireylerle ilgili olarak yapılan kanuni ve idari düzenlemeler açıklanacak, söz konusu düzenlemelerin değerlendirilmesi yapılacaktır. Bu değerlendirme kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin açılışı, işleyişi, hakkedişleri, personel rejimi, disiplin rejimi, denetimi ve bu kurumlarda çalışan personelin hizmeti alan kişilere karşı mali sorumlulukları açıklanacaktır.

2.3.1. 5378 Sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun'un Değerlendirilmesi

Türkiye’de özel eğitim hizmetleri 1889 yılında İstanbul Ticaret Mektebi’nin bir bölümünde, zamanın ileri gelenlerinin sağır çocukları eğitmek üzere Grati Efendi tarafından Sağırlar Okulunun açılması ile başlanmıştır. Daha sonra bu okula körler bölümü eklenmiştir. Bu okul 1919 yılına kadar hizmet verdikten sonra kapanmış ve ikinci okul 1921 yılında İzmir’de özel bir dernek tarafından kurulan Sağır-Dilsiz ve Körler Okulu olarak açılmıştır. 1950 yılına kadar özel eğitim hizmetleri Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığına bağlı olarak yürütülmüştür. 09/08/1951 tarih ve 5822 sayılı kanun ile özel eğitim hizmetleri Milli Eğitim Bakanlığına bağlanmış ve örgün eğitim kurumları arasında yer almıştır (Çıkılı, 1996).

1983 yılında yürürlüğe giren 2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile korunmaya muhtaç çocuğun bakımı, yetiştirilmesi ve topluma kazandırılması görevi Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü’ne verilmiştir. Korunmaya muhtaç çocuklara ve ailelere; ayni-nakdi yardım, yetiştirme yurtları, koruyucu aile, çocuk yuvaları, evlat edindirme hizmeti ve

sokak çocuklarına yönelik çocuk ve gençlik merkezleri aracılığı ile hizmet gören Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü bünyesinde kurduğu kurumlarda engellilere yönelik faaliyetlerini sürdürürken, diğer yandan özel rehabilitasyon merkezlerinin de açılış izinlerini vermekte ve denetimlerini gerçekleştirmekteydi.

SHÇEK Genel Müdürlüğü'nden açılış izni alarak faaliyetlerini sürdüren özel rehabilitasyon merkezleri 21.03.1986 tarih ve 19054 sayılı Spastik Çocuklar Özel Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği, 13.02.1988 tarih ve 19724 sayılı Zihinsel Özürlüler Özel rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği ile 06.02.1994 tarih ve 21841 sayılı İşitme Konuşma Özürlüler Özel Rehabilitasyon Merkezleri Yönetmeliği hükümleri doğrultusunda çalışmakta ve özel rehabilitasyon merkezlerinin işleyişi, personel ve özürlü durumları, fiziksel koşulları, SHÇEK Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu Başkanlığı Müfettişleri ve Sosyal Hizmetler İl Müdürlükleri tarafından denetlenmekteydi (BÖİB, 2009).

Söz konusu uygulamalar çeşitli sorunlar meydana getirmekteydi. Şöyle ki, eğitimden sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı ile bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinden sorumlu olan Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne verilen açılış izin onaylarındaki bazı prosedürlerde farklılıklar bulunmaktaydı. Bu da kurum açma müracaatlarının Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü üzerinde yoğunlaşmasına sebebiyet veriyordu. Ayrıca açılış izinlerindeki farklılıklar yüzünden bir sorumlu kurumun açılış izni vermediği bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine diğer sorumlu kurumun izin verebilmesi gibi durumlar meydana gelebiliyordu (BÖİB, 2009).

Söz konusu uygulamalardaki aksaklıkların giderilmesi için, TC. Anayasasının eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi başlıklı 42. maddesinin 7. fıkrasında yer alan “Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır” hükmü gereği doğuştan diğer bir deyişle herhangi bir hastalık veya kaza sonucu fiziksel, zihinsel, ruhsal, duygusal, görme, işitme konuşma ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmiş engelli çocukların eğitim giderleri, 01/06/2006 tarihinden itibaren her yıl bütçe uygulama talimatında belirlenen miktarı Milli Eğitim Bakanlığı bütçesine konulacak ödenekten karşılanamaya başlanılmıştır. Bu kapsamda 07/07/20005 tarih ve 25868 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik

Yapılması Hakkında Kanun'un yasama organı tarafından çıkarılmış ve söz konusu tarihte yürürlüğe girmiştir.

Ayrıca anılan kanununun 18. maddesi gereği, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne açılma izni verilmiş olan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin 31.12.2006 tarihine kadar Millî Eğitim Bakanlığınca belirlenen esaslara uygun olarak açılış izinlerinin yenilemeleri öngörülmüştür. Böylece Ocak 2007 tarihi itibarıyla SHÇEK'e bağlı rehabilitasyon hizmeti veren kurum kalmamıştır. Bunun sonucu olarak, 2005 yılı Aralık ayında SHÇEK'e bağlı kurumlarda 36.208 kişi rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanırken, 2006 yılı aynı ayında bu sayı 4.464'e düşmüştür. 2007 yılında ise SHÇEK'e bağlı rehabilitasyon hizmeti veren kurum kalmamıştır (MEB, 2016).

Millî Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün verilerine göre, Aralık 2005 tarihi itibarıyla, Türkiye genelinde özel eğitim okullarında 25.238 kaynaştırma ve özel eğitim sınıflarında; 54.453 ve Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü'ne bağlı özel özel eğitim ilköğretim okullarında 1911 olmak üzere toplam 81.602 kişi eğitim hizmetlerinden yararlanmıştır. Bunun yanında SHÇEK'e bağlı olarak, resmi ve özel rehabilitasyon merkezlerinde ise 36.208 kişi rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmıştır. Böylece Türkiye genelinde, özel eğitimden yararlanan öğrenci sayısı 2005 yılı Aralık ayı itibarıyla $(81.602 + 36.208 =)$ 117.810 kişi olmuştur. Son olarak 2015/2016 eğitim öğretim yılında ise 1.950 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde toplam 349.681 engelli öğrenci eğitim görmüştür. (MEB, 2016).

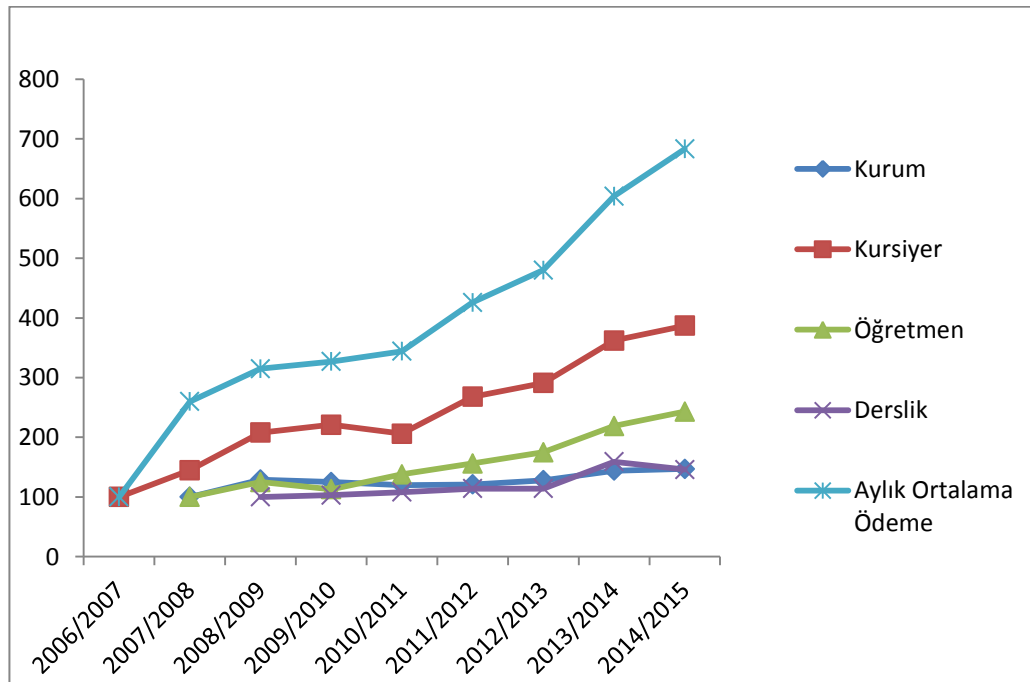
Çizelge 1'deki verilerden de anlaşılacağı üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde eğitim alan engelli öğrenci sayısı 2006–2007 öğretim yılından sonra çok büyük bir artış göstermiştir. 2014–2015 eğitim öğretim yılında bu öğrencilerin sayısı söz konusu yıla oranla %387 oranında artarak 349.681'e ulaşmıştır. Bu tabloda özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devlet tarafından ödenen miktarlar mali yıl olarak gösterilmiştir. Söz konusu kurumlara 2015 mali yılının Ocak-Mayıs ayları arasında toplam 749.822.160,00 TL ödeme yapılmıştır.

Çizelge 1. Yıllara Göre Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezinden Eğitim Alan Engelli Öğrenci Sayıları

Yıllar	Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde Hizmet Verilen Toplam Kişi Sayısı					
	Kurum Sayısı	Kursiyer Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı	Kursiyer Yüzde Artış (2006/2007 = 100)	Ödenen Miktar TL
2006/2007		90.174			100	263.187.188
2007/2008	1.318	131.206	8.587		145	684.710.016
2008/2009	1.708	187.726	10.799	16.963	208	830.961.428
2009/2010	1.656	199.594	9.770	17.613	221	862.663.787
2010/2011	1.591	186.634	11.930	18.447	206	906.720.974
2011/2012	1.605	241.746	13.448	19.433	268	1.122.235.128
2012/2013	1.692	262.818	15.076	19.460	291	1.263.384.975
2013/2014	1.902	326.081	18.847	27.095	362	1.590.344.487
2014/2015	1.950	349.681	20.872	24.919	387	749.822.160 ¹

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2015.

Şekil 2- Yıllara Göre Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinden Eğitim Alan Engelli Birey Sayısı, Kurum Sayısı, Öğretmen Sayısı ve Derslik Sayısı Artış Oranları

Yukarıda yüzde artışı olarak gösterilen Şekil 2'den de görüleceği üzere, 2006/2007 eğitim öğretim yılından sonra özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde

¹ Ocak-Mayıs 2015 tarihleri arasında ödenen toplam miktarı göstermektedir.

çalışan öğretmen sayısı ve eğitim alan engelli birey sayısında yüksek bir artış olmuştur. Değişkenler bazında en az artış ise kurum ve derslik sayısında olduğu görülmektedir. Milli Eğitim Bakanlığınca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine ödenen paraların aylık ortalama artışları incelendiğinde, 2006 mali yılı ile 2015 mali yılı arasında yaklaşık %683'lük bir artışın olduğu görülmektedir.

2.3.2. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezleri

5580 sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini, özel eğitim gerektiren bireylerin konuşma ve dil gelişim güçlüğü, ses bozuklukları, zihinsel, fiziksel, duyuşsal, sosyal, duygusal veya davranış problemlerini ortadan kaldırmak ya da etkilerini en az seviyeye indirmek, yeteneklerini yeniden en üst seviyeye çıkarmak, temel öz bakım becerilerini ve bağımsız yaşam becerilerini geliştirmek ve topluma uyumlarını sağlamak amacıyla faaliyet gösteren özel öğretim kurumları olarak; özel eğitim okullarını ise, özel eğitim gerektiren bireylere hizmet veren, özel olarak yetiştirilmiş personelin bulunduğu, geliştirilmiş eğitim programlarının uygulandığı özel öğretim kurumları olarak tanımlamıştır.

Özel özel eğitim kurumlarının açılış ve nakil izinleri, Milli Eğitim Bakanlığınca verilmektedir. Açılış izinlerinde ilgili kurumların kurucusu, sorumlu müdürü, kurumun hangi programları uygulayacakları ve bu programlar doğrultusunda eğitim verilecek öğrenci kontenjanı belirtilmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Kanununa göre, bir kurumda öğretime başlayabilmek için kurum açma izni alınması zorunludur. İzin başvuruları ilgili millî eğitim müdürlüğüne yapılmaktadır. Valilikçe görevlendirilen maarif müfettişlerince yapılan inceleme sonucunda açılması uygun görülen okullar dışındaki kurumlara kurum açma izni verilir. Valilikçe açılması uygun görülen okullara ilişkin başvurular ise kurum açma izni verilmek üzere Bakanlığa gönderilir. Kurum açma izni alınmadıkça, kuruma öğrenci kaydı yapılamaz.

Uygulamada açılış izinleri, maarif müfettişlerince düzenlenen inceleme raporu sonucunda verilmektedir. Anılan inceleme raporunda, kurum binasının 5580 sayılı Kanun gereği meyhane, kahvehane, bar, elektronik oyun merkezi gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin 100 metre mesafe uzaklığında bulunup bulunmadığı, Sağlık ve Bayındırlık Müdürlüğünün raporları, itfaiye raporu, binaya

ait kira sözleşmesi, yapı kullanma izin belgesi, özel öğretim kurumlarına ait standartlar yönergesine göre röleve (yerleşim) planları, hizmet ortamlarının bölümleri ve uygulanacak programlara uygunluğuna bakılarak, ilgili inceleme raporunun sonuç ve kanaat bölümüne kurumda uygulanacak programlar ve öğrenci kontenjanları belirtilmektedir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine ve okullarına açılış izni maarif müfettişlerince hazırlanan bir inceleme raporuyla verilebilmektedir. Söz konusu raporda, ders araç-gerecinin kurumun amaç ve ihtiyaçları için yeterli olup olmadığının tespit edilmesi gerekmektedir. Ayrıca kurumun; yönetici, öğretmen ve diğer personelinin sayı ve nitelikleri açısından uygun bulunması ve bu kurumda çalışacaklarının belgelendirilmesi, kurumun yönetmelikleriyle öğretim programının Bakanlıkça incelenip onaylanması gibi şartların bir arada olması gerekmektedir.

2.3.3. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Denetimi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi ise öncelikle özel eğitim ve/veya psikolojik danışma ve rehberlik alanlarında yetişmiş maarif müfettişlerince yapılması esastır. Bu kurumlar yılda en az bir defa maarif müfettişlerince denetlenir.

Milli Eğitim Bakanlığının taşra teşkilatı olan il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde oluşturulan maarif müfettişleri başkanlığında, maarif müfettişleri ve maarif müfettiş yardımcıları istihdam edilmektedir. Ocak 2016 tarihi itibarıyla Türkiye’de il milli eğitim müdürlükleri bünyesinde çalışan maarif müfettişi sayısı 2.530’dir. Maarif müfettişleri, Milli Eğitim Bakanlığının görev ve yetkileri çerçevesinde denetim, inceleme ve soruşturma iş ve işlemlerini yapmak ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma görevlerini yürütmekle sorumludurlar. Dolayısıyla maarif müfettişleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini de bu kapsamda denetim-inceleme-soruşturmasını yapmakla görevlidir.

Çizelge 2. Maarif Müfettişlerinin Branş Dağılımı

	Toplam Müfettiş Rehberlik Branşı	Özel Eğitim Branşı		Toplam Müfettiş Rehberlik Branşı	Özel Eğitim Branşı		Toplam Müfettiş Rehberlik Branşı	Özel Eğitim Branşı			
Adana	74	17	0	Hatay	50	3	0	Malatya	49	4	0
Adıyaman	31	1	1	Iğdır	2	1	0	Manisa	44	3	2
Aksaray	19	1	0	Isparta	21	2	0	Mersin	55	3	0
Ankara	386	12	0	İstanbul	245	16	3	Muğla	32	3	0
Antalya	65	3	1	İzmir	147	2	0	Niğde	19	1	0
Aydın	35	1	0	K. Maraş	49	2	0	Sinop	12	2	0
Bolu	11	2	0	Karabük	9	2	0	Sivas	29	1	1
Çanakkale	22	1	0	Kayseri	44	3	0	Şanlıurfa	25	1	0
Denizli	38	4	0	Kilis	9	1	0	Tekirdağ	25	2	0
Diyarbakır	27	2	0	Kırıkkale	15	1	0	Trabzon	28	1	1
Eskişehir	31	3	0	Kocaeli	42	3	0	Van	14	2	0
Gaziantep	52	1	0	Konya	63	3	0	Zonguldak	20	1	1

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı, Ocak 2016

Maarif müfettişlerinin branş dağılımları Çizelge 2 'de verilmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığının verilerine göre, maarif müfettişlerinin 111 tanesinin rehberlik branşında, 15 tanesinin ise özel eğitim branşında olduğu görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin ders denetimleri 24/05/2014 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İle Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile kaldırılmıştır. Söz konusu yönetmelikten önceki yönetmeliklerde maarif müfettişlerinin görevleri arasında ders denetimi bulunurken son yürürlüğe giren yönetmelikte bu görev verilmemiştir. Dolayısıyla söz konusu tarihten sonra özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan derslerin denetimi maarif müfettişlerince yapılmamaktadır. Maarif müfettişlerince genel denetimler dışında sadece inceleme-soruşturma görevlendirilmelerinde ders denetimi yapılmaktadır.

Maarif müfettişlerinin atanması ve yetiştirilmesi de aynı yönetmelikle belirlenmiştir. Buna göre maarif müfettiş yardımcılarının yetiştirilme süresi fiilen üç yıl olarak belirlenmiştir. Üç yıllık yetiştirme programının birinci yılında yapılacak teorik eğitim süreci Rehberlik ve Denetim Başkanlığında, son iki yılında yapılacak görev başında yetiştirme eğitimi süreci ise illerde maarif müfettişleri başkanlıklarında olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır.

Maarif müfettişlerince bu kurumlarda çalışan **öğretmenlerin denetiminde;**

- Öğrencinin okula/kuruma gelmeden önceki eğitim durumu hakkında bilgi toplamış olması,
- Öğrencinin kişisel cihaz ve aletlerinin kullanımı ve bakımına ilişkin tedbirleri alması,
- Öğrencinin yetersizliği ve ihtiyaçlarına uygun öğretim yöntem ve tekniklerini kullanması,
- Öğrencinin eğitsel ve tıbbî değerlendirmesinin yapılması için gerekli tedbirleri alması,
- Öğrencilerin sosyal bütünleşmesini sağlayamaya yönelik tedbirler alması,
- Eğitimin etkililiğini artırmak ve sürekliliğini sağlamak amacıyla aile eğitimi programlarına katılması ve aile ile iş birliği içinde çalışması,
- Öğrencinin yetersizlik türü ve eğitim ihtiyaçlarına uygun ölçme değerlendirme araçları ile eğitim materyallerini kullanması, gerektiğinde bu araç ve materyalleri hazırlaması,
- Eğitim ortamında etkileşimi kolaylaştıracak ve dersin etkililiğini sağlayacak biçimde düzenlemeler yapması,
- BEP geliştirme birimiyle iş birliği yaparak BEP hazırlaması,
- BEP'i uygulaması ve BEP'te yer alan amaçların gerçekleştirilmesini sağlaması,
- Ders planlarını BEP'te yer alan amaçları gerçekleştirecek şekilde hazırlaması

hususları dikkate alınır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin hak edişleri 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununa göre, milli eğitim müdürlükleri / ilçe milli eğitim müdürlüklerince yapılmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri her ayın ilk üç iş günü içinde doğrudan bağlı buldukları millî eğitim veya ilçe milli eğitim müdürlüklerine müracaat etmektedirler. Özel eğitim ve rehabilitasyon

merkezlerine devam eden engelli bireylerin aylık destek eğitimi giderleri, Maliye Bakanlığınca belirlenir ve Bakanlık bütçesine bu amaçla konulan ödenekten kurumca engelli bireye bir ayda sekiz ders saati bireysel ve/veya dört ders saati grup eğitimi verilmesi şartıyla kurumlara ödenir. Ancak, engelli bireylere herhangi bir nedenle ayda sekiz ders saati bireysel ve dört ders saati grup eğitiminin tamamının verilememesi hâlinde Maliye Bakanlığınca bireysel eğitim için belirlenen tutarın sekize, grup eğitimi için belirlenen tutarın ise dörde bölünmesiyle bulunan sayı, kurumca verilen ders saati sayısı ile çarpılarak elde edilen tutar kurumlara ödenir.

Maliye Bakanlığının 2015 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Uygulama Tebliğine (Sıra No: 5) göre, engelli bireylerin destek eğitim giderlerinin bütçeden karşılanacak kısmına ilişkin olarak 5580 sayılı Kanun kapsamında açılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde engelli bireylere verilen destek eğitiminin bütçeden karşılanacak kısmı; katma değer vergisi hariç olmak üzere bireysel eğitim için aylık 434 TL, grup eğitimi için aylık 122 TL olarak belirlenmiştir. Söz konusu düzenlemede belirlenen tutarlar, Millî Eğitim Bakanlığı bütçesine bu amaçla konulan ödenekten, bu tutarları aşan kısmı ise ilgililer tarafından karşılanması öngörülmüştür.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin söz konusu ödemeleri alabilmeleri için;

- Engelli bireyin sağlık kurulu raporuyla asgari % 20 engelli olduğunun tespit edilmiş ve özel eğitim değerlendirme kurullarınca da eğitsel değerlendirme ve tanınması yapıldıktan sonra düzenlenen raporda destek eğitimi almasının önerilmiş olması,
- Engelli bireyin kuruma ve Engelli Birey Modülüne kayıtlı olması, Engelli bireyin alması gereken destek eğitimi programının, kurumda uygulanmak üzere Bakanlık veya valilik izninin alınmış olması,
- Kurumda, destek eğitimi programında yer alan modülleri uygulamak üzere yeterli sayıda ve belirli niteliklere sahip eğitim personelinin görevlendirilmiş olması,
- Engelli bireye kurumca, aylık olarak belirlenen tutar karşılığında bir ayda en az sekiz ders saati bireysel ve/veya dört ders saati grup eğitiminin verilmiş olması,

- Engelli bireye verilen bireysel ve/veya grup eğitimi süresinin, özel eğitim değerlendirme kurulunca engelli bireye önerilen destek eğitim programlarında yer alan modül veya modüller için belirlenen toplam ders saati sayısını geçmemesi,
- Kurumlarda istihdam edilenlerin sosyal güvenliklerinin sağlandığına ilişkin aylık prim ve hizmet belgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş olması ve bu kurumların Sosyal Güvenlik Kurumuna idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması veya borcu bulunmakla birlikte 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tecil ve taksitlendirilmiş ya da özel kanunlara göre yapılandırılmış olup, taksitlerinin düzenli ödenmiş olması ve
- Zorunlu eğitim çağındaki engelli bireyin e-okul'da kayıtlı olması,

şartlarının tamamını yerine getirmeleri gerekmektedir. Ayrıca kurumlar bu ödemeleri almaları için kimlik doğrulama işlemi de yapan Engelli Birey Modülünden alınmış il veya ilçe millî eğitim müdürlüğüne onaylı kuruma ait liste çıktısı ve engelli birey adına düzenlenmiş faturayı ödeme evrakına koymak zorundadırlar.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine yapılan ödemelerle ilgili mali denetimi ödeme yapan milli eğitim / ilçe milli eğitim müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığı maarif müfettişleri, Maliye Bakanlığı denetim elemanları ile Sayıştay Denetçileri tarafından yapılmaktadır. Mali denetimler sonucunda tespit edilen yersiz ödemeler, 5018 sayılı Kanununun 71 inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan, 19/10/2006 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak 01/01/2006 tarihinden geçerli olmak üzere yürürlüğe giren, Kamu Zararının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği hükümlerine göre takibi yapılmaktadır.

25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 43 üncü maddesine göre, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri veya bu kurumlardan yararlananların gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle fazladan ödemeye sebebiyet vermeleri durumunda bu tutarlar, iki katı ve kanunî faiziyle birlikte ilgililerden müteselsilen tahsil edilmektedir. Bu fiillerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri tarafından tekrarı hâlinde, ayrıca kurum açma izinleri iptal edilmektedir. Dolayısıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan denetim veya soruşturmalarda gerçek dışı

beyanda bulunmak suretiyle fazla ödeme bulunması halinde, 5018 sayılı Kanununun 71 inci maddesi hükümlerinde yer alan ana meblağ ve kanuni faiziyle geri alınması hükmüne istisna olarak bu hükmün getirildiği anlaşılmaktadır.

TC. Anayasası'nın 129 uncu maddesiyle, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin yetkilerini kullanırken işledikleri kusurlardan doğan tazminat davalarının, kendilerine rücu edilmek kaydıyla ancak idare aleyhine açılacağı hükmünü getirmektedir. Ayrıca Devlet Memurları Kanununun değişik 13 üncü maddesinin 1. fıkrasında, *“kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar... Kurumun, genel hükümlere göre sorumlu personele rücu hakkı saklıdır”* hükmü gereği, devlet memurunun yaptığı iş ve işlemlerde kişilerin zararına neden olan bir durumda kişiler ancak idare aleyhine dava açabilmektedir. İdarenin ilgili memura rücu etme hakkı vardır. Zarara uğrayan kişi memur aleyhine dava açmadan idare aleyhine dava açmakta ve uğradığı zararı idareden tahsil etmektedir. İdarenin kişilere verilen zararları ödedikten sonra bu zarara neden olan memur hakkında gerekli inceleme ve soruşturmayı yaptırma ve bu parayı ilgili memurundan tahsil yetkisi vardır.

Böylece, Devlet Memurları Kanununun 13 üncü maddesi ile “güvence sistemi” olarak adlandırılan bir sistem getirilmiştir. Bu kanunla, bir yandan memur idare edilenlerin dava açma tehdidinden belli ölçüde uzaklaştırılmış, diğer yandan ise hizmeti alanlar uğradıkları zararların giderilmesi bakımından karşılarında, memura göre ödeme gücü çok fazla olan idareyi bulmaktadırlar (Günday, 2002).

Ancak, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin, hizmeti alan kişilere verdikleri zararlardan dolayı idare (Milli Eğitim Bakanlığı) aleyhine dava açılması söz konusu değildir. Böylece, memur ve diğer kamu görevlilerine getirilen güvence sisteminin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personel için öngörülmediği anlaşılmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden hizmet alan bireyler, bu kurumlarda çalışan personelin neden olduğu zarardan dolayı ilgili kuruma doğrudan dava açmakta ve zararının tahsilini özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden talep etmektedirler.

2.3.4. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Personel ve Disiplin Rejimi

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri ile okullarının çalıştıracağı zorunlu ve isteğe bağlı personel; kurumların açılış izinlerinde belirtilen programlarına uygun olarak hangi personeli zorunlu ve/veya isteğe bağlı çalıştırması gerektiği, çalıştırılacak personelin girebileceği dersler ve haftada azami girebileceği ders saati, kurum personeline uygulanacak disiplin hukuku, kurum personelinin yetiştirilmesi ve adaylık işlemleri Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenmektedir.

Aşağıda bir destek eğitim programında söz konusu durum örnek olarak Çizelge 3'de çıkarılmıştır. Buna göre, Milli Eğitim Bakanlığınca destek eğitim programlarına göre hangi personelin zorunlu bulundurulması gerektiği, hangi personelin isteğe bağlı olarak çalıştırılabileceği, bu personellerden hangilerinin derse girip giremeyeceği belirlenmiş ve bu belirleme engelli birey modülünde yer almıştır.

Çizelge 3- İşitme Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı Personel Durumu

Alt Modül Adı	Branş adı	Zorunluluk Durumu	Derse Girme Durumu
Dil eğitimi	Çocuk gelişimi ve eğitimi	Zorunlu değil	Derse girer
Dil eğitimi	Okul öncesi	Zorunlu değil	Derse girer
Dil eğitimi	Dil ve konuşma pataloğu	Zorunlu personel	Derse girer
Dil eğitimi	Dil ve konuşma terapisti	Zorunlu personel	Derse girer
Dil eğitimi	İşitme engelliler sınıfı öğretmenliği	Zorunlu personel	Derse girer
Dil eğitimi	Odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı	Zorunlu personel	Derse girer
İşitme eğitimi	İşitme engelliler sınıfı öğretmenliği	Zorunlu personel	Derse girer
İşitme eğitimi	Odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı	Zorunlu personel	Derse girer
Matematik	İşitme engelliler sınıfı öğretmenliği	Zorunlu personel	Derse girer
Okuma - yazma anlama	İşitme engelliler sınıfı öğretmenliği	Zorunlu personel	Derse girer
Sosyal iletişim	Çocuk gelişimi ve eğitimi	Zorunlu değil	Derse girer
Sosyal iletişim	Okul öncesi	Zorunlu değil	Derse girer
Sosyal iletişim	Psikolog	Zorunlu değil	Derse girer
Sosyal iletişim	Dil ve konuşma pataloğu	Zorunlu personel	Derse girer
Sosyal iletişim	Dil ve konuşma terapisti	Zorunlu personel	Derse girer
Sosyal iletişim	İşitme engelliler sınıfı öğretmenliği	Zorunlu personel	Derse girer
Sosyal iletişim	Odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı	Zorunlu personel	Derse girer

Kaynak: Milli Eğitim Bakanlığı Engelli Birey Modülü Uygulama Kılavuzu, 2012.

Bu kapsamda, destek eğitim programlarında yer alan bedensel engelli bireyler destek eğitim programı, dil ve konuşma güçlüğü destek eğitim programı, görme engelli bireyler destek eğitim programı, işitme engelli bireyler destek eğitim programı, özel öğrenme güçlüğü destek eğitim programı, yaygın gelişimsel bozukluklar destek eğitim programı ve zihinsel engelli bireyler destek eğitim programını yürüten özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin zorunluluk durumu ve derse girme durumları engelli birey modülünde yer almaktadır.

Kurumların hangi programları uygulayacakları, Milli Eğitim Bakanlığınca verilen öğretime başlama izinlerinde belirtilmektedir. Bu bağlamda, engellilerin eğitim giderlerinin, eğitimi veren özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine ödenebilmesi için; kurumda uygulanan öğretim programına uygun ve yeterli sayıda personelin görevlendirilmiş olması şarttır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin personel ataması için öncelikle ilgili personelle kurum arasında bir sözleşme düzenlenmektedir. Sözleşme hükümlerine istinaden, ilgili personelin sigorta iş ve işlemlerinin kurum tarafından düzenli olarak yapılması gerekmektedir. Bu sözleşmede, personelin alacağı ücret, bu ücret karşılığında gireceği ders saati ve sözleşme süresi gibi hususlar bulunmaktadır. Yukarıda da açıklandığı üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin Milli Eğitim Bakanlığından ödeme alabilmeleri için kurumlarda istihdam edilenlerin sosyal güvenliklerinin sağlandığına ilişkin aylık prim ve hizmet belgesinin Sosyal Güvenlik Kurumuna verilmiş olması ve bu kurumların Sosyal Güvenlik Kurumuna idari para cezası, prim ve prime ilişkin borçlarının olmaması veya borcu bulunmakla birlikte 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanuna göre tecil ve taksitlendirilmiş ya da özel kanunlara göre yapılandırılmış olup, taksitlerinin düzenli ödenmiş olması gerekmektedir.

Anılan kurumlar, personelle düzenlenen bu sözleşme ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerince istenen belgelerle birlikte, il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine başvurumaktadırlar. Kurum müdürlüğünce, çalışma izni verilmesi istenen eğitim personelinin bu izne esas olan belgelerini eksiksiz olarak tamamlamak suretiyle evrakı kurumun doğrudan bağlı bulunduğu millî eğitim müdürlüğüne teslim etmektedir. Nitelik ve şartları uygun bulunanlara müracaattan itibaren on gün içinde geçici olur veya çalışma izni valilikçe/ kaymakamlıkça düzenlenmektedir. Geçici

olur düzenlenen eğitim personeline bir ay içinde çalışma izni düzenlenir. Valilikten/kaymakamlıktan geçici olur veya çalışma izni alınmadan personel işe başlatılamaz ve bu personelleri bireysel veya grup seanslara sokulamaz.

Özel eğitim kurumlarında görevli yöneticiler aylık karşılığı altı, ders saat ücreti karşılığı altı olmak üzere haftada toplam 12 saat derse girebilirler. Usta öğretmenler dışındaki diğer eğitim personeli ise aylık karşılığı en fazla 20, ders saat ücret karşılığı en fazla 20 olmak üzere haftada toplam 40 saate kadar derse girebilirler. Ancak kurumlarda görevli usta öğretmenler ile dil ve konuşma terapisti, fizyoterapist, psikolog, odyolog, sosyal hizmet uzmanı ve benzeri eğitim personeli olarak görevlendirilenler ise aylık karşılığı haftada en fazla 40 saat ders/seans görevi yaparlar. Aynı kurumda görevli iken sözleşmesi yenilenen eğitim personelinin görev süreleri valiliklerce uzatılmaktadır.

Her derece ve türdeki kurumlara öğretmen olarak atanacaklarda resmî öğrenim kurumlarına atanacaklarda aranan nitelik ve şartlar aranmaktadır. Bunun yanında altmış beş yaşını dolduranlara özel eğitim kurumlarında görev verilmez. Görevli iken altmış beş yaşını dolduranların görevlerine son verilir. Ancak bu kişilere valilik izniyle sadece danışmanlık görevi verilebilmektedir.

Kurumlarda çalıştırılan personeline uygulanacak disiplin rejimi, 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanunu hükümlerine göre yürütülmektedir. Anılan kanunun özlük hakları ve sorumlulukları başlıklı 9. maddesinde, özel eğitim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğretmenlerin, *bu kanun hükümleri saklı kalmak üzere*, yetki, sorumluluk, ödül ve cezalar ile bunların uygulanması bakımından;

- i. **657** sayılı Devlet Memurları Kanunu,
- ii. **1702** sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfî ve Tecziyeleri Hakkında Kanun,
- iii. **4357** sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfî, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimaî Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun ile
- iv. **4483** sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun

hükümlerine tâbi olacağı hüküm altına alınmıştır.

Ancak 01/03/2014 tarihli ve 6528 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükümünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun 27 inci maddesiyle 1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun yürürlükten kaldırılmıştır. Ayrıca anılan kanunun 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına, Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimai Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanunun 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10 ve 15 inci maddeleri ile geçici 1, 2, 3 ve 4 üncü maddelerini de yürürlükten kaldırılmıştır.

Dolayısıyla özel öğretim kurumlarında görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticilerin yetki, sorumluluk, ödül ve cezalar ile bunların uygulanması bakımından; 1702 sayılı İlk ve Orta Tedrisat Muallimlerinin Terfi ve Tecziyeleri Hakkında Kanun ve 4357 sayılı Hususi İdarelerden Maaş Alan İlkokul Öğretmenlerinin Kadrolarına Terfi, Taltif ve Cezalandırılmalarına ve Bu Öğretmenler İçin Teşkil Edilecek Sağlık ve İçtimaî Yardım Sandığı ile Yapı Sandığına ve Öğretmenlerin Alacaklarına Dair Kanun hükümlerine tâbi olacağı hususu söz konusu değişiklikle ortadan kaldırılmış ve uygulama kabiliyeti kalmamıştır.

657 sayılı kanunun 125 inci maddesinde, bu kanun kapsamındaki personele, hangi disiplin cezalarının uygulanacağı belirtilmiştir. Bu cezalar; uyarma, kınama, aylıktan kesme, kademe ilerlemesinin durdurulması ve memurluktan çıkarma cezalarıdır. Ancak, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren fiillerin işlenmesi halinde bu kişilere kademe ilerlemesinin durdurulması cezası yerine brüt aylığından 1/4'ü ile 1/2'si arasında maaş kesim cezası, çalışma izni veren makam tarafından verilmektedir. İlgili personelin cezanın kesinleşmesinden sonra tekrar kademe ilerlemesi cezası alması durumunda ise görevine son verilmektedir. 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre devlet memurluğundan çıkarma cezasını gerektiren fiil ve hâllerin işlenmesi hâlinde, Bakanlığın görüşü alınmak suretiyle personelin görevine, izni veren makam tarafından son verilmektedir.

Kurumlarda görev yapan yönetici, öğretmen, uzman öğretici ve usta öğreticiler, görevleri sırasında suç işlemleri veya görevleri nedeniyle kendilerine karşı işlenen suçlardan dolayı 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin personelinin 5237 sayılı Türk ceza Kanununa göre kamu görevlisi sayılması, bu personellerin 4483 Sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanuna tabi olması sonucunu doğurmaktadır.

Memurların görevlerini yerine getirirken birçok kimse ile ilişki içine girmesi ve pek çok kimsenin kişisel ve bazen de hak ve menfaatlerini ihlal edebilmesi nedenlerinden dolayı, memurların birçok kin ve husumete maruz kalması olasıdır. Kötü niyetli kimselerin memuru tehdit edebilmeleri, ona karşı suç işleyebilmeleri, memurları korkutmak ve onları görevinden alıkoymak için aleyhine dava açmaları gibi nedenlerle, gerekli-gereksiz açılacak davalar, ekseriyetle memurları görevlerini daha dikkatli yapmaya sevk etmediği; tam tersine memurları korkak, ürkek ve çekingen bir duruma koyar ve pasif kalmaya itebildiği görülmektedir. İşte bu nedenlerle, bir yandan ceza kanunlarına memurları koruyacak hükümler konması gerektiği gibi, memurlar aleyhine iyi niyetli olmayan kişilerin davaları açarak onları gereksiz masraf ve külfetlere sokmalarına karşı da bazı koruyucu önlemlerin alınması zorunludur (Günday, 2002). Böylece, memurlar hakkında “görev suçları” olarak adlandırılan suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve ceza davası açılması özel hükümlere tabi tutulmuş ve özel eğitim kurumlarında çalışan personel de bu koruyucu önlemlere dâhil edilmiştir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki personele 4483 sayılı Kanunun uygulanabilmesi için; a) Kişinin memur olması (veya 5580 sayılı Kanunda olduğu gibi 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun uygulanması ve ceza kovuşturması bakımından kamu görevlisi sayılması) , b) Bu memurun bir suç işlemesi, c) Suçun, görev sebebiyle işlenmiş olması, d) Her üçünün aynı anda gerçekleşmesi, gerekmektedir (MEBTKB, 2006).

Bu bağlamda, anılan personelin kendilerine mevzuatla ya da idari emirlerle verilen görevleri ile ilgili olan, görevleri dolayısıyla işledikleri suçlar “görevden doğan suç” kapsamı içinde düşünülmelidir. Suçun işlendiği yer ve zaman önemli değildir (MEBTKB, 2006). Bu bağlamda, özel eğitim okulları / özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personelin görevi ile ilgili suçlarda 4483 sayılı

yasanın uygulanacağı açıktır. İlgili personelin, sokakta karıştığı bir kavga sonucunda bir kişiyi yaralaması örneğinde olduğu gibi, görevi nedeniyle yaptığı eylemlerin dışında bir suç işlenmişse bu genel hükümlere tabidir. Yani bu suçlarda cumhuriyet savcılıklarına doğrudan suç duyurusunda bulunulur ve cumhuriyet savcıları herhangi bir merciden izni almadan soruşturma evresini tamamlarlar.

Bunların yanında, soruşturma usulü 4483 sayılı Kanuna tabi olan memurların görevleri ile ilgili olarak işledikleri bazı suçlar, özel hükümler nedeni ile ayrı bir kovuşturma usulüne tabidir. Bu kanunlardan 3628 Sayılı Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanunu, içeriğinde belirtilen suçları işleyen memurları 4483 sayılı Kanunun kapsamı dışında bir soruşturma usulüne tabi tutmuştur. Bunun gerekçesini, 1. maddenin amaç bölümünde yer alan, "... rüşvet ve yolsuzluklarla mücadele cümlesinden olarak; ..." şeklindeki ifadelendirmede görmek mümkündür. Çünkü söz konusu suçların büyük bölümü, Türk Ceza Kanununda "Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar" başlığı altında yer aldığından ve özellikle Devlete ve topluma sosyal ve mali yönden olumsuz etkide bulunduğundan, suçların takibi ve davaların kısa sürede sonuçlandırılması kamunun düzeni açısından zorunludur. Bu itibarla, bu suçları işleyen memurlar, 4483 sayılı Kanun kapsamı dışında tutulmuş olup, bu kapsamdaki suçların inceleme, denetleme ve soruşturma sırasında öğrenilmesi halinde durumun, bir raporla suç ve suçları gösterir belgelerin Cumhuriyet başsavcılığına verilmesi; ayrıca konunun disiplin hukuku bağlamında alınacak soruşturma onayına dayalı olarak sonuçlandırılması ve düzenlenecek idari soruşturma raporunun onay merciine sunulması gerekmektedir (MEBTKB, 2006).

Ayrıca; aşağıdaki kanunlar kapsamında yer alan suçların soruşturması da 4483 sayılı Kanun kapsamı dışında bulunmaktadır. a) Milli Eğitim Bakanlığı personelinin, Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunun 1. maddesinde yazılı suçlar, b) Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanunda yazılı suçlar, c) Millî Korunma Kanununun 64. maddesi ile bu Kanunun uygulanmasına ilişkin suçlar, d) 1402 sayılı Sıkı Yönetim Kanununun 14 ve 15.maddelerinde yer alan suçlar, e) 3713 sayılı Terörle Mücadele Kanunu kapsamındaki suçlar, f) 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu kapsamındaki suçlar, g) 2547 sayılı Yüksek Öğretim Kanunu kapsamındaki suçlar ve h) Ağır cezayı gerektiren suçüstü halleri (MEBTKB, 2006).

Bu bağlamda, özel eğitim okulları / özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan yönetici, öğretmen, uzman ve usta öğreticilerin yukarıda sayılan suçları işlediklerinin tespit edilmesi halinde, genel hükümlere göre işlem yapılmaktadır. Yani ilgili personel hakkında ön inceleme yapılmadan doğrudan cumhuriyet savcılıklarına suç duyurusunda bulunulmaktadır.

4483 sayılı Kanuna göre, Milli Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatı ile bağlı kuruluşlarında çalışan memur ve diğer kamu görevlilerinden; 1) İlçede görevli olanlar hakkında kaymakam, 2) İlde ve merkez ilçede görevli olanlar hakkında vali, 3) Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında görevli olanlardan ortak kararlar atanmayanlar hakkında en üst idari amir (Müsteşar), 4) Milli Eğitim Bakanlığı bağlı kuruluşu olan Yüksek Öğrenim Kredi ve yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü (YURT-KUR) merkez teşkilatında en üst idari amir (Genel Müdür), 5) Milli Eğitim Bakanlığı ile bağlı kuruluşlarımızın merkez teşkilatlarında görevli olup, ortak kararlar atanmış memurlar ve diğer kamu görevlileri hakkında Bakan veya Başbakan, yokluklarında ise vekilleri, ön inceleme yaptırmaya ve soruşturma izni vermeye yetkili mercilerdir (MEBTKB, 2006).

Bu bağlamda, ilçede görevli olan, özel eğitim okulu / özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin personeli hakkında kaymakam; ilde ve merkez ilçede görevli olan özel eğitim okulu / özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin personeli hakkında ise vali ön inceleme yaptırmaya ve soruşturma izni vermeye yetkili merciler olarak görülmektedir. Sonuçta, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan personellerin disiplin ve adli inceleme ve/veya soruşturmalarında, yukarıda açıklandığı şekilde, memurlar ve diğer kamu görevlilerinin tabi olduğu disiplin rejimine tabi olduğu görülmektedir.

2.3.5. Engelli Birey Modülü

Engelli birey modülü, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam eden engelli bireyler ile eğitim personeli ve kuruma ait verilerin merkezî bir veri tabanı havuzunda toplandığı ve internet üzerinden güvenilir şekilde yürütülmesi için yapılan yazılım programını ifade etmektedir. Engelli Birey Modülü, Özel Öğretim Kurumları Modülü ve RAM Modülü ile koordineli olarak çalışmaktadır.

Engelli birey modülü kullanıcı giriş sayfasında, İLSİS yöneticileri tarafından verilmiş olan kullanıcı adı, şifre ve sistem tarafından üretilmiş giriş kodunu

doldurarak sisteme giriş yapılmaktadır. Özel Öğretim Kurumları modülündeki sayfaların yapıları, sayfa başlığı, menü ve araç çubuğu olmak üzere, 3 ana başlık altında toplanabilir. Bunlardan menü kullanmaya yetkili olunan modüller ve sayfaların listesinden oluşur. Sayfa başlığının altında, sayfanın en solunda bulunur. Menü, mevcut kullanıcı yetkileriyle yapılabilen işlemlerin görüntülediği yerdir. Herhangi bir modüle girildiğinde, modülün sayfalarının içinden kullanıcı tarafından kullanabilecek modül menüsü sistem tarafından tespit edilip görüntülenmektedir.

Engelli Birey Modülünde Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinde eğitim alan bireylerin ödemeye esas iş ve işlemleri takip edilmektedir. Kuruma ilk defa kayıt olacak bireyler için “*Yeni Birey Kayıt*” ekranı kullanılmaktadır. Bir bireyi kuruma ilk defa kayıt edebilmek için bireye Rehberlik ve Araştırma Merkezi tarafından verilen destek eğitim raporunun rapor kayıt numarası ile beraber bireyin TC Kimlik numarası girilerek kayıt işleminin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Kayıt işlemi sırasında bireyin eğitim alması istenen destek eğitim programlarından en az bir tanesinin kurumda “Açık” durumda bulunması gerekmektedir.

Kurumlar, kurumlarında kayıtlı olan bireyleri ve bireylerin durumlarını “*Kayıtlı Birey Listesi*” ekranını kullanarak takip etmektedirler. Bir bireyin durumu aktif birey, raporu bitmiş birey, yeni raporunda destek eğitim önerilmeyen veya raporu RAM tarafından silinen birey, RAM tarafından verilen raporun onay durumu değiştirilen, raporu üzerinden işlem yapılan birey, yeni RAM raporunda gitmesi istenilen programların kurumlarında bulunmayan birey olarak sıralanmaktadır.

Kurumda kayıtlı olan bireylerin rehberlik ve araştırma merkezlerinden almış oldukları raporlardan bitiş süresine 60 gün ve daha az kalmış olanlar “*Rapor Bitimi Yaklaşan Bireyler*” ekranı kullanılarak takip etmektedirler. Kurumda kayıtlı olan bir bireyin rapor kayıt numarasını ilk kez sisteme girmek ve yenilenen destek eğitim raporu sonucunda yeni raporun kayıt numarasını sistemde güncellemek için “*Rapor Kayıt Numarası Giriş-Güncelleme*” ekranı kullanılmaktadır.

Engelli bireyin eğitim bilgisi yapılabilmesi için ilk şart bireyin rehberlik ve araştırma merkezinden almış olduğu raporun “*Rapor Kayıt Numarasının*” sisteme girilmesidir. Rapor kayıt numarası giriş için kullanılan ekran “*Birey Kayıt İşlemleri*” menü grubu altında yer alan “*Rapor Kayıt Numarası Giriş/Güncelleme*” ekranıdır. “*Destek Eğitim Rapor Bilgileri*” bölümünde bireyin Rehberlik ve Araştırma

Merkezinden almış olduğu raporun başlangıç ve bitiş tarihleri, önerilen eğitim türü (Bireysel, Grup veya Bireysel+Grup), raporu veren rehberlik ve araştırma merkezi ile bireyin eğitim alması gereken destek eğitim program bilgileri yer almaktadır.

“Bireyin Eğitim Bilgileri” başlığı altında ise bireye verilen eğitim bilgileri ile bilgilerin giriş alanları bulunmaktadır. Bu alanlar: Destek Eğitim Aldığı Program Eğitim Odası, Eğitim Tarihi ve Eğitim Saati’dir.

Ayrıca söz konusu bölümde “*Eğitimi Veren Personel*” başlığı yer almaktadır. Bu başlıkta engelli bireye verilen eğitimin hangi personel tarafından verildiği bu alanda yer alan bilgilerden seçilmektedir. Eğitimi Veren Personel listesi Özel Öğretim Kurumları Modülünde yer alan personel bilgileri kullanılarak oluşturulmaktadır. Bu nedenle bir kurumda çalışan tüm personellerin Özel Öğretim Kurumları Modülüne işlenmesi gerekmektedir. Bu alanda yer alan personel listesi kişiye eğitim verilen program ve personellerin branşı dikkate alınarak oluşturulmaktadır. Bu nedenle personellerin branş bilgilerinin sisteme doğru olarak işlenmesi gerekmektedir. Söz konusu ekranda personelle ilgili şu bilgiler yer alır: Personelin çalışma izni başlama tarihi, personelin çalışma izni bitiş tarihi veya görevden ayrılma tarihi, personelin maaş karşılığı gireceği ders saati sayısı, personelin ücret karşılığı gireceği ders saati sayısı.

Kurumların ay boyunca girdiği eğitim bilgileri ay bitiminin ardından her ayın ilk 5 iş günü içerisinde kurumlar tarafından onaylanarak il/ilçe milli eğitim müdürlüğü onayına sunulur. Bu aşamada kullanılacak olan ekranlar “*Eğitim Bilgisi Giriş Onaylama*” ekranlarıdır. Bu ekran yardımıyla onaylanan eğitim bilgileri, il/ilçe milli eğitim müdürlüğü ekranlarına “*Onay Bekliyor*” olarak gözükmektedir. İl/ilçe milli eğitim müdürlüğü tarafından reddedilen eğitim bilgisi giriş işlemleri ise kurumlar tarafından “*Reddedilen Eğitim Bilgisi Düzeltme/Silme*” ve “*Reddedilen Eğitim Bilgisi Onaylama*” ekranları kullanılarak düzeltilebilir. Bu durumda il/ilçe tarafından reddedilen bu kayıtlar tekrar incelenmek üzere, il/ilçe milli eğitim müdürlükleri kullanıcılarına “*Onay Bekliyor*” olarak kaydedilebilir. Fakat bu kayıt işleminin il/ilçe milli eğitim müdürlükleri kullanıcılarına verilen 7 iş günü süre içerisinde gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

BÖLÜM 3

YÖNTEM

Bu başlık altında araştırmanın modeli, evreni ve örneklemini, veri toplama aracının geliştirilmesi, verilerin toplanması ve analizi, bulguların yazılması, sonuçlar ve önerilerin sunumu ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Temel amacı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkili yapılmasındaki sorunların neler olduğuna yönelik maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenmesi olan bu araştırma; geçmişte ya da halen var olan bir durumu olduğu gibi betimlemeyi amaçlayan tarama modelindedir (Karasar, 2009).

3.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın hedef evrenini, Türkiye'nin 81 ilinde görev yapmakta olan maarif müfettişleri oluşturmaktadır. Evreni oluşturan müfettişlerin tamamına ulaşmadaki güçlük ile zaman ve kaynak yönünden ekonomik olması nedeniyle, evreni temsil edebileceği varsayılan büyüklükte bir örneklem üzerinde çalışılmıştır.

Araştırmanın hedef evrenini temsil eden örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Sekaran ve Bougie'nin (2009, 295) "Belirli Evrenler İçin Örneklem Büyüklükleri" tablosu esas alınmış, örneklem büyüklüğü belirlenmiştir. Buna göre, maarif müfettişlerinin oluşturduğu 1.140 kişilik evreni 382 müfettişin temsil edebileceği varsayılmıştır.

Araştırmada, evrende belirlenen alt grupların, evrende var oldukları oranda örnekleme temsil edilmesi, diğer bir deyişle evrendeki elemanların her temel karakteristiğinin örnekleme de aynı oranda olması gerektiği durumlarda kullanılan (Fraenkel ve Wallen, 1990, 71; Fink, 1995, 30), tabakalama değişkenlerine ilişkin ölçümlerin tarafsızlığını artıran (Fowler, 1993, 16), tabakalı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmada örnekleme alınan iller, Devlet Planlama Teşkilatı tarafından Türkiye'deki illerin nüfus, coğrafya, bölgesel kalkınma planları, temel istatistiki göstergeler ve sosyo-ekonomik gelişmişlik düzeyi gibi etkenlerin esas

alınarak oluşturulan İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflandırması'na göre seçilmiştir. Buna göre her bölge bir tabaka olarak kabul edilmiş ve her bölgenin evrende temsil edilebilmesi için o bölgeyi temsil etmek üzere basit yansız örnekleme yoluyla bir il seçilmiştir. Daha sonra her alt evrenin, evrene oranları bölgedeki örnekleme alınan müfettiş sayıları hesaplanmıştır. Araştırmanın hedef evrenini ve örneklemini oluşturan müfettiş sayılarının bölgelere ve o bölgelerde seçilen illere göre dağılımı Çizelge 4'de verilmiştir.

Çizelge 4. *Bölge İstatistik Birimleri Sınıflandırmasına Göre Evren ve Örnekleme Yer Alan Müfettiş Sayıları*

Bölge	Örnekleme Seçilen Şehir	Müfettiş Sayısı	Örnekleme Giren Müfettiş Sayısı
1	İstanbul	245	81
2	Batı Marmara	15	5
3	Ege	147	49
4	Doğu Marmara	81	27
5	Batı Anadolu	383	127
6	Akdeniz	55	19
7	Orta Anadolu	44	15
8	Batı Karadeniz	49	17
9	Doğu Karadeniz	32	11
10	Kuzey Doğu Anadolu	15	5
11	Ortadoğu Anadolu	49	17
12	Güneydoğu Anadolu	25	9
TOPLAM		1.140	382

Kaynak. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı. Ocak 2016

3.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Bu başlık altında araştırma verilerinin toplanacağı ölçme aracının geliştirilmesi süreci açıklanacaktır.

Gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin tespit edilebilmesi için hazırlanan veri toplama aracına kaynaklık teşkil etmesi amacıyla öncelikle Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında görevli maarif müfettişleri ile Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığının maarif müfettişlerine yönelik Erzurum Hizmetiçi Eğitim Enstitüsünde 04/05/2015 – 08/05/2015 tarihleri arasında yapmış olduğu “Denetim Formasyonu Kazandırma

Seminerine” katılan 120 maarif müfettişine yanıtlanması için açık-uçlu sorular sorulmuş ve yanıtlamaları istenmiştir (Ek-1). Söz konusu çalışmaya 23 maarif müfettişi katılmıştır. Çizelge 5’de açık-uçlu sorulara cevap veren maarif müfettişlerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Çizelge 5. Açık-Uçlu Sorulara Cevap Veren Maarif Müfettişlerine İlişkin Bilgiler

Görev Yaptığı İl	Branş	Öğrenim Durumu	Maarif Müfettişliğinde Kıdem
Ankara	Eğitim Yönetimi ve Denetimi	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Rehberlik	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Rehberlik	Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Mesleki ve teknik Eğitim	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Matematik	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Tarih	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	İktisat	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Hukuk	Lisans	11-20 yıl arası
Ankara	Mesleki ve teknik Eğitim	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Muhasebe Finansman	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	Muhasebe Finansman	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Ankara	İktisat	Lisans	11-20 yıl arası
Ankara	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans	21 ve üzeri yıl
Ankara	Kimya	Yüksek Lisans	1-10 yıl arası
Yalova	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	11-20 yıl arası
İstanbul	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	11-20 yıl arası
Adana	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	21 ve üzeri yıl
Balıkesir	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	21 ve üzeri yıl
Isparta	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans	11-20 yıl arası
Balıkesir	Sınıf Öğretmenliği	Lisans	11-20 yıl arası
Ankara	Sınıf Öğretmenliği	Yüksek Lisans	11-20 yıl arası
Ankara	Kimya	Lisans	21 ve üzeri yıl
İstanbul	Türk Dili ve Edebiyatı	Lisans	1-10 yıl arası
Toplam		23	

Çizelge 5’de, açık uçlu sorulara cevap veren maarif müfettişlerinin Ankara (16), Yalova (1), İstanbul (2), Adana (1), Balıkesir (2) ve Isparta (1) illerinde görev yapmaktadırlar. Açık-uçlu soru formunun giriş bölümünde araştırmanın amacı ve aracın doldurulması ile ilgili bir bilgi notu yer almıştır. Formun birinci bölümünde katılımcılar ile ilgili kişisel bilgilere yönelik sorulara, ikinci bölümünde ise maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan sorunlar hakkındaki maddelere yer verilmiştir.

Bu araştırmada veri toplama aracı olarak, likert tipi ölçek tercih edilmiştir. Araştırmalarda karşılaşılan sorunlardan biri yapılan araştırmanın konusunda hangi amaçların gerçekteştirileceği ve hangi problemlerin çözüleceğidir. Bu sorunun çözümlünde, matematiksel özellikleri belirli olan ölçümler kümesi olarak tanımlanan ve bir ölçme göstergesi olan ölçek önemli rol oynamaktadır (Özdamar, 2004).

Veri toplama aracı, araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Ölçek sorularına temel oluşturması ve başlangıç araştırması olarak maarif müfettişlerine yöneltilen açık-uçlu sorular ve alanyazın taraması sonucu elde edilen görüş ve öneriler, geliştirilen ölçek taslağı için ihtiyaç duyulan soru havuzunun oluşturulmasında kullanılmıştır.

Maarif müfettişlerinin görüşleri ile ilgili hazırlanan ölçek taslağı üç bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde araştırmanın amacı ve aracın doldurulması ile ilgili bir bilgi notu; ikinci bölümde katılımcı maarif müfettişleri ile ilgili görev yaptığđ il, branş, öğrenim durumu ve maarif müfettişliği görevindeki kıdemine yönelik sorulara; üçüncü bölümde ise maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaptığđ denetimlerin etkililiğini azaltan sorunlar hakkındaki maddelere yer almıştır.

Uzman görüşüne sunulan ölçek taslağında gerekli düzeltmeler yapıldıktan sonra ölçek taslağın ön uygulaması yapılmıştır.¹ Ön uygulama, ölçme aracının gerçekte uygulama öncesi sınanması olup gerçekte anlamda çalışıp çalışmadığını görme olanağı sağlar. Böylece işlemeyen sorular varsa tespit edilir, soruların hazırlanmasında gözden kaçmış konuların, atlanmış soruların olup olmadığını anlaşılmış olur (Balcı, 2005). Bu kapsamda hazırlanan ölçek taslağı Likert türünde bir ölçektir. Ölçekte yer alan yanıt seçenekleri “1-Hiç Katılmıyorum, 2-Az Katılıyorum, 3-Orta Katılıyorum, 4-Çok Katılıyorum, 5-Tamamen Katılıyorum” dan oluşmaktadır. Ayrıca, ölçekte yer alan her bölümün altına, varsa maarif müfettişlerin diğer görüşlerinin belirtilmesi amacıyla açık uçlu ifadelerin yazılması istenmiş ve bu ifadelerin yüzde ve frekansları alınarak verilerin analizi kısmında kullanılmıştır. Ölçek taslağı bu haliyle ön uygulamaya sunulmuştur.

---

¹ Uzman görüşlerinden faydalanılan Prof. Dr. İnalet Aydın’a, Prof. Dr. Ali Balcı’ya, Prof. Dr. Yasemin Kepenekçi’ye, Arş. Gör. Burcu TOPTAŐ’a, Araç. Gör. Özge Erdemli’ye ve Arş. Gör. Tuba Güner Demir’e teşekkür ederim.

Araştırmanın ön uygulaması, evrende yer alan ancak örneklemede yer almayan maarif müfettişlerinden oluşmuştur. Bu kapsamda Ankara, Denizli, İstanbul, Hatay, Samsun, Antalya, Balıkesir, Bartın, Bursa, Mersin, Eskişehir, Erzurum, Karaman, Nevşehir, Kayseri, Kocaeli, İzmir, Konya, Manisa, Uşak, Sakarya, Gaziantep, Malatya, Adana, Van, Çorum, Ordu, Şanlıurfa, Isparta, Kahramanmaraş, Kütahya, Aydın, Trabzon ve Elazığ illerinde görevli 360 maarif müfettişine ölçek gönderilmiş ve ön uygulama yapılmıştır. Ön uygulamaya katılan 182 maarif müfettişlerinden iki kişi (%1,1) görev yaptığı il sorusuna yanıt vermemiştir. Maarif müfettişlerinin 116'sı (%63,7) lisans, 58'i yüksek lisans (%31,9), ve 5'i (%2,7) doktora öğrenim derecesine sahiptir. Katılımcılardan üç kişi (%1,6) eğitim durumu sorusuna yanıt vermemiştir. Katılımcıların 72'sinin kıdeminin (%39,6) 1-10 yıl ve 51'inin (%28) 11-20 yıllar arasındadır. Maarif müfettişlerini 58'inin ise (%31,9) 21 yıl ve üzeri kıdemi vardır. 1 katılımcı, kıdem değişkenine ilişkin yanıt vermemiştir.

Verilerin analiz edilmesinden önce, verilerin geçerlik ve güvenilirlik analizlerine hazır hale getirilebilmesi için veri tarama işlemi gerçekleştirilmiştir. Veri analizinin ilk aşamasında, veri setindeki maddelerde, eksik veri olup olmadığı incelenmiş ve değişkenlerin herhangi birisinde %5'den (Tabachnick ve Fidell, 2007, 63) fazla eksik veri olmadığı tespit edilmiştir. Kayıp değer verileri %0 ile %2,5 arasında değişmektedir. Çokluk ve Kayrı (2011) kayıp değerlerin atanmasında eğer araştırmacı başka bilgilere sahip değilse, ortalama değer atanmanın en iyi kestirim yolu olduğunu ifade etmektedir. Buna göre kayıp değerler, aritmetik ortalama değeri atanarak tamamlanmıştır.

Kayıp değerlere aritmetik ortalama değerleri atandıktan sonra maddelerin her birinde tek ve çok değişkenli aykırı gözlem bulunup bulunmadığı incelenmiştir. Tek değişkenli aykırı değerleri belirlemek amacıyla standardize edilmiş z puanlarına bakılmıştır. Büyük örneklemlerde ($n \geq 100$) z puan aralığının -4 ve +4 puan aralığında olması gerekmektedir (Mertler ve Vannatta, 2005; Akt. Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Standardize edilmiş z puanlarında -4 ve +4 puan aralığı dışında kalan sekiz aykırı gözlem veri setinden çıkarılmıştır. Çok değişkenli aykırı değerlerin incelenmesinde ise Mahalanobis uzaklık değerleri incelenmiştir. Buna göre .001 anlamlılık düzeyinde 3 aykırı değer bulunmuş ve bu anketler analizden çıkarılmıştır.

Verilerin normalden uzak olmasının analiz sonuçlarının yanlış çıkmasına sebep olacağı (Kalaycı, 2009) göz önüne alınarak verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda verilerin çarpıklık ve basıklık katsayıları ile histogram ve Q-Q grafiği incelenmiştir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi ile ilgili maarif müfettişlerinin görüşleri ölçeğinin hesaplanan çarpıklık ve basıklık katsayılarına göre verilerin normal dağılım gösterdiği belirlenmiştir.

Ön uygulamadan elde edilen verilere göre ölçek maddeleri istatistikî açıdan gözden geçirilir. Geliştirilen ölçeğin yapı geçerliliğine ilişkin kanıt elde etme amacıyla en sık kullanılan yöntemlerden biri olan faktör analizi yapılır. Bilinmeyen gizli değişkenlerle gözlenen değişkenler arasındaki bağlantıyı ortaya koyması amacıyla faktör analizi yapılır. Bu analiz, gözlenen değişkenlerin ilgili faktörlerle nasıl bağlantılı olduğunu açıklama ile başlar (Çokluk, Şekercioğlu ve Büyüköztürk, 2012). Borg ve Gall'a göre (1989) faktör analizi, birbirleriyle orta düzeyde ya da oldukça ilişkili değişkenleri birleştirerek az sayıda ancak bağımsız değişken kümeleri elde etmede ampirik yani deneye dayalı bir tekniktir. Böylece pek çok değişkenin birkaç küme ya da boyuta indirgenmesi mümkündür ki bunlara faktör adı verilmektedir (akt. Balcı, 2005).

Ön uygulamanın ardından alt ölçeklerin yapı geçerliliğinin test edilmesi amacıyla faktör analizi (temel bileşenler analizi) yapılmıştır. Alt ölçeklerin güvenilirliğinin sınanması amacıyla, cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda, test puanlarının güvenilirliğinin bir alt kestiricisi olan Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2011). Ayrıca alt ölçeklerde yer alan maddelerin ayırt ediciliğini saptamak amacıyla da madde toplam korelasyonları hesaplanmış ve alt sınır olarak faktör yük değeri için 0,30 ve madde toplam korelasyonları için 0,20 kabul edilmiştir. Ön uygulamadan elde edilen verilerin faktör analizi için uygunluğu Kaiser- Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett Sphericity küresellik testi ile sınanmıştır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi ile ilgili maarif müfettişlerinin görüşleri ölçeğinin alt boyutları, birbirinden bağımsız ölçek olarak ele alınması halinde ölçekten daha az madde atılmış olacağından, toplam dokuz alt boyut olarak her bir boyut ayrı bir ölçek gibi tek faktörlü olarak analize sokulmuştur. Aşağıda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması ile ilgili

hizmetler kapsamında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimini yapan maarif müfettişlerinin görüşleri ile ilgili alt ölçeklerin analizine ilişkin bilgiler verilmiştir.

3.3.1. Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 5 madde yer almıştır. Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,731 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 6’da sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir.

Çizelge 6. Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
1	Maarif müfettişleri, özel eğitim alanında çalışan personelin (işitme, görme veya zihin engelliler sınıf öğretmenleri, fizyoterapistler, odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı vb.) verdiği eğitim ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip değildir.	0,697	0,525
2	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek yetkinlikte maarif müfettişleri istihdam edilememektedir.	0,717	0,549
3	Bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin sağlık konularında yeterince bilgileri yoktur.	0,734	0,565
4	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimin ortopedik engelli bireylerin gelişimine katkısı maarif müfettişlerince tespit edilememektedir.	0,808	0,650
5	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimler sonucu uygulanan tedavinin etkili olup olmadığı söz konusu denetimlerde tespit edilememektedir.	0,726	0,546
	Açıklanan Varyans Oranı	%54,33	
	Cronbach’s Alpha	0,731	

Çizelge 6’ya bakıldığında, faktör toplam varyansın % 54,33’ünü açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,73 olarak

hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.2. Kurumun İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Kurumun idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 5 madde yer almıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu ölçeğin öncelikle iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör gruplarında binişik olan maddeler, değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yinelenmiştir. “8- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde sadece evrak üzerinden denetim yapılmaktadır. 9- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde tutulması gereken evrakın tam olması kurumda verilen eğitimin de iyi olduğu kanısını oluşturmaktadır” maddeleri binişik olduğu tespit edilmiştir. Binişik olan maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin tek faktörlü bir yapıya dönüştüğü belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,675 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 7’de kurumun idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir.

Çizelge 7. Kurumun İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
6	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince tutulması gereken ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen mali belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.	0,835	0,609
7	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince engelli öğrencilere verilen eğitim ve tanılamaya yönelik tutulması gereken belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.	0,863	0,658
10	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sistemi yetersizdir.	0,774	0,528
	Açıklanan Varyans Oranı	% 68,07	
	Cronbach’s Alpha	0,765	

Çizelge 7'ye bakıldığında, faktör toplam varyansın % 68,07'ini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,76 olarak hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.3. Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Mali konularla ilgili denetimlerinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 5 madde yer almıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu ölçeğin öncelikle iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör gruplarında binişik olan maddeler, değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yinelenmiştir. "11- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali konularının denetimlerinde iktisat, maliye vb. branşlarında yeterli maarif müfettişleri görevlendirilememektedir" maddesi binişik olduğu tespit edilmiştir. Binişik olan maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin tek faktörlü bir yapıya dönüştüğü belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,71 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 8. *Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı*

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
12	Engelli öğrencilerin velileri mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.	0,838	0,623
13	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.	0,822	0,595
14	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki personel ve öğrenci velileri mali konulardaki tespitlerde maarif müfettişlerine yardımcı olmamaktadırlar.	0,707	0,480
15	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır.	0,605	0,389
	Açıklanan Varyans Oranı	%56,0	
	Cronbach's Alpha	0,726	

Çizelge 8’de maarif müfettişlerinin mali konularla ilgili denetimlerinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Bu çizelgede de görüleceği üzere faktör toplam varyansın % 56,06’sını açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,72 olarak hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.4. Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 4 madde yer almıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu ölçeğin öncelikle iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör gruplarında binişik olan maddeler, değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yinelenmiştir. “18- Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde maarif müfettişleri tarafından getirilen teklifler yeterince yerine getirilememektedir” maddesi binişik olduğu tespit edilmiştir. Binişik olan maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin tek faktörlü bir yapıya dönüştüğü belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,57 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 9. Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
16	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde yapılan rehberlik idari ve mali hususlarla sınırlı kalmaktadır.	0,862	0,581
17	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin rehberlik sınırlı kalmaktadır.	0,815	0,501
19	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalıdır.	0,612	0,322
	Açıklanan Varyans Oranı	%59,4	
	Cronbach’s Alpha	0,65	

Çizelge 9’da denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Bu çizelgeye bakıldığında faktör toplam varyansın % 59,41’ini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,65 olarak hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.5. İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

İç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 6 madde yer almıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda bu ölçeğin öncelikle iki faktörden oluştuğu belirlenmiştir. Bu faktör gruplarında binişik olan maddeler, değerlendirme dışında bırakılarak geçerlik ve güvenilirlik analizleri yinelenmiştir. “25- Denetimler sırasında öğrenci velileri maarif müfettişlerine gerekli bilgileri vermemektedirler” maddesi binişik olduğu tespit edilmiştir. Binişik olan maddeler çıkarıldıktan sonra ölçeğin tek faktörlü bir yapıya dönüştüğü belirlenmiştir.

Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,734 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 10. İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
20	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesiyle ilgili mevzuat alt yapısı yetersizdir.	0,703	0,514
21	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel, iş güvencesi nedeniyle iç denetim mekanizmasını işletememektedir.	0,804	0,627
22	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrenciler, engelli oldukları için iç denetim mekanizmasını işletememektedir.	0,764	0,564
23	Genellikle öğrenci velileri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç işleyişleriyle ilgilenmemektedirler.	0,739	0,570
24	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum-veli-öğretmen arasında etkili bir iletişim kurulamamaktadır.	0,588	0,413
	Açıklanan Varyans Oranı	%52,3	
	Cronbach’s Alpha	0,76	

Çizelge 10’da iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Çizelge 10’a bakıldığında, faktör toplam varyansın % 52,32’ini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,76 olarak hesaplanmıştır. Sonuç olarak bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.6. Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Sorunlar Alt Ölçeği

Kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 3 madde yer almıştır. Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,573 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 11’de kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir.

Çizelge 11. Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
26	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartları yetersizdir.	0,868	0,479
27	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlarda uygulanan eğitim modüllerinin işleyişi ile ilgili bilgiler yetersizdir.	0,800	0,602
28	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatı sıklıkla değişmektedir.	0,631	0,333
	Açıklanan Varyans Oranı	%59,6	
	Cronbach’s Alpha	0,65	

Çizelge 11’e bakıldığında, faktör toplam varyansın % 59,68’ini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,65 olarak

hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.7. Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 6 madde yer almıştır. Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,797 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 12. *Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaşılan Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı*

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
29	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan ders denetimleri yetersizdir.	0,804	0,641
30	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performansları gözlemlenememektedir.	0,828	0,687
31	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde eğitim verilen çocukların özellikleri hakkında maarif müfettişleri yeterince bilgiye sahip değildir.	0,735	0,602
32	Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde maarif müfettişinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır.	0,514	0,377
33	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, çocuğun devlet okulundaki öğretmenleriyle iş birliği kurmaması nedeniyle bireyselleştirilmiş eğitim programları tam olarak uygulanamamaktadır.	0,636	0,463
34	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimin içeriğine ilişkin denetimlerin etkili bir biçimde yapılamaması nedeniyle, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında belirtilen amaçlara ulaşma düzeyi ölçülememektedir.	0,741	0,576
	Açıklanan Varyans Oranı	%51,49	
	Cronbach's Alpha	0,79	

Çizelge 12’de, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach’s alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Söz konusu çizelgeye bakıldığında faktör toplam varyansın % 51,49’unu açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach’s Alpha güvenilirlik katsayısı 0,79 olarak hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.8. Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti Konusunda Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti konusunda karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 3 madde yer almıştır. Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,618 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 13. Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti Konusunda Karşılaşılan Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach’s Alpha Güvenilirlik Katsayısı

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
35	Bazı veliler özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaktadır.	0,810	0,491
36	Kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır.	0,759	0,423
37	Kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesi durumunun tespiti için CMK da yer alan dinleme, fiziki takip gibi araçların idari denetimlerde maarif müfettişi tarafından kullanılamıyor olması söz konusu denetimleri güçleştirmektedir.	0,684	0,358
Açıklanan Varyans Oranı		%56,6	
Cronbach’s Alpha		0,61	

Çizelge 13’de kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti konusunda karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin faktör yük

değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir. Söz konusu çizelgeye bakıldığında faktör toplam varyansın % 56,65'ini açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,61 olarak hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir.

3.3.9. Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeği

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaşılan sorunlar alt ölçeğinin taslak formunda 3 madde yer almıştır. Yapılan analiz sonrasında KMO değerinin 0,66 ve Bartlett Sphericity değerinin de anlamlı ($p < .01$) çıktığı görülmüştür. Bu sonuçlara göre ölçeğin faktör analizine uygun olduğuna karar verilmiştir.

Çizelge 14'de maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve özellikle fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri alt ölçeğinin faktör yük değerleri, madde toplam korelasyonları, varyans oranı ve cronbach's alpha güvenilirlik katsayısı verilmiştir.

Çizelge 14. *Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaşılan Sorunlar Alt Ölçeğinin Faktör Yük Değerleri, Madde Toplam Korelasyonları, Açıklanan Varyans Oranı ve Cronbach's Alpha Güvenilirlik Katsayısı*

Madde No	Ölçek Maddesi	Faktör Yük Değeri	Madde Toplam Korelasyonu
38	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli ve belirli periyotlarla denetimi yapılamamaktadır.	0,797	0,509
39	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar süre ayıramamaktadır.	0,807	0,526
40	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin haberli ve randevulu olması sorunların tespitini güçleştirmektedir.	0,744	0,453
	Açıklanan Varyans Oranı	% 61,3	
	Cronbach's Alpha	0,68	

Çizelge 14'de bakıldığında faktör toplam varyansın % 61,34'ünü açıklamaktadır. Ölçeğin Cronbach's Alpha güvenilirlik katsayısı 0,68 olarak

hesaplanmıştır. Sonuç itibariyle bu değerlere göre ölçeğin yapı geçerliliğinin sağlandığı, ölçek maddelerinin ayırt ediciliğinin yeterli düzeyde olduğu söylenebilir. Bu açıklamalar çerçevesinde ölçeğin son hali verilerek uygulamaya hazır hale getirilmiştir (Ek-2).

3.4. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmanın verilerinin toplanabilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığından gerekli araştırma izni alınmıştır (Ek-3). Nicel verilerin toplanması aşamasında her bir ilde yer alan maarif müfettişleri başkanlıkları ile irtibata geçilmiştir. Bu bağlamda il milli eğitim müdürlüğü bünyesinde yer alan ve örneklem içerisine giren 12 maarif müfettişleri başkanlığına veri toplama aracı elden ulaştırılmıştır. Uygulama yapılacak maarif müfettişleri başkanlıklarına, illerinde görev yapan maarif müfettişlerine ulaştırılması amacıyla anketler dağıtılmış ve belirlenen günde anketlerin toplanacağı bilgisi verilmiştir. Tabakalı örnekleme göre ulaşılması gereken sayıya ulaşıldıktan sonra söz konusu anketler maarif müfettişleri başkanlıklarından toplanmıştır.

Araştırmanın örnekleminde yer alan ve anket uygulanan maarif müfettişi sayısı 410 olmuştur. Çizelge 4’de gösterilen bazı illerde tabakalardaki oranlara bağlı kalınmasına rağmen bazı illerde bu oranlardan daha az sayıda maarif müfettişine (Ankara %85, İzmir %81 ve Malatya %94) anket uygulanabilmiştir. Anket uygulamada gönüllülüğün esas olması nedeniyle söz konusu illerde görevli maarif müfettişlerine anket dağıtılmasına rağmen sınırlı sayıda maarif müfettişine anket uygulanabilmiştir.

Araştırmaya katılan maarif müfettişlerinin bağımsız değişkenlere göre dağılımı ve yüzdelerine ilişkin bilgiler Çizelge 15’de verilmiştir. Çizelge 15’den görüleceği üzere, örnekleme alınan maarif müfettişlerinden %26,3’ü Ankara, %23,7’si İstanbul, %9,8’i İzmir, %9,8’i Bursa, %4,9’u Mersin, %4,9’u Kayseri, %4,6’sı Samsun, %3,9’u Malatya, %3,7’si Erzurum, %3,2’si Şanlıurfa, %2,7’si Edirne ve %2,7’si Ordu illerinde görev yapmaktadır. Maarif müfettişlerinin %33,9’u 1-10 yıl; %28,5’i 11-20 yıl ve %37,6’sı 21 yıl ve üzeri kıdemi vardır. Maarif müfettişlerinin %68,5’i lisans ve %31,5’i lisanüstü öğrenim derecesine sahiptir. Ayrıca katılımcıların %68,3’ü sınıf öğretmenliği branşında iken %31,7’si ise diğer branş (fizik, kimya, resim vb.) müfettişlerinden oluşmuştur.

Çizelge 15. *Örnekleme Alınan Maarif Müfettişlerinin Çeşitli Değişkenlere Göre Dağılımı*

Değişken	Grup	N	%
İl	Ankara	108	26,3
	Bursa	40	9,8
	Edirne	11	2,7
	Şanlıurfa	13	3,2
	Ordu	11	2,7
	Mersin	20	4,9
	Kayseri	20	4,9
	Malatya	16	3,9
	Samsun	19	4,6
	İzmir	40	9,8
	Erzurum	15	3,7
	İstanbul	97	23,7
Kıdem	1-10 Yıl	139	33,9
	11-20 Yıl	117	28,5
	21 ve üzeri Yıl	154	37,6
Öğrenim Durumu	Lisans	281	68,5
	Lisansüstü	129	31,5
Branş	Sınıf Öğretmenliği	280	68,3
	Branş	130	31,7
Toplam		410	

Araştırmada toplanan nicel verilerin çözümlenmesinde SPSS (Statistical Package Program for Social Sciences [Sosyal Bilimleri İçin İstatistik Paket Programı]) kullanılmıştır. Bu kapsamda ön uygulamadan elde edilen verilere göre ölçek maddeleri istatistikî açıdan gözden geçirilmesi amacıyla faktör analizi yapılmıştır. Ayrıca cevapların derecelendirme ölçeğinde elde edildiği durumlarda, test puanlarının güvenilirliğinin bir alt kestiricisi olarak Cronbach Alpha katsayısı kullanılmıştır.

Ön uygulamadan sonra araştırmada maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan sorunlar hakkındaki görüşlerinden elde edilen bilgilerin betimlenmesinde frekans, yüzdeler, aritmetik ortalama ve standart sapma; Maarif müfettişlerinin söz konusu sorunlar hakkındaki görüşlerinde bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılaşma olup olmadığının belirlenmesinde ise parametrik ve parametrik olmayan fark testleri kullanılmıştır. (Büyüköztürk, 2012)

Bu kapsamda, veriler analiz için hazır hale getirildikten sonra maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenebilmesi için elde edilen verilerin çözümlenmesi aşağıdaki sırayla gerçekleştirilmiştir:

1. Araştırmada elde edilen kişisel bilgilerin (kıdem, öğrenim durumu, branş ve il) betimlenmesinde frekans ve yüzde hesaplamaları yapılmıştır.

2. Araştırmaya katılan maarif müfettişlerinin, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapmış oldukları denetimlerde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş ve öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı tespit amacıyla t-testi kullanılmıştır. Kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılığın bulunup bulunmadığı ise ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-Way Anova) analizi ile test edilmiştir. Ayrıca maarif müfettişlerinin söz konusu görüşleri ile il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Edirne (n=11), Ordu (n=11), Erzurum (n=15) ve Şanlıurfa (n=13) illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi ile analiz edilmiştir.

3. Araştırmaya katılan maarif müfettişlerinin, anılan sorunlara ilişkin görüşleri dokuz alt boyuta değerlendirilmiş ve bu alt boyutların her birinde yer alan görüşlerinden elde edilen bilgilerin betimlenmesinde frekans, yüzdeler, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri bulunarak analiz edilmiştir.

4. Araştırmada kullanılan beşli derecelendirme ölçeğine uygun olarak ifade edilen ağırlıklı ortalama puanlarının derecelendirilmesi ve yorumlanması için;

0-1,79 “Hiç Katılmıyorum”

1,80-2,59 “Az Katılıyorum”

2,60-3,39 “Orta Katılıyorum”

3,40-4,19 “Çok Katılıyorum”

4,20-5.00 “Tamamen Katılıyorum” aralıkları kullanılmıştır.

BÖLÜM 4 BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen engelli bireylerin eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması ile ilgili hizmetler kapsamında, bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin, bu denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin görüşleriyle ilgili bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

4.1. Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 15’de maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 16. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
1	Maarif müfettişleri, özel eğitim alanında çalışan personelin (işitme, görme veya zihin engelliler sınıf öğretmenleri, fizyoterapistler, odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı vb.) verdiği eğitim ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip değildir.	2,95	1,10	Orta
2	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek yetkinlikte maarif müfettişleri istihdam edilememektedir.	3,28	1,18	Orta
3	Bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin sağlık konularında yeterince bilgileri yoktur.	2,79	1,13	Orta
4	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimin ortopedik engelli bireylerin gelişimine katkısı maarif müfettişlerince tespit edilememektedir.	3,32	1,25	Orta
5	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimler sonucu uygulanan tedavinin etkili olup olmadığı söz konusu denetimlerde tespit edilememektedir.	3,42	1,15	Orta

Maarif müfettişleri, sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin olarak Çizelge 16’da belirtilen maddelerin tamamına orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “fizyoterapistler tarafından verilen eğitimler sonucu uygulanan tedavinin etkili olup olmadığı söz konusu denetimlerde tespit edilememektedir” ($\bar{x}= 3,42$) maddesidir. Bunu sırasıyla “fizyoterapistler tarafından verilen eğitimin ortopedik engelli bireylerin gelişimine katkısı maarif müfettişlerince tespit edilememektedir” ($\bar{x}= 3,32$); “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek yetkinlikte maarif müfettişleri istihdam edilememektedir” ($\bar{x}= 3,28$) ve “maarif müfettişleri, özel eğitim alanında çalışan personelin (işitme, görme veya zihin engelliler sınıf öğretmenleri, fizyoterapistler, odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı vb.) verdiği eğitim ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip değildir” ($\bar{x}= 2,95$) ifadeleri izlemektedir. Maarif müfettişlerinin bu konularda en az benimsedikleri madde ise “bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin sağlık konularında yeterince bilgileri yoktur” ($\bar{x}= 2,79$) olmuştur.

Türkiye’de sadece yedi ilde özel eğitim branşında maarif müfettişi görev yapmaktadır. Rehberlik branşında görev yapan 111 maarif müfettişi ise toplam 36 ilde görev yapmaktadır. Bir başka ifadeyle 45 ilde rehberlik branşında, 74 ilde ise özel eğitim branşında görev yapacak maarif müfettişi bulunmamaktadır. Bu verilerden de anlaşılacağı üzere, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini denetleyecek maarif müfettişlerinin genel olarak özel eğitim alanında uzmanlaşmış personelden seçilmedikleri, özel eğitim branşından olmadıkları görülecektir.

Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınan maarif müfettiş yardımcılarının nasıl yetiştirileceği Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İle Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliğiyle belirlenmektedir. Buna göre, müfettiş yardımcılarının yetiştirilme süresi üç yıl olarak belirlenmiştir. Bu üç yıllık yetiştirilme programı; hazırlayıcı eğitim, görev başında yetiştirme eğitimi ve teorik eğitim olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu yönetmelikte yetiştirme programında müfettiş yardımcılara özel eğitim ile ilgili olarak herhangi bir teorik veya görev başında yetiştirme ile ilgili bir hükmün konulmadığı görülmektedir. Dolayısıyla özel eğitim branşında olmayan maarif müfettişlerini bu

alanla ilgili teorik veya görev başında yetiştirmenin nasıl olacağının bir esasa bağlanmadığı görülecektir. Bu da 81 ilde görev yapan bazı maarif müfettişlerinin özel eğitim alanında eğitim almasına ancak bazı maarif müfettişlerinin ise bu alanda herhangi bir teorik veya görev başında yetiştirme eğitimine alınmaması sonucunu doğuracaktır. Sonuç olarak söz konusu anlatımlar maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerini destekleyici niteliktedir.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Muş il merkezi sınırları içerisinde bulunan özel eğitim uygulama merkezi ve özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görevli toplam dokuz öğretmen üzerinde Karasu ve Mutlu (2014) tarafından yapılan araştırmada, görüşlerine müracaat edilen öğretmenlerin yönetim ve denetim birimleriyle yaşanan problemlerin önemli kısmının özel eğitim kurumlarında idari personel ve bu kurumları denetleyen müfettişlerin özel eğitim bölüm mezunlarından seçilmemesinden kaynaklandığını ifade etmişlerdir. 2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Kocaeli sınırları içinde yer alan 36 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan toplam 20 merkez yöneticisi üzerinde yapılan bir çalışmada (Altınkurt, 2008), kurum yöneticilerinin denetmenlerin özel eğitim konusunda yetersiz olduğu ve denetimlerde pek çok eksikliğin olduğu ifade ettikleri görülmüştür.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet veren personelin yasal düzenlemeler, yönetim yapısı ve denetim ile ilgili görüşlerine yer verilen ve Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), bu kurumlarda çalışan öğretmenlerin sıklıkla ifade ettikleri konunun, denetime gelen müfettişlerin özel eğitim alanına hâkim olmamaları ve bu nedenle nitelikli denetim yapılamaması şeklinde olduğudur.

Yine bu çalışmada, fizyoterapist ve psikolog gibi farklı meslek elemanlarının müfettişlerin alana ilişkin yetersizliklerine ilişkin görüşlerine de yer verilmiştir. Görüşme yapılan psikolog ve fizyoterapistler, yapılan denetimlerin etkili olmadığını, bazı şeylerin müfettişler tarafından görmezden gelindiğini ve “göstermelik” bir denetim mekanizmasının olduğunu ifade etmişlerdir (ASPB, 2013).

4.1.1. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum*

Maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların %68'inin lisans, %32'sinin ise lisansüstü (yüksek lisans ve doktora) öğrenim seviyesindedir. Analiz sonuçları Çizelge 17'de verilmiştir.

Çizelge 17. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 1	Lisans	281	15,487	4,484	407	1,92	,055
	Lisansüstü	128	16,437	4,951			

Çizelge 16'da görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 1,92, p > .05$]. Bu durum, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların %68'inin sınıf öğretmenliği branşından atanan maarif müfettişleri, %32'sinin ise sınıf öğretmenliği dışında kalan branş öğretmenleridir. Analiz sonuçları Çizelge 18'de verilmiştir.

Çizelge 18. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 1	Sınıf Öğretmenliği	279	15,541	4,748	408	1,54	,124
	Branş	131	16,297	4,388			

Çizelge 18’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(408) = 1,54, p > .05$]. Bu veriler, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 19’da verilmiştir.

Çizelge 19. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 1	1-10	139	16,8993	4,62240	2	6,467	,002	Kıdemi (1-10) ile (11-20;21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	15,4274	4,92761	407			
	21 ve üzeri	154	15,0455	4,26774				

Çizelge 19’da, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [$F(2, 407) = 6,46, p < .05$]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x} = 16,89$) sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerine 11-20 ($\bar{x} = 15,42$) ile 21 ve üzeri ($\bar{x} = 15,04$) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi ile bu bölümde açıklanan sorunlara katılımı arasında ters orantının olduğunu göstermektedir. Bir başka anlatımla maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıkları görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Edirne (n=11), Ordu (n=11), Erzurum (n=15) ve Şanlıurfa (n=13) illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 20. *Maarif Müfettişlerinin Sağlık Konularında ve Fizyoterapistlerin Denetiminde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 1	Ankara	108	282,09	11	74,071	,000	Ankara- Bursa; Ankara-Edirne;
	Samsun	19	213,66				Ankara-Şanlıurfa;
	İzmir	40	207,71				Ankara-Ordu;
	Kayseri	20	193,20				Ankara-Mersin;
	Ordu	11	193,05				Ankara-Kayseri;
	İstanbul	97	184,28				Ankara-Malatya;
	Malatya	16	177,41				Ankara-Samsun;
	Şanlıurfa	13	160,77				Ankara-İzmir;
	Bursa	40	159,13				Ankara-Erzurum;
	Mersin	20	142,90				Ankara-İstanbul;
	Erzurum	15	142,77				Edirne-Kayseri
	Edirne	11	115,05				Edirne-Samsun Edirne-İzmir İzmir-Mersin

Çizelge 20’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeleri iller bazında incelendiğinde, en yüksek ortalama puanların sırasıyla Ankara, Samsun ve İzmir illerine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puan ise Edirne ve Erzurum illerindedir.

Maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 74,071, $p < .05$. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri görev yaptıkları illerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann

Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin sağlık konularında ve fizyoterapistlerin denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler diğer illerde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Edirne ilinde görevli maarif müfettişleri ile Kayseri, Samsun ve İzmir illerinde görev yapan maarif müfettişleri arasında, ayrıca İzmir ilinde görevli maarif müfettişleri ile Mersin ilinde görev yapan maarif müfettişleri arasında bu bölümde yer alan sorunlar açısından anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür.

4.2. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 21’de maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Maarif müfettişleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerine ilişkin olarak Çizelge 21’de belirtilen maddelerin tamamına orta derecede katılarak bu alanda sorun gördüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 21. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
6	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince tutulması gereken ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen mali belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.	2,69	1,07	Orta
7	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince engelli öğrencilere verilen eğitim ve tanılamaya yönelik tutulması gereken belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.	2,85	1,02	Orta
8	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sistemi yetersizdir.	3,06	1,06	Orta

Katılımcıların özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sistemi

yetersizdir” ($\bar{x}= 3,06$) maddesidir. Bunu “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince engelli öğrencilere verilen eğitim ve tanılamaya yönelik tutulması gereken belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır” ($\bar{x}= 2,85$) ifadesi izlemektedir. Maarif müfettişlerinin bu konularda en az benimsedikleri madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince tutulması gereken ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen mali belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır” ($\bar{x}= 2,79$) olmuştur.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tutacakları defter ve dosyaların neler olduğu Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim kurumları Yönetmeliğinde belirlenmiştir. Söz konusu yönetmelikte özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tutacağı defterler, gelen giden evrak defteri, ders defteri, evrak zimmet defteri ve personel kurulu karar defteri olarak belirlenmiştir. Bunun yanında bu kurumların engelli birey dosyası, aylık performans kayıt tabloları, personel dosyası, aile görüşme formu ve kaba değerlendirme formu, dönem sonu bireysel performans değerlendirme formu, bireyselleştirilmiş eğitim programı, son değerlendirme formu, aile eğitim danışmanlığı dosyası, gelen giden evrak dosyası ve teftiş dosyasını tutması gerekmektedir. Söz konusu evrakın denetime hazır halde bulundurulması ve bu sayılan evrakın özel eğitim ve rehabilitasyon kurumunda arşivlenmesi ve saklanması gerekmektedir.

Yine Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim kurumları Yönetmeliğine göre özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin İl/İlçe milli eğitim müdürlüklerinden ödeme alabilmeleri için engelli birey modülünden alınmış il veya ilçe millî eğitim müdürlüğünce onaylı kuruma ait liste çıktısını ve engelli birey adına düzenlenmiş faturayı il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine teslim etmeleri gerekmektedir. Bu bağlamda, söz konusu kurumların il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine teslim edeceği evrakın niteliği incelendiğinde hem bu evrakın sayısının az olması hem de teslim edilecek bu belgelerin engelli birey modülünden alınmış olması maarif müfettişlerinin “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince tutulması gereken ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen mali belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır” ($\bar{x}= 2,79$) maddesine en az katılımının sebebi olduğu düşünülmektedir.

Bunun yanında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin tutacakları defter ve dosyaların yukarıda sayıldığı şekilde çok olması ve bunların belli bir süre arşivde saklanması gerektiği düşünüldüğünde, maarif müfettişlerinin evrak denetimlerinde

en çok özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sisteminin yetersiz olduğu düşüncesinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.

4.2.1. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların %68'inin lisans, %32'sinin ise lisanüstü (yüksek lisans ve doktora) seviyesinde öğrenim görmüştür. Analiz sonuçları Çizelge 22'de verilmiştir.

Çizelge 22'de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. [$t(407) = ,379, p > .05$]. Bu durum, lisans ve lisanüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 22. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 2	Lisans	281	8,565	2,5319	407	,379	,705
	Lisanüstü	128	8,671	2,8147			

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların %68'i sınıf öğretmenliği branşından atanan maarif müfettişleri, %32'si ise sınıf öğretmenliği dışında kalan branş öğretmenleridir. Analiz sonuçları Çizelge 23'de verilmiştir.

Çizelge 23. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 2	Sınıf	279	8,598	2,609	408	,098	,922
	Öğretmenliği						
	Branş	131	8,626	2,661			

Çizelge 23’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t (408)= ,098, p> .05]. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 24’de verilmiştir.

Çizelge 24. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 2	1-10	139	9,1295	2,64804	407	4,246	,015	Kıdemi (1-10) ile (11-20;21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	8,3675	2,59840				
	21 ve üzeri	154	8,3182	2,56345				

Çizelge 24 maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [F (2, 407)= 4,24, p< .05]. Başka bir anlatımla, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}= 9,12$) bu bölümde belirtilen

konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerle 11-20 ($\bar{x}= 8,36$) ile 21 ve üzeri ($\bar{x}= 8,31$) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi ile bu bölümde açıklanan sorunlara katılımı arasında ters orantının olduğunu göstermektedir. Maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıkları görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin anılan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Edirne (n=11), Ordu (n=11), Erzurum (n=15) ve Şanlıurfa (n=13) illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 25’de verilmiştir.

Çizelge 25. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin İdari Yapısı ve Evrak Denetimlerinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	İller	n	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 2	Ankara	108	251,54	11	34,092	,000	Ankara-Mersin;
	Bursa	40	143,03				Ankara-Malatya
	Edirne	11	190,09				Ankara-Samsun
	Şanlıurfa	13	181,81				Ankara-İzmir;
	Ordu	11	222,36				Ankara- Erzurum;
	Mersin	20	192,53				Ankara-İstanbul;
	Kayseri	20	199,53				Ankara-Bursa;
	Malatya	16	174,63				Ordu-Bursa;
	Samsun	19	185,37				İstanbul- Bursa;
	İzmir	40	191,05				
	Erzurum	15	155,50				
	İstanbul	97	209,65				

Çizelge 25’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadelerle katılımı iller bazında incelendiğinde en yüksek ortalama puanların

sırasıyla Ankara, Ordu ve İstanbul illerine ait olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Bursa ve Erzurum illerine ait olduğu görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 34,09, , p< ,05. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri görev yaptıkları illerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerine Mersin, Malatya, Samsun, İzmir, Erzurum, İstanbul ve Bursa illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yine Ordu ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerine Bursa ilinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir.

4.3. Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerine ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 26 maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşlerini içermektedir.

Çizelge 26'ya göre maarif müfettişleri, “engelli öğrencilerin velileri mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar” ($\bar{x}$ = 3,88) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar” ($\bar{x}$ = 3,75) maddelerine çok derecede katılmaktadır. Bunun yanında katılımcıların “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki personel ve öğrenci velileri mali konulardaki tespitlerde maarif müfettişlerine yardımcı olmamaktadırlar” ($\bar{x}$ = 3,27) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki

denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır” ($\bar{x}= 2,83$) maddelerine orta derecede katılarak bu alanları sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 26. *Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
9	Engelli öğrencilerin velileri mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.	3,88	1,08	Çok
10	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.	3,75	1,09	Çok
11	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki personel ve öğrenci velileri mali konulardaki tespitlerde maarif müfettişlerine yardımcı olmamaktadırlar.	3,27	1,10	Orta
12	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır.	2,83	1,17	Orta

Katılımcıların mali konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “engelli öğrencilerin velileri mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar” ($\bar{x}= 3,88$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin bu konularda en az benimsedikleri madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır” ($\bar{x}= 2,83$) olmuştur.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde maarif müfettişlerince yapılan mali denetimler sonucu herhangi bir yersiz ödeme tespit edilmesi durumunda, 5018 sayılı Kanunun 71 inci maddesi ve bu maddeye dayanılarak çıkarılan Kamu Zararının Tahsiline İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmeliği hükümlerine göre zararın giderilmesi için mali teklif yapılır. 25/8/2011 tarihli ve 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 43’üncü maddesine göre, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri veya bu kurumlardan yararlananların gerçek dışı beyanda bulunmak suretiyle fazladan ödemeye sebebiyet vermeleri durumunda bu tutarlar, iki katı ve kanunî faiziyle birlikte ilgililerden müteselsilen tahsil edilmektedir. Bu fiillerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri tarafından tekrarı hâlinde, ayrıca kurum açma izinleri de iptal edilmektedir.

Maarif müfettişlerinin mali denetimi yaparken en çok yararlandıkları belge bireyselleştirilmiş eğitim programıdır. Söz konusu belgede, özel eğitim alan engelli bireyin hangi personelden hangi günde ve saatte ne kadar ders aldığı görülmektedir. Bu belge üzerinde dersi veren personel ve velinin imzaları bulunmaktadır. Bireyselleştirilmiş eğitim programında mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın veli ve öğretmenlerin imza atması durumu gerçeğe aykırı beyanda bulunmak fiili kapsamına girmektedir. Maarif müfettişlerinin bu şekilde gerçeğe aykırı beyanda bulunma fiilini tespit edebilmeleri ancak veli, engelli birey veya derse giren personelin doğru beyanlarıyla mümkündür. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personelin işlerini kaybetmemek için veya velilerin mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaları gerçeğe aykırı belgeye ilişkin tespitin yapılmasını zorlaştırıcı bir etki olmaktadır. Bunun yanında bu kurumlardan eğitim alan engelli bireyin engelli oluşu bu zorlaştırıcı etkiyi arttırmaktadır. Dolayısıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel ve öğrenci velilerinin mali konulardaki tespitlerde maarif müfettişine yardımcı olmamasının bu denetimlerin etkililiğini azaltıcı bir unsur olduğu sonucuna varılabilir. Söz konusu sorunlara maarif müfettişlerinin katılımına bakıldığında da bu sonuç görülebilecektir.

Bu bulguların, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet veren personelin yasal düzenlemeler, yönetim yapısı ve denetim ile ilgili görüşlerine yer verilen Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), bu kurumlarda derse giren öğretmenlerin sıklıkla ifade ettikleri sorun alanlarının, yapılan denetimlerin daha çok evrak ve kâğıt üzerinde yapıldığı ve bu yöntemin yetersiz olduğuna ilişkindir.

Ayrıca söz konusu araştırmada, öğretmenlerin önemle vurguladıkları bir diğer konunun ise çocukları ile ilgilenmeyen ancak onları para makinası olarak gören ailelerinin çoğunlukta olması durumudur. Öğretmenler böyle davranan ailelere devletin yaptırımında bulunmasının gerektiğini ifade etmişlerdir. Yine bu araştırmada bir fizyoterapist de sıkıntı yaşanan kurumların sık denetlendiğini, bu kurumlarda etik olmayan uygulamaların olduğunu ifade etmiştir (ASPB, 2013).

2007-2008 eğitim-öğretim yılında, Kocaeli sınırları içinde yer alan 36 özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde görev yapan toplam 20 merkez yöneticisi üzerinde yapılan bir çalışmada (Altınkurt, 2008), kurum yöneticilerinin denetmenlerin özel eğitim konusunda yetersiz olduğu ve denetimlerde pek çok eksikliğin olduğu ifade edilmiştir. Bu çalışmada kurum denetimlerinin yetersizliğinden yakınan yöneticiler, bazı özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarının yanlış uygulamalar yaparak sektörün adını kirlettiklerini, bu durumun etkili bir denetim mekanizması olmayışından kaynaklandığını belirtmişlerdir.

4.3.1. Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 27’de verilmiştir.

Çizelge 27’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 0,54, p > .05$]. Bu durumun, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 27. *Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 3	Lisans	281	13,679	3,338	407	,543	,588
	Lisansüstü	128	13,875	3,450			

Maarif müfettişlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 28’de verilmiştir.

Çizelge 28. *Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 3	Sınıf Öğretmenliği	279	13,605	3,328	408	1,255	,210
	Branş	131	14,053	3,451			

Maarif müfettişlerinin Çizelge 26'da belirtilen konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t (408)= 1,25, p> .05]. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin mali konuların denetimi alanında benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 29. *Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 3	1-10	139	14,856	2,947	2 407	12,218	,000	Kıdemi (1-10) ile (11-20;21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	13,341	3,625				
	21 ve üzeri	154	13,058	3,294				

Maarif müfettişlerinin mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 29'da verilmiştir.

Buna göre, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali konularının denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [F (2, 407)= 12,21, p< .05]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin mali konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}$ = 14,85) mali konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerine 11-20 ($\bar{x}$ = 13,41) ile 21 ve üzeri ($\bar{x}$ = 13,05) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum, maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin

mali konularının denetiminde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıklarını göstermektedir.

Çizelge 30. *Maarif Müfettişlerinin Mali Konularla İlgili Denetimlerde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 3	Ankara	108	261,86	11	54,841	,000	Ankara- Bursa;
	Bursa	40	131,09				Ankara- Edirne;
	Edirne	11	179,55				Ankara- Ordu;
	Şanlıurfa	13	261,23				Ankara-Mersin;
	Ordu	11	155,00				Ankara-Malatya;
	Mersin	20	181,45				Ankara-İzmir;
	Kayseri	20	228,90				Ankara- Erzurum;
	Malatya	16	189,31				Ankara-İstanbul;
	Samsun	19	235,21				Şanlıurfa- Bursa;
	İzmir	40	176,93				Kayseri- Bursa;
	Erzurum	15	168,43				Samsun- Bursa;
	İstanbul	97	189,14				İzmir-Bursa;

Maarif müfettişlerinin mali konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Edirne (n=11), Ordu (n=11), Erzurum (n=15) ve Şanlıurfa (n=13) illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 30'da verilmektedir.

Çizelge 30'da da görüleceği üzere, maarif müfettişlerinin mali konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeler katılımlar düzeyi iller bazında incelendiğinde en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, Şanlıurfa ve Kayseri illerinde olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puan ise Bursa ve Ordu illeridir.

Maarif müfettişlerinin mali konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 54,841, p < .05. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin

anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Bursa, Edirne, Ordu, Mersin, Malatya, İzmir, Erzurum ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yine Bursa ilinde görevli görevli maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Şanlıurfa, Kayseri, Samsun, İzmir ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha az katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yine Şanlıurfa ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Ordu, İzmir ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir.

4.4. Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 31’de maarif müfettişlerinin söz konusu konularda karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 31. *Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
13	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde yapılan rehberlik idari ve mali hususlarla sınırlı kalmaktadır.	3,06	1,14	Orta
14	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin rehberlik sınırlı kalmaktadır.	3,23	1,10	Orta
15	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalıdır.	3,49	1,08	Çok

Çizelge 31’e göre maarif müfettişleri, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalıdır. ($\bar{x}= 3,49$) maddesine çok derecede katılmaktadır. Bunun yanında katılımcıların, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde yapılan rehberlik idari ve mali hususlarla sınırlı kalmaktadır” ($\bar{x}= 3,06$) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin rehberlik sınırlı kalmaktadır” ($\bar{x}=$

3,23) maddelerine orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalıdır. ($\bar{x}= 3,49$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin bu konularda en az benimsedikleri madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır” ($\bar{x}= 2,83$) olmuştur.

Maarif müfettişleri, 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında K.H.K.’nın 17’nci maddesinde belirtilen görevleri yapmakla sorumludurlar. Buna göre maarif müfettişlerinin Milli Eğitim Bakanlığının görev alanına giren konularda özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmekle görevlidirler. Ayrıca Milli Eğitim Bakanlığının görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek maarif müfettişlerinin görevleri arasındadır. Bu kapsamda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine rehberlikte bulunması gereken maarif müfettişlerinin bu kurumlarda verilen eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin rehberlikte sınırlı kalması bu alanda yapılan denetimlerin etkililiğini azaltacak bir unsurdur. Eğitim-öğretim alanında yapılan rehberliğin sınırlı kalması, mali denetimlerde bir başka ifadeyle evrak üzerinde yapılan denetimlerde rehberliğin yoğunlaşması, bu kurumlarda çalışan personelin “müfettişler sadece evrak soruyor, yüzeysel denetimler yapılıyor” şeklindeki yakınmalarına sebep olacağı sonucuna varılabilir.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), bu kurumlarda çalışan öğretmenlerin sıklıkla ifade ettikleri konunun, yapılan denetimlerin daha çok evrak ve kâğıt üzerinde yapıldığını, herhangi bir rehberliğin yapılmadığı şeklinde olduğunu belirtmişlerdir.

Bu araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan yöneticilerin denetlemeye ilişkin görüşlerinde dikkat çektikleri belki de en önemli

nokta denetleyicilerin yalnızca denetim yapmaması, aynı zamanda yol gösterici olması ya da denetlemelerle birlikte rehberlik de yapmasıdır. Ayrıca söz konusu araştırmada, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan yardımcı personelin sıklıkla ifade ettiği konunun denetimlerde rehberliğin yapılmıyor olmasını ifade eden görüşlere de yer verilmiştir (ASPB, 2013).

Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde yaşanan sorunları belirlemeye ve bu kurumlarda ortaya çıkan sorunlara ve değişimlerinin neler olması gerektiğine yönelik olarak bir araştırma yapan Korucu (2005), bu çalışmasında kurum sahiplerinin tamamının Milli Eğitim Bakanlığının sadece teftiş amaçlı iletişimde bulunduğunu, daha iyi eğitim standartlarına ulaşabilmek için rehber ve danışman bir kurumun varlığına ihtiyaç duyduklarını ifade etmişlerdir.

4.4.1. Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 32’de verilmiştir.

Çizelge 32. Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 4	Lisans	281	9,772	2,572	407	,141	,888
	Lisansüstü	128	9,812	2,885			

Çizelge 32’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 0,14, p > .05$]. Bu durumun, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama konularıyla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-

testi ile analiz edilmiştir. Katılımcıların %68'i sınıf öğretmenliği branşından atanan maarif müfettişleri, diğer kalan %32'si ise sınıf öğretmenliği dışında kalan branş öğretmenleridir. Analiz sonuçları Çizelge 33'de verilmiştir.

Çizelge 33. *Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklemeler T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 4	Sınıf Öğretmenliği	279	9,638	2,7434	408	1,689	,073
	Branş	131	10,114	2,4857			

Çizelge 33'de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(408) = 1,68, p > .05$]. Bu durumun, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin rehberlik ve gelişmeyi sağlama konularıyla ilgili denetimlerde benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 34. *Maarif Müfettişlerinin Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklemeler İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 4	1-10	139	10,4101	2,66706	407	6,720	,001	Kıdemi (1-10) ile (11-20;21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	9,7179	2,68728				
	21 ve üzeri	154	9,2857	2,56093				

Maarif müfettişlerinin söz konusu konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklemeler için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 34'de verilmiştir.

Çizelge 34'de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama konularıyla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [$F(2, 407) = 6,72, p < .05$]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak

anlamli bir Şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}= 10,41$) mali konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelere 11-20 ($\bar{x}= 9,71$) ile 21 ve üzeri ($\bar{x}= 9,28$) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi ile bu bölümde açıklanan sorunlara katılımı arasında ters orantının olduğunu göstermektedir. Bir başka deyişle maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıka, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama konularıyla ilgili karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıkları görülmektedir.

Maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama ile ilgili konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) lmler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Edirne (n=11), Ordu (n=11), Erzurum (n=15) ve Şanlıurfa (n=13) illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları izelge 35’de verilmiştir.

Çizelge 35. *Maarif Müfettişlerinin Rehberlik ve Gelişmeyi Sağlama Boyutunda Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) lmler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
lek 4	Ankara	108	252,21	11	34,558	,000	Ankara- Bursa;
	Bursa	40	144,19				Ankara- Mersin;
	Edirne	11	189,05				Ankara-Kayseri;
	Şanlıurfa	13	228,50				Ankara-İzmir;
	Ordu	11	220,36				Ankara-Erzurum;
	Mersin	20	181,75				Ankara-İstanbul;
	Kayseri	20	192,03				Bursa-Şanlıurfa;
	Malatya	16	219,53				Bursa-Ordu;
	Samsun	19	211,66				Bursa-Malatya;
	İzmir	40	186,76				Bursa-Samsun;
	Erzurum	15	155,17				
	İstanbul	97	195,54				

Çizelge 35’de de görüleceği üzere, maarif müfettişlerinin denetimlerde, rehberlik ve gelişmeyi sağlama ile ilgili konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadelere katılım düzeyi iller bazında incelendiğinde en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, Şanlıurfa ve Ordu illerinde olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puan ise Bursa ve Erzurum illeridir.

Maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 34,58, $p < .05$. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelere Bursa, Mersin, Kayseri, İzmir, Erzurum ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yine Bursa ilinde görevli görevli maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelere Şanlıurfa, Ordu, Malatya ve Samsun illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha az katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir.

4.5. Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 36’da maarif müfettişlerinin bu sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 36’ya göre maarif müfettişleri, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel, iş güvencesi nedeniyle iç denetim mekanizmasını işletememektedir” ($\bar{x}$ = 3,84); “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesiyle ilgili mevzuat alt yapısı yetersizdir” ($\bar{x}$ = 3,61); “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrenciler, engelli oldukları için iç denetim mekanizmasını işletememektedir” ($\bar{x}$ = 3,83); “genellikle öğrenci velileri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç işleyişleriyle ilgilenmemektedirler. ($\bar{x}$ = 3,83)”

maddelerine çok derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcıların, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum-veli-öğretmen arasında etkili bir iletişim kurulamamaktadır” ($\bar{x}= 3,17$) maddesine ise orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 36. *Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
16	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesiyle ilgili mevzuat alt yapısı yetersizdir.	3,61	0,99	Çok
17	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel, iş güvencesi nedeniyle iç denetim mekanizmasını işletememektedir.	3,84	1,01	Çok
18	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrenciler, engelli oldukları için iç denetim mekanizmasını işletememektedir.	3,83	1,03	Çok
19	Genellikle öğrenci velileri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç işleyişleriyle ilgilenmemektedirler.	3,83	0,98	Çok
20	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum-veli-öğretmen arasında etkili bir iletişim kurulamamaktadır.	3,17	1,03	Orta

Katılımcıların anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel, iş güvencesi nedeniyle iç denetim mekanizmasını işletememektedir” ($\bar{x}= 3,84$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin anılan konularda en az benimsedikleri madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum-veli-öğretmen arasında etkili bir iletişim kurulamamaktadır” ($\bar{x}= 3,17$) olmuştur.

573 sayılı Özel Eğitim Hakkında KHK, ailelerin özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmalarının sağlanmasını esas tutmuş ve engelli bireylerin eğitiminde aile katılımını vurgulamıştır. Ayrıca Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliğinde, aile katılımının yanında “ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır” ifadesiyle de aile eğitimine yer vermiştir. Bu kapsamda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri engelli bireylerin ailelerine eğitim vermekte ve bu eğitimlerin sonuçlarını aile eğitim danışmanlığı dosyasına koymaktadırlar. Aile eğitimleri sadece bu kurumlarda yapılması, verilen eğitimlerden herhangi bir ücret alınmaması ve ailenin gönüllülük

esasına dayanması söz konusu eğitimlerin sınırlı olmasına, sadece evrak üzerinde kalmasına, bir başka ifadeyle yüzeysel bir eğitimin ötesine geçememesine neden olmaktadır. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin etkililiğinin artması için maarif müfettişlerinin denetimlerinin yanında bu kurumlarda çalışan yönetici, personel ve ailelere gerekli eğitimlerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri dışında bir birim tarafından verilmesine ihtiyaç var olduğu söylenebilir. Dolayısıyla söz konusu eğitimlerin bir başka birim tarafından yapılmasına yönelik bir mevzuat alt yapısının olmaması maarif müfettişlerinin yapmış olduğu denetimlerin etkililiğini azaltan bir faktör olduğu söylenebilir.

Aile katılımı ve aile eğitiminin önemi, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesinde (2013), bu kurumlarda çalışan yöneticilerin bazıları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sunulacak olan aile eğitimi hizmetlerinin önemli ve gerekli olduğu yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür.

Bu araştırmaya görüş bildiren öğretmenlerin büyük bir kısmı, aile eğitiminin önemli olduğunu ve görev yaptıkları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde aile bilgilendirmesi, aile toplantıları ve aile eğitimi konularında çalışmalar yapıldığını ifade etmişlerdir. Ayrıca öğretmenler, sistemdeki mevcut aile eğitimi çalışmalarının yetersiz olmasını sorun olarak dile getirmişler ve aile eğitimini ve aile katılımını artırmak üzere çeşitli öneriler geliştirmişlerdir. Yine söz konusu araştırmada kendileriyle görüşülen psikolog ve fizyoterapistler ailenin eğitime katılımının önemi üzerinde durmuşlar, bu konuda ailelerle ne gibi çalışmalar yaptıklarından bahsetmişlerdir. Görüşülen fizyoterapistler ailelerin çocuklarının eğitimine olan ilgisizliğine değinmişlerdir.

Korucu (2005) Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde yaşanan sorunları belirlemeye ve bu kurumlarda ortaya çıkan sorunlara ve değişimlerinin neler olması gerektiğine yönelik olarak yaptığı araştırmada, görüşlerine başvurulmuş kurum yöneticilerinin, özellikle bazı öğretmenlerin ailelerle çok iyi iletişim kuramadıklarını veya iletişim kurmak istemediklerini belirterek ailelerle iletişiminin önemini vurguladıkları görülmüştür. Bu çalışmada görüşlerine başvurulmuş öğretmenlerin tamamının ailelerin eğitiminin çok önemli bir parçası olduğunu ve kendilerine verilen bir iki saatlik eğitimin çok faydalı olamayacağını

belirtmişlerdir. Bununla birlikte söz konusu görüşlere, ailelerin eğitimin bir parçası haline getirmenin, aile için çok kolay olmadığını, ailelerin sosyo-ekonomik durumunun ve eğitim düzeylerinin farklı olduğunu bu nedenle her aileyle farklı bir iletişim yasadıklarını da eklemişlerdir.

Özel eğitim uygulama merkezi ve özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarında görev alan, sınıf öğretmenliği, okul öncesi öğretmenliği ve özel eğitim alan mezunu ile branş öğretmenlerinin perspektifinden öğretim süreci, fiziksel mekânlar, öğretmenlerin öğrenci velileriyle ve idarecilerle olan ilişkileri bağlamında özel eğitimde yaşanan sorunları ve çözüm önerilerini tespit etmeyi amaçlayan Karasu ve Mutlu (2014), söz konusu araştırmada ailelerin sorumluluk bilincinde olmadıklarını, genelde öğrencilerden ve öğretmenlerden beklentilerinin ya çok düşük ya da çok yüksek olduğunu ve ailelerle iletişimde problem yaşandığını katılımcıların sıklıkla vurgulandığını belirtmişlerdir. Bu çalışmada söz konusu personelin problemlerin çözümü için birçok yonteme başvurduklarını ancak istenilen sonucu hala elde edemediklerini beyan ettikleri görülmüştür.

4.5.1. Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 37’de verilmiştir.

Çizelge 37. Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 5	Lisans	281	18,170	3,792	407	,989	,323
	Lisansüstü	128	18,562	3,537			

Çizelge 37’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 0,98, p > .05$]. Bu durum, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin denetimlerde, iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 38’de verilmiştir.

Çizelge 38. *Maarif Müfettişlerinin Denetimlerde, İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 5	Sınıf	279	18,078	3,616	408	1,746	,082
	Öğretmenliği						
	Branş	131	18,763	3,878			

Çizelge 38’de de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(408) = 1,74, p > .05$]. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin iç denetim mekanizmalarının işletilmesi ile ilgili denetimlerde benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin bu bölümde belirtilen konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 39’da verilmiştir.

Çizelge 39. *Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 5	1-10	139	19,194	3,472	407	6,427	,002	Kıdemi (1-10) ile (11-20;21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	17,965	3,748				
	21 ve üzeri	154	17,740	3,763				

Çizelge 39’da görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. [$F(2, 407) = 6,42, p < .05$]. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla

yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}= 19,19$) iç denetim mekanizmalarının işletilmesi ile ilgili sorunlara ilişkin ifadelerle 11-20 ($\bar{x}= 17,96$) ile 21 ve üzeri ($\bar{x}= 17,74$) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi ile bu bölümde açıklanan sorunlara katılımı arasında ters orantının olduğunu göstermektedir. Bir başka ifadeyle, maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıklarını göstermektedir.

Maarif müfettişleri denetimlerde, iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Bazı illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 40'da verilmiştir.

Çizelge 40. *Maarif Müfettişlerinin İç Denetim Mekanizmalarının İşletilmesinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 5	Ankara	108	238,68	11	28,688	,003	Ankara-Bursa; Ankara-Ordu;
	Bursa	40	126,78				Ankara-İstanbul;
	Edirne	11	184,91				Bursa- Şanlıurfa;
	Şanlıurfa	13	224,46				Bursa-Mersin;
	Ordu	11	166,59				Bursa-Kayseri;
	Mersin	20	203,48				Bursa-Malatya;
	Kayseri	20	208,55				Bursa-Samsun;
	Malatya	16	203,63				Bursa-İzmir;
	Samsun	19	216,08				Bursa-İstanbul;
	İzmir	40	211,56				
	Erzurum	15	207,33				
	İstanbul	97	200,47				

Çizelge 40'da görüleceği üzere, maarif müfettişlerinin denetimlerde, iç denetim mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadelerle iller bazında incelendiğinde en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, Şanlıurfa ve

Samsun illeri olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Bursa ve Ordu illerindedir.

Maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. χ^2 (sd=11, n=410) = 28,68, , p< .05. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Bursa, Ordu ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Yine Bursa ilinde görevli maarif müfettişlerinin bu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Şanlıurfa, Mersin, Kayseri, Malatya, Samsun, İzmir ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha az katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir.

4.6. Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 41’de maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 41’e göre, maarif müfettişlerinin anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan maddeler “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartları yetersizdir” ($\bar{x}$ = 3,30) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatı sıklıkla değişmektedir. ($\bar{x}$ = 3,30) maddeleri olmuştur. Maarif müfettişlerinin anılan konularda en az katıldıkları madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlarda uygulanan eğitim modüllerinin işleyişi ile ilgili bilgiler yetersizdir” ($\bar{x}$ = 3,07)

maddesidir. Ayrıca katılımcılar söz konusu maddelere orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 41. *Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
21	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartları yetersizdir.	3,30	1,00	Orta
22	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlarda uygulanan eğitim modüllerinin işleyişi ile ilgili bilgiler yetersizdir.	3,07	0,94	Orta
23	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatı sıklıkla değişmektedir.	3,30	1,01	Orta

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri 5580 sayılı Özel Öğretim Kurumları Kanununa tabi olduğundan anılan kanundaki değişiklikler doğrudan özel eğitim ve rehabilitasyon kurumlarını da etkileyecektir. 5580 sayılı kanunun yayımı olan 14/2/2007 tarihinden itibaren beş kez değiştiği görülmektedir. Ayrıca sözü edilen kurumlar 18/05/2012 tarihli Resmi Gazete yayımlanan Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Kurumları Yönetmeliğine tabi olarak iş ve işlemlerini yürütmektedirler. Söz konusu yönetmeliğin yayımından sonra 04/12/2012 tarihinde değişikliğe gidildiği görülmüştür. Söz konusu tarihten yaklaşık altı ay sonra 24/05/2013 tarihinde anılan yönetmelikte büyük değişikliklere gidilmiştir. Son olarak bu tarihten sonra 29/05/2014 tarihinde yine değişikliğe gidildiği görülmüştür. Söz konusu yönetmeliğin yanında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği ve Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Standartlar Yönergesi gibi idari düzenlemelerdeki değişiklikler de aynı kapsamda değerlendirilmesi gerekmektedir.

Dolayısıyla bu açıklanan durumlar “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatı sıklıkla değişmektedir” ifadesini destekler nitelikte olduğunu düşündürmektedir. Söz konusu mevzuat değişiklikleri bu kurumları denetleyen maarif müfettişlerinin de bu düzenlemeleri takip etmeleri ve bu düzenlemeler doğrultusunda denetimlerini yapmalarını gerektirmektedir. Bu bağlamda, mevzuatta sık değişiklik yapılması hem denetim yapılan birimi hem de denetim yapan maarif müfettişlerinin etkililiğini azaltan bir unsur olduğu sonucuna varılabilir.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı tarafından çıkarılan özel eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberi (2014) incelendiğinde, özel

eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan eğitim modüllerinin işleyişı ilgili ayrıntılı bir bilgiye yer verilmediği görölmektedir. Örneğin, söz konusu rehberin 17 inci sayfasında, destek eğitim programları ve süreleri yer almaktadır. Bu başlık altında toplam yedi destek eğitim programının ismi ve toplam ders saatine yer verilmektedir. Yine 1.3.1. başlığı altında yer alan görme engelli bireyler destek eğitim programı ile ilgili sadece öz bakım becerileri modülü 180, psikomotor becerileri modülü 80, öğrenmeye hazırlık modülü 80, günlük yaşam becerileri modülü 240, bağımsız hareket becerileri modülü 120, sosyal beceriler modülü 80, Türkçe modülü 220 ve matematik modülü 200 şeklinde bilgilere yer verilmiştir. Görme engelli bireyler için uygulanacak destek eğitim programında uygulanacak modülün ismi ve süresi dışındaki bilgilerin yanında anılan modüllerin nasıl denetleneceği ve bu modüllerin uygulamasıyla ilgili herhangi bir denetim standardı yazılmamaktadır. Dolayısıyla özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlarda uygulanan eğitim modüllerinin işleyişı ile ilgili bilgilerin yetersiz olduğu, söz konusu rehberde maarif müfettişlerinin anılan modülleri nasıl denetleyeceği hakkında bir bilginin yer almadığı sonucuna varılabilir.

Yine özel eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberinde (2014), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden eğitim alan engelli çocukların verilen eğitim sonucundaki kazanımlarının denetim ile ilgili bir denetim standardının bulunmadığı görölmektedir. Söz konusu denetim rehberinin ikinci ana bölümünde eğitim-öğretim faaliyetlerinin sonuçları açıklanmaktadır. Bu ana başlık altında eğitim-öğretim ortamları, öğrenci, öğretmen ile başarı ve eğitim-öğretim çıktılarına değinildiği görölmektedir. Öğrenci ara başlığı altında öğrencinin geç kalma/devam-devamsızlık durumu, disiplin durumu, sınıf tekrarı durumu, okuldan ayrılma(terk) ve açık lisede öğrenime devam durumu, sosyal etkinliklere katılım durumu, yatılılık durumu ve rehberlik ve danışma hizmetlerinden yararlanma durumu madde başlığı altında yazıldığı ve bu madde başlıklarının ilgili yönetmelik maddesinin belirtildiği, ancak bu bilgilerin dışında herhangi bir açıklama veya denetim standardının konmadığı görölmektedir.

Ayrıca söz konusu rehberin başarı ve eğitim-öğretim çıktıları bölümünde ulusal ve uluslararası proje/yarışmalara katılım ve sonuçlarının değerlendirilmesi ile dersler bazında akademik başarı durumuna yer verilmiştir. Bir başka anlatımla, engelli bir çocuğun başarısının ulusal ve uluslararası proje/yarışmalara katılımı ve

dersler bazında akademik başarı durumuna indirgendiği görülmektedir. Dolayısıyla Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmi ve özel, özel eğitim kurumlarının denetiminde uygulanacak esasları belirlemek amacıyla çıkarılan özel eğitim kurumları rehberlik ve denetim rehberinde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartlarının son derece yetersiz olduğu görülecektir. Bu da söz konusu kurumlarda denetim yapan maarif müfettişlerinin etkililiğini azaltan bir unsur olduğu sonucuna varılabilir.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucunda hazırlanan çalışmada (2013), özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan yardımcı personelin en çok görüş bildirdiği konunun mevzuatın sürekli değiştiği ve bu değişikliklerin personel atamalarında boşluk yaratılmasına ve istismar edilmesine neden olduğudur.

Korucu (2005) Türkiye’de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinde yaşanan sorunları belirlemeye ve bu kurumlarda ortaya çıkan sorunlara ve değişimlerinin neler olması gerektiğine yönelik olarak araştırma gerçekleştirmiştir. Araştırma evreni Millî Eğitim Bakanlığı ve SHÇEK’e bağlı özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri olmuştur. Araştırmanın örneklemini ise Ankara, Konya, İstanbul, Denizli ve Gaziantep’te bulunan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kurucuları, kurucu temsilcileri, yöneticileri, öğretmen ve aileleri arasından seçilen 138 kişi oluşturmuştur. Söz konusu çalışmada görüşlerine başvurulmuş kurum yöneticilerinin çoğu (%83) yönetmeliklerde çok sık değişiklikler olduğunu birini halletmişken yeni yasal düzenlemelerin çıktığını belirtmişlerdir. Kurum yöneticileri yönetmeliklerin düzenlenmesinde bu işin içerisinde çalışan kimselerin olması veya danışılması gerektiğini, ancak bu haliyle yönetmelikteki boşluklar olduğunu ve insanların bu boşluklardan yararlanarak bu alana özellikle ticari olarak yaklaştıklarını belirtmişlerdir.

4.6.1. *Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla İlgili Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum*

Maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 42’de verilmiştir.

Çizelge 42. *Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 6	Lisans	281	9,544	2,276	407	1,873	,062
	Lisansüstü	128	10,007	2,412			

Çizelge 42’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 1,87, p > .05$]. Bu durumun, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin denetimlerde, kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 43’de verilmiştir.

Çizelge 43. *Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 6	Sınıf	279	9,641	2,352	408	,618	,537
	Öğretmenliği						
	Branş	131	9,793	2,269			

Çizelge 43’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de

anlamli bir farklılık bulunmamaktadır [$t(408) = 0,61, p > .05$]. Bu durumun, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Kıdem değişkeni açısından maarif müfettişlerinin bu bölümde belirtilen konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 44’de verilmiştir.

Çizelge 44. *Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 6	1-10	139	9,899	2,420	2 407	1,783	,169	----
	11-20	117	9,803	2,286				
	21 ve üzeri	154	9,415	2,251				

Çizelge 44’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. [$F(2, 407) = 1,78, p > .05$]. Bu durumun, 1-10 yıl, 11-20 yıl ve 21 ve üzeri yıl kıdemi olan maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Bazı illerinde görev yapan katılımcıların sayılarının az olması, puanların illere normal dağılımını engellemektedir. Bu nedenle illerin ortalamaları arasındaki karşılaştırmalar, normallik varsayımını gerektirmeyen Kruskal Wallis H-testi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 45’de verilmiştir.

Çizelge 45. Maarif Müfettişlerinin Kurumda Uygulanan Modüller ve Kazanımlara İlişkin Denetim Standartlarıyla Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 6	Ankara	108	234,90	11	16,201	,134	-----
	Bursa	40	170,91				
	Edirne	11	204,09				
	Şanlıurfa	13	232,31				
	Ordu	11	206,64				
	Mersin	20	217,30				
	Kayseri	20	191,88				
	Malatya	16	175,88				
	Samsun	19	235,24				
	İzmir	40	188,28				
	Erzurum	15	177,27				
	İstanbul	97	194,38				

Buna göre, maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeleri iller bazında incelendiğinde, en yüksek ortalama puanın sırasıyla Samsun, Ankara ve Şanlıurfa illerinde verildiği görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Bursa ve Malatya illerindedir. Maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. χ^2 (sd=11, n=410) = 16,20, , p> .05. Bu durum, çizelgede belirtilen illerde çalışan maarif müfettişlerinin kurumda uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

4.7. Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 46'da maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş

eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 46. *Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
24	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan ders denetimleri yetersizdir.	3,70	1,07	Çok
25	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performansları gözlemlenememektedir.	3,77	1,13	Çok
26	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde eğitim verilen çocukların özellikleri hakkında maarif müfettişleri yeterince bilgiye sahip değildir.	3,24	1,22	Orta
27	Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde maarif müfettişinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır.	2,98	1,28	Orta
28	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, çocuğun devlet okulundaki öğretmenleriyle iş birliği kurmaması nedeniyle bireyselleştirilmiş eğitim programları tam olarak uygulanamamaktadır.	3,73	1,03	Çok
29	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimin içeriğine ilişkin denetimlerin etkili bir biçimde yapılamaması nedeniyle, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında belirtilen amaçlara ulaşma düzeyi ölçülememektedir.	3,60	1,01	Çok

Çizelge 46'ya göre maarif müfettişleri, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performansları gözlemlenememektedir” ($\bar{x}= 3,77$); “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, çocuğun devlet okulundaki öğretmenleriyle iş birliği kurmaması nedeniyle bireyselleştirilmiş eğitim programları tam olarak uygulanamamaktadır” ($\bar{x}= 3,73$); “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan ders denetimleri yetersizdir” ($\bar{x}= 3,70$) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimin içeriğine ilişkin denetimlerin etkili bir biçimde yapılamaması nedeniyle, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında belirtilen amaçlara ulaşma düzeyi ölçülememektedir” ($\bar{x}= 3,60$) maddelerine çok derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Bunun yanında katılımcıların, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde eğitim verilen çocukların özellikleri hakkında maarif müfettişleri yeterince bilgiye sahip değildir. ($\bar{x}= 3,24$) ve “bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde maarif müfettişinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır” ($\bar{x}= 2,98$) maddelerine ise orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performansları gözlemlenememektedir” ($\bar{x}= 3,77$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin anılan konularda en az katıldıkları madde ise “bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde maarif müfettişinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır” ($\bar{x}= 2,98$) olmuştur.

Maarif müfettişlerinin ders denetimleri 24/05/2014 tarihli Millî Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İle Maarif Müfettişleri Başkanlıkları Yönetmeliği ile kaldırılmıştır. Dolayısıyla söz konusu tarihten sonra özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan derslerin denetimi maarif müfettişlerince yapılmamaktadır. Maarif müfettişlerince genel denetimler dışında sadece inceleme-soruşturma görevlendirilmelerinde ders denetimi yapılmaktadır. Genel denetimlerde ders denetiminin yapılmamasının yanında inceleme-soruşturmalarda da öğretmenlerin sınıf içindeki performanslarının gözlemlenememesi bu kurumlardan eğitim alan engelli bireyin ne ölçüde eğitim alıp alamadığının Milli Eğitim Bakanlığınca ölçülemediği sonucuna varılabilir. Bir başka ifadeyle Milli Eğitim Bakanlığınca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel denetiminde ders denetiminin yapılmadığı, ders denetiminin yapıldığı inceleme-soruşturmalarda da bu denetimlerin yetersiz olduğu maarif müfettişlerince kabul edildiği görülmektedir.

Ders denetimlerinin genel denetim içerisinde yapılmaması ve inceleme-soruşturmalarda yapılan denetimlerin ise yetersiz olması engelli birey için hazırlanan ve bireyselleştirilmiş eğitim programlarında belirtilen amaçlara ulaşma düzeyinin ölçülememesine sebep olmaktadır. Bu da özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden eğitim alan engelli bireyin ne ölçüde eğitim aldığı, verilen eğitimin kalitesi ve engelli bireydeki gelişimine katkısının ne olduğu hakkında Milli Eğitim Bakanlığının yeterince bir bilgisinin olmadığı sonucunu doğurmaktadır. Dolayısıyla

maarif müfettişlerince yapılan denetimlerin idari denetimden öteye geçmediği, ağırlıklı olarak yüzeysel denetimlerin yapılabildiği anlaşılmaktadır.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde hizmet veren öğretmenlerin yasal düzenlemeler, yönetim yapısı ve denetim ile ilgili görüşlerine yer verilen Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), öğretmenlerin genellikle vurguladıkları konunun müfettişlerin öğretmenlerin sınıf içindeki performanslarını gözlemelerinin denetim açısından daha uygun olduğudur. Bu görüşe karşı görüş olarak nitelenebilecek bir görüşü ise müfettişlerin sınıflara girerek teftiş yapmalarının engelli çocukların dikkatlerini dağıttığını ve bu durumun da uygun olmadığı görüşüdür. Bir psikolog denetim için gelen müfettişlerin sınıflara girmelerinin kendileri ve çocuklar açısından uygun olmadığını, sınıfa yabancı kişiler girdiğinde çocukların rahatsız ve huzursuz olduğunu ifade etmiştir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan bazı öğretmenler ise BEP hazırlanması konusunda olumsuz görüş bildirmişlerdir. Söz konusu personelin kurumlarda çalışan pek çok öğretmenin BEP hazırlayacak bilgi ve beceri birikimine sahip olmadığını ve bu durumun sistemden kaynaklı bir sorun olduğunu belirttikleri görülmüştür (ASPB, 2013).

4.7.1. Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 47'de verilmiştir.

Çizelge 47'de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmaktadır [$t(407) = 2,15, p < .05$]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin

görüşleri öğrenim durumuna bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Buna göre lisansüstü eğitim alan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}= 21,80$) bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerle lisans seviyesinde eğitim alan maarif müfettişlerine göre ($\bar{x}= 20,69$) daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin öğrenim düzeyi yükseldikçe özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara daha fazla katıldıklarını göstermektedir.

Çizelge 47. *Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 7	Lisans	281	20,6940	4,76883	407	2,158	,032
	Lisansüstü	128	21,8047	4,95501			

Maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 48’de verilmiştir.

Çizelge 48. *Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 7	Sınıf	279	20,9642	4,93032	408	,530	,596
	Öğretmenliği						
	Branş	131	21,2366	4,67865			

Çizelge 48’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(408)= 0,53$, $p> .05$]. Bu durumun, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Kıdem değişkeni açısından maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 49’da verilmiştir.

Çizelge 49. *Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 7	1-10	139	21,964	4,3992	2	5,309	,005	Kıdemi (1-10) ve (11-20) ile (21 ve üzeri) arasında
	11-20	117	21,162	4,7524	407			
	21 ve üzeri	154	20,142	5,1607				

Çizelge 49’da görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [F (2, 407)= 5,30, p< .05]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}$ = 21,96) bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespiti ile ilgili sorunlara ilişkin ifadeler 21 ve üzeri ($\bar{x}$ = 20,14) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum, maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıklarını göstermektedir.

Maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 50’de verilmiştir.

Çizelge 50. *Maarif Müfettişlerinin Bireyselleştirilmiş Eğitim Programlarında Hedeflenen Amaçları Gerçekleştirme Düzeyinin Tespitinde Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 7	Ankara	108	249,87	11	28,944	,002	Ankara- Bursa;
	Bursa	40	164,93				Ankara-Edirne;
	Edirne	11	160,64				Ankara-Mersin;
	Şanlıurfa	13	193,92				Ankara-Kayseri;
	Ordu	11	210,68				Ankara-Erzurum;
	Mersin	20	157,68				Ankara-İstanbul;
	Kayseri	20	167,83				
	Malatya	16	197,66				
	Samsun	19	205,58				
	İzmir	40	212,56				
	Erzurum	15	166,50				
	İstanbul	97	200,91				

Çizelge 50’de görüleceği üzere, maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeler iller bazında incelendiğinde en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, Ordu ve Samsun illeri olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Mersin ve Edirne illerindedir.

Maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 28,94, , p< .05. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Bursa, Edirne, Mersin, Kayseri, Erzurum ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir.

4.8. Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu

görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 51’de maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 51. *Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
30	Bazı veliler özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaktadır.	3,26	1,21	Orta
31	Kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır.	3,57	1,23	Çok
32	Kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesi durumunun tespiti için CMK da yer alan dinleme, fiziki takip gibi araçların idari denetimlerde maarif müfettişi tarafından kullanılamıyor olması söz konusu denetimleri güçleştirmektedir.	3,43	1,23	Çok

Çizelge 51’e göre maarif müfettişleri, “kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır. ($\bar{x}= 3,57$) ve “kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesi durumunun tespiti için CMK da yer alan dinleme, fiziki takip gibi araçların idari denetimlerde maarif müfettişi tarafından kullanılamıyor olması söz konusu denetimleri güçleştirmektedir” ($\bar{x}= 3,43$) maddelerine çok derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “bazı veliler özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaktadır” ($\bar{x}= 3,26$) maddesine orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır. ($\bar{x}= 3,57$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin anılan konularda en az katıldıkları madde ise “bazı veliler özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaktadır” ($\bar{x}= 3,26$) olmuştur.

Bazı velilerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumdan eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaları maarif müfettişlerinin gerçeğe aykırı belge tespitinde zorlaştırıcı bir etki yapabilmektedir. Çocuğunu özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine göndermediği halde bu kurumlardan gelir elde eden aileler kurumların ve kendilerinin aleyhine olacak bir tespite yanaşmamaktadırlar.

Ayrıca kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır. Zira, söz konusu tespitin yapılabilmesi için bu konuda bir şikayetin veya bir duyurun olması gerekmektedir. Kurumda çalışan personelin iş güvencesi nedeniyle böyle bir şikayete yanaşmamaktadırlar. Aileler ise bu kurumda verilen eğitimle ilgili bilgilerinin az olması, kurumun iç işleyişini bilmemesi, çocuğuna verilen eğitimle ilgilenmemesi, çocuğunu gönderdiği kurumlardan maddi kazanç sağlaması gibi nedenlerle şikayete yanaşmamaktadır. Bu konunun diğer bir tarafı ise öğrencidir. Öğrenci ise engelli olmasından dolayı maarif müfettişlerinin denetimine yardımcı olamamaktadır. Bunların yanında maarif müfettişlerinin idari denetimlerde CMK’da yer alan fiziki takip, dinleme gibi araçları kullanamıyor olması özel eğitim ve rehabilitasyon merkezine gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi belge düzenlenmesi eyleminin tespitini zorlaştırmaktadır.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), görüşlerine yer verilen öğretmenler, çocukları ile ilgilenmeyen ancak onları para makinası olarak gören ailelerin çoğunlukta olması ve böyle davranan ailelere devletin yaptırımında bulunmasının gerektiğini ifade etmişlerdir.

Söz konusu araştırmada, bir fizyoterapist de sıkıntı yaşanan kurumların sık denetlendiğini, bu kurumlarda etik olmayan uygulamaların olduğunu ifade etmiştir. Ayrıca bu kurumlarda çalışan yardımcı personelin, hastane ve kurumlar arası anlaşmalarla çocuklara rapor alınmasında maddi kazanç sağlayan kişilerin bulunmasını bir sorun olarak görmüşlerdir. Söz konusu personelin, bazı kurumlarda “dolandırıcılık” olaylarının yoğun olduğunu ve bu sorunların “düzgün” denetimle çözülebileceğini belirtmişlerdir (ASPB, 2013).

4.8.1. *Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum*

Maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 52’de verilmiştir.

Çizelge 52. *Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 8	Lisans	281	10,2420	2,85579	407	,358	,721
	Lisansüstü	128	10,3516	2,91234			

Çizelge 52’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t (407)= 0,35, p> .05]. Bu durumun, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 53’de verilmiştir.

Çizelge 53. *Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları*

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 8	Sınıf				408	,167	,867
	Öğretmenliği	279	10,254	2,799			
	Branş	131	10,305	3,022			

Maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de anlamlı bir farklılık

bulunmamaktadır [$t(408) = 0,16, p > .05$]. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 54’de verilmiştir.

Çizelge 54. *Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 8	1-10	139	10,992	2,638	2	7,596	,001	Kıdemi (1-10)
	11-20	117	10,136	2,956	407			ve (
	21 ve üzeri	154	9,720	2,882				21 ve üzeri) arasında

Buna göre maarif müfettişlerinin, kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. [$F(2, 407) = 7,59, p < .05$]. Bir başka deyişle, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x} = 10,99$) kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti ile ilgili sorunlara ilişkin ifadeler 21 ve üzeri ($\bar{x} = 9,72$) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı ve ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıklarını göstermektedir.

Maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni

açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 55’de verilmiştir.

Çizelge 55. Maarif Müfettişlerinin Kurumlara Gelmeyen Çocuklara Eğitim Verilmiş Gibi Gösterilmesinin Tespiti İle İlgili Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 8	Ankara	108	239,12	11	24,604	,010	Ankara-Bursa;
	Bursa	40	145,70				Ankara-Edirne;
	Edirne	11	157,09				Ankara-İzmir;
	Şanlıurfa	13	227,42				Ankara-İstanbul;
	Ordu	11	197,95				Bursa-Şanlıurfa;
	Mersin	20	214,18				Bursa-Mersin;
	Kayseri	20	182,20				Bursa-Samsun;
	Malatya	16	190,03				Bursa-İstanbul;
	Samsun	19	234,79				
	İzmir	40	189,65				
	Erzurum	15	199,23				
	İstanbul	97	203,47				

Maarif müfettişlerinin kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeler en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, Samsun ve Şanlıurfa illerinde verildiği görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Bursa ve Edirne illerinde verilmiştir.

Çizelge 55 maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 24,60, p< .05. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Bursa, Edirne, İzmir ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca Bursa ilinde görevli maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Şanlıurfa, Mersin, Samsun ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha az katıldıkları ve söz konusu farkların da anlamlı olduğu görülmektedir.

4.9. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Bulgular ve Yorum

Bu bölümde, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri ve bu görüşlerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterme durumuna yönelik bilgi verilecektir. Çizelge 56’da maarif müfettişlerinin bu konulara ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Çizelge 56’ya göre maarif müfettişleri, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar süre ayrılamamaktadır” ($\bar{x}= 3,50$) maddesine çok derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Ayrıca “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin haberli ve randevulu olması sorunların tespitini güçleştirmektedir” ($\bar{x}= 3,37$) ve “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli ve belirli periyotlarla denetimi yapılamamaktadır” ($\bar{x}= 3,06$) maddelerine orta derecede katılmak suretiyle sorun olarak gördüklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 56. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşleri*

Madde No	Ölçek Maddesi	$\bar{x}$	SS	Katılma Derecesi
33	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli ve belirli periyotlarla denetimi yapılamamaktadır.	3,06	1,23	Orta
34	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar süre ayrılamamaktadır.	3,50	1,16	Çok
35	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin haberli ve randevulu olması sorunların tespitini güçleştirmektedir.	3,37	1,33	Orta

Katılımcıların anılan konularla ilgili denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin en yüksek puan alan madde, “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar süre ayrılamamaktadır” ($\bar{x}= 3,50$) maddesidir. Maarif müfettişlerinin anılan konularda en az katıldıkları madde ise “özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli ve belirli periyotlarla denetimi yapılamamaktadır” ($\bar{x}= 3,06$) olmuştur.

Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Yönetmeliğinde 05/07/2014 tarihinde yapılan değişiklikle, özel öğretim kurumları maarif müfettişleri tarafından her yıl denetleneceği esası getirilmiştir. Dolayısıyla söz konusu tarihten önce üç yılda bir denetlenen özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri bu tarihten sonra maarif müfettişlerince her yıl denetlenmesi gerekmektedir. Buna göre özel öğretim kurumlarının denetlenmesi için bu kurumların; buldukları yerleşim yerlerinin coğrafi durumu, ulaşım şartları, fiziki yakınlıkları ve diğer özellikleri dikkate alınarak rehberlik ve denetim bölgeleri ile rehberlik ve denetim grupları oluşturulmaktadır. Öğretim yılı başında maarif müfettişleri başkanı tarafından grubun üyelerinden biri bir yıllığına grup sorumlusu olarak görevlendirilmektedir. Grup sorumlusu, grupça yapılacak rehberlik, denetim ve araştırma çalışmalarında işlerin zamanında ve düzenli bir şekilde yürütülmesini sağlamak ve grubun yıllık faaliyet planını gruptaki müfettişlerle birlikte hazırlayarak maarif müfettişleri başkanlığına sunmakla görevlidir.

Özel öğretim kurumlarının her yıl denetlenecek olması ve bu kapsamda diğer özel öğretim kurumlarının sayısının çok olması özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin en az üç maarif müfettiş tarafından ortalama üç gün içerisinde denetlenmesi sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu sürenin de maarif müfettişleri tarafından yetersiz görüldüğü anlaşılmaktadır. Ayrıca bu denetimlerin her yıl eğitim öğretim yılının başında maarif müfettişleri başkanlıklarınca bir program dahilinde belirlenmiş olması, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinin ne zaman denetleneceğinin daha önceden bilmesi sonucunu doğurmaktadır. Bu sonuçta maarif müfettişlerince bir sorun olarak görülmüştür.

Bu bulgular, alanyazında yer alan araştırmalarca da desteklendiği görülmektedir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından, Destek Özel Eğitim Hizmetlerinin Verimliliğinin Araştırılması Projesi sonucu hazırlanan çalışmada (2013), öğretmenler kurumların büyüklüklerine göre denetim sürelerinin de il ve ilçelerde değişiklik gösterdiğini ve daha sık denetim olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin denetime yönelik görüş bildirdikleri bir başka konu, denetime gelen müfettişlerin önceden haberli ve randevulu geldikleridir. Bu hususun da denetimlerin etkililiğini azalttığını beyan ettikleri görülmüştür. Bu görüşlere ek olarak, bazı farklı meslek elemanları

görüşmelerde kurumlara yapılan denetimlerin sık olduğunu ve bu durumun da kurumdaki eğitimin sürekliliği sağladığını belirtmişlerdir.

4.9.1. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlarla Bazı Değişkenler Açısından Farklılaşma Durumuna İlişkin Bulgular ve Yorum

Maarif müfettişlerinin maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumu değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 57’de verilmiştir.

Çizelge 57. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Öğrenim Durumu Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları

	Öğrenim	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 9	Lisans	281	9,804	2,9593	407	1,327	,185
	Lisansüstü	128	10,218	2,8614			

Çizelge 57’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında öğrenim durumuna göre anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [$t(407) = 1,32, p > .05$]. Bu durum, lisans ve lisansüstü seviyesinde maarif müfettişlerinin söz konusu alanda benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 58. Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Branş Değişkenine Göre İlişkisiz (bağımsız) Örneklem T-Testi Sonuçları

	Branş	N	$\bar{x}$	S	sd	t	p
Ölçek 9	Sınıf				408	,650	,516
	Öğretmenliği	279	9,874	2,895			
	Branş	131	10,076	3,009			

Maarif müfettişlerinin maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı

sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem t-testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 58’de verilmiştir.

Çizelge 58’de görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin anılan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında branş durumuna göre de anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır [t (408)= 0,65, p> .05]. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreyle ilgili benzer sorunlarla karşılaştıklarını düşündürmektedir.

Çizelge 59. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin Kıdem Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Örneklem İçin Tek Faktörlü Varyans (One-Way Anova) Testi Sonuçları*

	Kıdem	N	$\bar{x}$	S	sd	f	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 9	1-10	139	10,4317	2,79246	2	3,965	,020	Kıdemi (1-10)
	11-20	117	9,9658	2,96802	407			ve (
	21 ve üzeri	154	9,4740	2,96648				21 ve üzeri) arasında

Maarif müfettişlerinin söz konusu konularla ilgili denetimlerde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) örneklem için tek faktörlü varyans (One-way Anova) ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 59’da verilmiştir.

Çizelge 59’da görüldüğü üzere, maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. [F (2, 407)= 3,96, p< .05]. Farklı bir anlatımla, maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri kıdemlerine bağlı olarak anlamlı bir şekilde değişmektedir. Kıdemler arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla yapılan Scheffe testinin sonuçlarına göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin ($\bar{x}$ = 10,43) özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelerine 21 ve üzeri ($\bar{x}$ = 9,47) kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin

sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı ve anketle kendilerine sunulan sorunlara daha az katıldıkları görülmektedir.

Çizelge 60. *Maarif Müfettişlerinin Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Sürekli Denetimi ve Denetime Ayrılan Süreye İlişkin Karşılaştığı Sorunlara İlişkin Görüşlerinin İl Değişkenine Göre İlişkisiz (Bağımsız) Ölçümler İçin Kruskal Wallis H-Testi Sonuçları*

	İller	N	Sıra Ort.	sd	χ^2	p	Farkın Kaynağı
Ölçek 9	Ankara	108	248,41	11	38,510	,000	Ankara-Bursa;
	Bursa	40	135,38				Ankara-Edirne;
	Edirne	11	151,73				Ankara-Şanlıurfa;
	Şanlıurfa	13	155,96				Ankara-Kayseri;
	Ordu	11	213,23				Ankara-İzmir;
	Mersin	20	214,95				Ankara-Erzurum;
	Kayseri	20	173,38				Bursa- Mersin;
	Malatya	16	201,56				Bursa-İzmir;
	Samsun	19	202,13				Bursa-İstanbul;
	İzmir	40	187,85				
	Erzurum	15	165,60				
	İstanbul	97	217,93				

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir fark olup olmadığı ilişkisiz (bağımsız) ölçümler için Kruskal Wallis H-Testi ile analiz edilmiştir. Analiz sonuçları Çizelge 60'da verilmiştir. Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin karşılaştığı sorunlara ilişkin ifadeler müfettişlerin görevli olduğu iller bazında incelendiğinde, en yüksek ortalama puanın sırasıyla Ankara, İstanbul ve Mersin illeri olduğu görülmektedir. En düşük ortalama puanın ise Bursa ve Edirne illerindedir.

Çizelge 60 maarif müfettişlerinin bu bölümde yer alan konuların denetiminde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında il değişkenine göre anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir. χ^2 (sd=11, n=410) = 38,51, p < .05. İller arası farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu bulmak amacıyla ikili gruplar halinde yapılan Mann Whitney U-testinin sonuçlarına göre, Ankara ilinde görevli maarif müfettişlerinin anılan konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadeler Bursa, Edirne, Şanlıurfa, Kayseri, İzmir ve Erzurum illerinde görevli maarif müfettişlerine göre

daha fazla katıldıkları ve söz konusu farkların anlamlı olduğu gör÷lmektedir. Ayrıca Bursa ilinde görevli maarif müfettişlerinin söz konusu konuların denetimiyle ilgili sorunlara ilişkin ifadelere Mersin, İzmir ve İstanbul illerinde görevli maarif müfettişlerine göre daha az katıldıkları ve söz konusu farkların da anlamlı olduğu gör÷lmektedir.

BÖLÜM 5

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlara ve bu sonuçlara göre geliştirilen önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına dayalı olarak ulaşılan sonuçlar aşağıda sunulmuştur.

Maarif müfettişleri, fizyoterapistler tarafından verilen eğitimler sonucu uygulanan tedavinin etkililik düzeyini ve söz konusu eğitimin ortopedik engelli bireylerin gelişimine katkısını yapılan denetimlerde tespit edememektedir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek mesleki yetkinlikte maarif müfettişleri istihdam edilememektedir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini denetleyen maarif müfettişleri genel olarak özel eğitim alanında uzmanlaşmış personelden seçilmemektedir.

Milli Eğitim Bakanlığınca özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerini denetleyen maarif müfettişlerine yönelik özel eğitim uygulamaları kapsamında herhangi bir teorik eğitim, hizmetiçi eğitim ile görev başında yetiştirme eğitimi verilmemiştir.

Maarif müfettişleri evrak denetimlerinde en çok özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sisteminin yetersiz olduğu görüşünde yoğunlaşmaktadır.

Maarif müfettişlerine göre, engelli öğrencilerin velilerinin mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaları özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali denetimlerinde hizmetlerin tespit edilmesi bakımından sorun teşkil etmektedir.

Maarif müfettişleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personelin işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzaladığı düşüncesini taşımaktadır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personelin ve velilerin mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaları nedeniyle maarif müfettişleri gerçeğe aykırı beyanda bulunmak fiilinin tespitini yapması zorlaşmaktadır.

Maarif müfettişleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalı olduğu düşüncesinde yoğunlaşmıştır.

Maarif müfettişlerince, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin kuruma sunulan rehberlik sınırlı düzeyde kalmaktadır.

Maarif müfettişleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesiyle bağlantılı mevzuat alt yapısının yetersiz olduğu kanısındadır.

Maarif müfettişleri, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince verilen aile eğitimlerinin öngörülen hedeflere ulaşmayan ve yüzeysel sonuçlar doğuran yetersiz bir yapıda olduğu kanısındadırlar.

Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığınca hazırlanan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartları yetersizdir. Söz konusu rehberde maarif müfettişlerinin bu kurumlarda uygulanan modülleri nasıl denetleyeceği hakkında bir bilgiye yer verilmemiştir.

Maarif müfettişleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatının sıklıkla değiştiği düşüncesindedirler.

Maarif müfettişleri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan denetimlerde öğretmenlerin sınıf içindeki performanslarını gözlemleyememekte ve bu kurumlarda verilen eğitimin içeriğine ilişkin etkili bir denetim yapamamaktadır. Bunun sonucunda söz konusu kurumlardan eğitim alan engelli bireyin ne ölçüde eğitim aldığı Milli Eğitim Bakanlığınca tespit edilememektedir. Bir başka ifadeyle bu hizmetler için genel bütçeden yılda yaklaşık 1,5 milyar TL'den fazla harcama yapılmasına karşın harcanan bu tutar karşılığında özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden engelli bireyin ne seviyede eğitim aldığının ölçülebilir verilerle tespiti yapılamamaktadır.

Maarif müfettişleri, engelli öğrencilerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilmesini evrak üzerinde tespit edilemeyeceği görüşündedir.

Maarif müfettişleri, kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesi durumunun tespiti için CMK da yer alan dinleme, fiziki takip gibi araçların idari denetimlerde kullanılması gerektiği düşüncesindedirler.

Maarif müfettişleri, bazı velilerin para karşılığında anlaşarak çocuklarının bu kurumlarda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzaladıklarını ve bu tutumun özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde etkililiği azaltıcı bir sonuç ortaya çıkardığı yargısını desteklemiştir.

Maarif müfettişine, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar yeterli bir süre ayırlanamamaktadır.

Maarif müfettişlerine göre, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin haberli ve randevulu olması bu kurumların denetimlerinde etkililiği azaltıcı bir faktördür.

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde karşılaştığı ve dokuz alt başlıkta belirtilen sorunların tamamına ilişkin görüşleri arasında branş değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bu durum, sınıf öğretmenliği ve diğer branş öğretmenlerinden oluşan maarif müfettişlerinin bu kurumlardaki denetimlerde benzer sorunlarla karşılaştıklarını göstermektedir.

Öğrenim durumu değişkeni açısından maarif müfettişlerinin bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı sorunlara ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir fark bulunmaktadır. Bu duruma göre maarif müfettişleri, öğrenim düzeyi yükseldikçe özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirme düzeyinin tespitinde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha fazla katılmaktadır. Söz konusu sorun başlığının dışında kalan diğer sekiz alt başlığın tamamında öğrenim durumu değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Kıdem değişkeni açısından, maarif müfettişlerinin denetimlerde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara yönelik görüşleri arasında anlamlı bir

farklılık bulunmamaktadır. Söz konusu sorun başlığının dışında kalan diğer sekiz alt başlığın tamamında kıdem değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre, 1-10 yıl arasında kıdemi olan maarif müfettişlerinin sekiz alt başlıkta yer alan sorunlara ilişkin ifadelerine 21 ve üzeri kıdemi olan maarif müfettişlerine göre daha fazla katıldıkları görülmektedir. Bu durum maarif müfettişlerinin çalışma süresi uzadıkça, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde sekiz alt başlıkta belirtilen konuların tespitinde karşılaştığı ve kendilerine sunulan ankette ifadelendirilen sorunlara daha az katıldıklarını göstermektedir.

Maarif müfettişlerinin, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara yönelik görüşleri arasında il değişkeni açısından anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Söz konusu sorun başlığının dışında kalan diğer sekiz alt başlığın tamamında il değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmaktadır. Buna göre, sözü edilen sekiz alt başlığın tamamında en yüksek ortalama puan Ankara ilinde çalışan maarif müfettişleri tarafından verilmiştir.

Maarif müfettişlerinin sadece “denetimlerde, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde uygulanan modüller ve kazanımlara ilişkin denetim standartlarıyla ilgili karşılaştığı sorunlara” yönelik görüşleri arasında öğrenim durumu, branş, kıdem ve il değişkeni arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. Dolayısıyla, maarif müfettişleri bu alanda belirtilen görüşler ile araştırmaya dahil edilen değişkenlerin tamamı arasında benzer sorunlarla karşılaşmaktadır.

5.2. Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına dayalı olarak geliştirilen öneriler şöyledir:

Maarif müfettişlerince yapılan özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimin idari denetimle sınırlandırılmalıdır.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde görev yapan öğretmenlerin sınıf içindeki performansları ve bu kurumlarda verilen eğitimin içeriğine ilişkin denetim rehberlik ve araştırma merkezlerinde veya harcama birimi olan il veya ilçe milli eğitim müdürlüklerinde özel eğitim alanında uzman personellerden oluşturulacak bir komisyon tarafından yapılmalıdır.

Sözü edilen denetleme komisyonu özel eğitim alan bireyin gelişimine resmi ve özel okuldaki öğretmenlerden, öğrenci velisinden ve engelli öğrencisinin kendisinden alacağı bilgilerle karar vermesi ve bu karara göre gelişim sağlamayan engelli öğrenci için başka bir özel eğitim ve rehabilitasyon merkezinde eğitim alıp almayacağına karar vermelidir.

Maarif müfettişleri, Rehberlik ve Denetim Başkanlığının düzenleyeceği teorik eğitimle desteklenmeli, bu eğitim özel eğitim alanında uzman öğretim görevlileri tarafından verilmelidir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaşılan sorunların en aza indirilebilmesi için engelli birey modülü maarif müfettişlerince daha fazla kullanılmalıdır. Bu kapsamda, maarif müfettişleri gerçeğe aykırı beyanda bulunmak fiili ile bağlantılı mali denetim yaparken en çok yararlandıkları belge olan ve kurumun arşivinde saklanan bireyselleştirilmiş eğitim programının bir örneği engelli birey modülüne girmelidir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde denetimlerin etkililiğinin artması için bu kurumlarda çalışan yönetici, personel ve ailelere gerekli eğitimlerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri dışında bir birim tarafından verilmesi sağlanmalıdır.

Söz konusu aile eğitimlerinin devam zorunluluğunun ödeme koşuluna bağlanması durumunda, ailelerin bu eğitime katılım düzeyleri artma eğilimi gösterecektir. Ayrıca ailelerde sorumluluk bilincinin oluşması ve çocuklarının eğitimine katılımlarını sağlamak adına Milli Eğitim Bakanlığınca seminerler düzenlenmeli, broşür ve kitaplar basılmalı, televizyon programları hazırlanmalıdır.

Maarif müfettişlerinin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mali konularla ilgili denetimlerinde Ceza Muhakemeleri Kanununda yer alan dinleme ve fiziki takip gibi araçların da kullanılabilmesini sağlamak için mevzuat düzenlenmesi yapılmalıdır. Ayrıca söz konusu mevzuat düzenlemesinde haksız ödemeye sebebiyet verenlerin, bu tür kurumları işletmesini ve çalışmasını engelleyecek hükümlere yer verilmelidir.

Maarif müfettişleri tarafından yapılan denetim sonucunda getirilen tekliflerin özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince yerine getirilmesi için ödeme şartlarına,

“Denetlenen kurumlara maarif müfettişleri tarafından getirilen tekliflerin kurum tarafından yerine getirilmesi” şartı eklenmelidir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımları ve uygulanan modüllere ilişkin denetim standartları belirtilmelidir.

Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimine ayrılan sürenin artırılması gerekmektedir. Ayrıca maarif müfettişlerine yıl itibariyle ayrılan denetim süresinin daha etkili geçmesi için özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinden denetim döneminden önce kendilerinin hazırlayacağı öz değerlendirme raporu istenmelidir.

KAYNAKLAR

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2013). *Destek özel eğitim hizmetlerinin verimliliğinin araştırılması projesi*. Ankara: Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı
- Altinkurt, N. (2008). *Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Algan, B. ve Algan, M. (2013). Eğitim hakkı ve özgürlüğü bağlamında eğitim hizmetlerinin ruhsat usulü ile özel kişilere gördürülmesi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 147-194
- Balcı, A. (2005). Kamu Yönetiminde Çağdaş Yaklaşımlar ve Kamu Hizmet Sunumuna Etkileri. Aktan, C. ve Seran, U. (Editörler). (2005). *Kamu Yönetiminde ve Kamu Hizmetlerinde Kalite*. Ankara: Hizmet İş Sendikası Yayınları.
- Balcı, A. (2005). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (5. Baskı). Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bulut, N. (1999). Özelleştirme uygulamaları karşısında sosyal devlet ilkesini yeniden düşünmek. *A.Ü. Erzurum Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3 (1), 23-38
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (17. Baskı).Ankara: Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (8. Basım). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Çal, S.(2009). *Kamu hizmeti kavramı üzerine kimi düşünceler*. İstanbul: Vedat Yayıncılık
- Çıkkılı, Y. (1996). *Özel eğitime muhtaç çocukların Türk milli eğitim sistemi içindeki yeri ve önemi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Çınarlı, S. ve Uğurlu, E. (2009). Danıştay kararları ışığında engelli bireylere yönelik eğitim hizmetinin sürekliliğinin gerekliliği. *T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı Öz-Veri Dergisi*, 6 (11), 1355-1362
- Çitil, M. (2009). *Cumhuriyetin ilanından günümüze kadar Türkiye’de özel eğitim (1923-2007)* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çokluk, Ö. ve Kayrı, M. (2011). Kayıp Değerlere Yaklaşık Değer Atama Yöntemlerinin Ölçme Araçlarının Geçerlik ve Güvenirliği Üzerindeki Etkisi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 11 (1), 289-309.

- Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). Sosyal Bilimler İçin Çok Değişkenli İstatistik SPSS ve Lisrel Uygulamaları (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Derbil, S. (1950). *Kamu Hizmeti Nedir? Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, <http://auhf.ankara.edu.tr/dergiler/auhfd-arsiv/AUHF-1950-07-03-04/AUHF-1950-07-03-04-Derbil.pdf> adresinden 11/02/2015’de alınmıştır.
- Fink, A. (1995). *The Survey Handbook*. USA: Sage Publication.
- Fowler, F. J. (1993). *Survey Research Methods*. USA: Sage Publication.
- Fraenkel, J. R. ve Wallen N. E.(1998). *How To Design and Evaluate Research In Education*. San Francisco: McGraw-Hill Publishing Company.
- Genç, M. (2001). Osmanlı iltizam rejimi ve değişimleri. <http://www.os-ar.com/modules.php?name=Encyclopedia&op=content&tid=501241> adresinden 13/02/2015’de alınmıştır.
- Günday, M. (2002). *İdare hukuku*. Ankara: İmaj Yayıncılık.
- Gözler, K. (2006). *İdare hukuku dersleri*. Bursa: Ekin Kitapevi Yayınları.
- Gözübüyük, A.Ş. (1991). *Yönetmelik yargı*. Ankara: “S” Yayınları
- Gözübüyük, A.Ş. (1999). *Yönetim hukuku*. Ankara: Turhan Kitapevi.
- İsten, İ. (2007). Kamu hizmeti kavramı ve unsurları. *Askeri Yüksek İdare Mahkemesi Dergisi*,22, http://www.msb.gov.tr/ayim/Ayim_makale_detay.asp?IDNO=74 adresinden 13/02/2015’de alınmıştır.
- Kalaycı, Ş. (2009). *SPSS uygulamalı çok değişkenli istatistik teknikleri* (4. Baskı). Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karahanogulları, O. (2004). *Kamu hizmeti*. Ankara:Turhan Kitabevi.
- Karahanogulları, O.(2011). Kamu hizmetleri piyasa ilişkisine dördüncü tip: eksik imtiyaz (kamu-özel ortaklığı). *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66 (3), 177-215
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (19. baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kargın, T. (2003). Cumhuriyetin 80. Yılında Özel Eğitim. *Milli Eğitim Dergisi*, 160,106-116.
- Karasu, T. ve Mutlu, Y. (2014). Öğretmenlerin perspektifinden özel eğitimde yaşanan sorunlar ve çözüm önerileri: Muş il örneği. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2 (1), 44-66

- Keskin, B. (2006). *Kamu hizmetinin görülmesine ilişkin sözleşmeler ve bu sözleşmelerden doğan uyuşmazlıkların tahkim yoluyla çözümü.* (Yayımlanmamış doktora tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Korucu, N. (2005). *Türkiye`de özel eğitim ve rehabilitasyon hizmeti veren kurumların karşılaştığı güçlüklerin analizi: Kurum sahipleri, müdür, öğretmen ve aileler açısından* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim ve Rehberlik Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2007). *Engelli birey modülü uygulama kılavuzu.* Ankara: <http://amasya.meb.gov.tr/ozelozgretim/index.asp?islem=klavuzlar> adresinden 13/04/2015`de alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.(2016). *Milli eğitim istatistikleri örgün eğitim.* http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_03/18024009_meb_istatistikleri_organ_egitim_2015_2016.pdf adresinden 23/03/2016`da alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.(2015). *2015 yılı kurumsal mali durum ve beklentiler raporu.* http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2015_12/30041801_2015kurumsalmali_durumvebeklentiler_raporu_17.08.201515.20_yaynlanan.pdf adresinden 01/02/2016`da alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü.(2015). *Milli eğitim bakanlığı faaliyet raporu 2015.* http://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2016_02/29061209_2015darefaalyetra_por.pdf adresinden 01/02/2016`da alınmıştır.
- Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı. (2006). *İnceleme- soruşturma ve ön inceleme rehberi.* Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi.* Eskişehir: Kaan Kitabevi.
- Sarıs, A. (2011). Tanıma kavuşturulamayan “kamu hizmeti”. *Yargıtay Dergisi*, 37 (3), 41-60
- Sekaran, U. ve Bougie, R. (2009). *Research Methodsfor Business: A Skill Building Approach.* Chichester: J.Wiley
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2007). *Using Multivariate Statistics* (5. Baskı). New York: HarperCollins.
- Tan, T.(1991). Anayasa mahkemesi kararlarında kamu hizmeti yaklaşımı, *Anayasa Mahkemesi Yayını*, 8, 233-252
- Tan, T. (1992). Kamu hizmeti imtiyazından “yap-işlet-devret” modeline. *SBF Dergisi*, 32 (1), 307-325.

- T.C. Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı. (2002). *Türkiye zrller araştırması temel göstergeleri raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı.
- T.C. Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı. (2006). *zrl çocuklara yönelik rehabilitasyon ve özel eğitim hizmetleri çalışması raporu*. Ankara: T.C. Başbakanlık zrller İdaresi Başkanlığı.
- Tuncil, V. (2005). *Kamu hizmeti*. <http://www.turkhukusitesi.com/makale199.htm> adresinden 02/03/2015’de alınmıştır.
- Tufan, İ. ve Arun, . (2006). *Türkiye zrller Araştırması İkincil Analizi*, Ankara: Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu

EKLER

**EK 1. ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNDE YAPILAN
DENETİMLERDE MAARİF MÜFETTİŞLERİNİN YAŞADIKLARI SORUNLARA İLİŞKİN
AÇIK UÇLU SORU FORMU**

Sayın Katılımcı,

Bu araştırma, gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Bu araştırmanın alt amaçları doğrultusunda maarif müfettişlerinin görüşlerini ortaya koyması için hazırlanacak olan anket formlarının hazırlanabilmesi için aşağıda yer alan açık-uçlu sorulardan yararlanılacaktır. Açık-uçlu soruların yanıtları ve alan yazın taraması sonucunda elde edilecek verilerden bir madde havuzu oluşturulacaktır. Bu madde havuzu anket formunun hazırlanmasına kaynaklık edecektir. Söz konusu açık-uçlu soruların yer aldığı bölümden önce katılımcılarla ilgili araştırmaya ışık tutabilecek birtakım bireysel sorular yer almaktadır. Kişisel bilgileri tamamladıktan sonra lütfen açık-uçlu soruların yer aldığı bölüme geçiniz. Katılım ve desteğinizden dolayı teşekkür ederim.

**Hüseyin ACER
Yüksek Lisans Öğrencisi**

Bölüm I- Kişisel Bilgiler

- 1. Maarif Müfettişliği Kıdeminiz (Yıl)** 1-10 11-20 21 ve üzeri
- 2. Öğrenim Durumunuz** Lisans Yüksek Lisans Doktora
- 3. Branşınız (Lütfen Yazınız)** .....
- 4. Görev Yaptığınız İl (Lütfen Yazınız)** .....

Bölüm II- Açık-Uçlu Sorular

1. Sağlık konularında ve özellikle fizyoterapistlerin denetiminde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....
 .....

2. Kurumun idari yapısı ve evrak denetimlerinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

3. Mali konularla ilgili denetimlerde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

Lütfen Arka Sayfaya Geçiniz

4. Denetimlerinde, rehberlik ve yol gösterme, gelişmeyi sağlama boyutunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

5. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

6. Milli Eğitim Bakanlığı Rehberlik ve Denetim Başkanlığınca hazırlanan Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezlerinin Denetim Rehberlerinde kurumun çalışma şekli, kurumda uygulanan modüller ve kazanımlar hakkındaki denetim standartları konusunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

7. Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

8. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin genel denetimlerinde, kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesinin tespiti konusunda karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

9. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli denetimi ve denetime ayrılan süreye ilişkin olarak karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

10. Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde damar okuma sistemi ve bu sistemi ile ilgili karşılaştığınız sorunlar nelerdir?

.....
 .....
 .....

11. Lütfen yukarıda belirtilen sorunların yanında karşılaştığınız diğer sorunları belirtiniz?

.....
 .....
 .....
 .....

KATKILARINIZ İÇİN TEŞEKKÜR EDERİM.

EK:2 ÖLÇEK

Sayın Maarif Müfettişi,

Bu araştırma, gelir destekli ruhsat usulü olarak da adlandırılan, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerine devam etmeleri uygun görülen çocukların eğitim giderlerinin Milli Eğitim Bakanlığınca karşılanması hizmetinde, idarenin yaptığı denetimlerin etkililiğini azaltan faktörler ve bu kurumların denetim sürecine ilişkin sorunların hangi alanlarda yoğunlaştığına ilişkin olarak maarif müfettişlerinin görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmaktadır. Anket, iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgilere ilişkin sorular, ikinci bölümde ise özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimi ile ilgili maarif müfettişlerinin görüşleriyle ilgili ifadeler yer almaktadır. Lütfen hiçbir ifadeyi atlamayınız ve her ifade için tek bir seçenek işaretleyiniz. Vereceğiniz yanıtlar sadece araştırma kapsamında bilimsel amaçlar için kullanılacak ve gizli tutulacaktır. Verilerin çözümlenmesi toplu halde yapılacağı için ankete isim yazmanıza gerek yoktur. Katılım ve desteğinizden dolayı teşekkür ederim.

Hüseyin ACER
Yüksek Lisans Öğrencisi
acerh@meb.gov.tr

BÖLÜM I**KİŞİSEL BİLGİLER**

1. Maarif Müfettişliği Kıdeminiz (Yıl) 1-10 11-20 21 ve üzeri
2. Öğrenim Durumunuz Lisans Yüksek Lisans Doktora
3. Branşınız (Lütfen Yazınız) .....
4. Görev Yaptığınız İl (Lütfen Yazınız) .....

BÖLÜM II**ÖZEL EĞİTİM VE REHABİLİTASYON MERKEZLERİNİN DENETİMİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLER**

Aşağıda, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde maarif müfettişlerinin karşılaştığı ya da karşılaşılabileceği sorunlar maddeler halinde sıralanmıştır. Bu sorunları ifade eden maddelere katılma durumunuzu, karşılarındaki ölçekte size uygun gelen seçeneğin altındaki kutucuğa X işareti koyarak belirtiniz.

	İFADELER	(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Az Katılmıyorum	(3) Orta Katılmıyorum	(4) Çok Katılmıyorum	(5) Tamamen Katılmıyorum
1	Maarif müfettişleri, özel eğitim alanında çalışan personelin (<i>işitme, görme veya zihin engelliler sınıf öğretmenleri, fizyoterapistler, odyoloji ve konuşma bozuklukları uzmanı vb.</i>) verdiği eğitim ile ilgili olarak yeterli bilgiye sahip değildir.					
2	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki özel eğitim uygulamalarının değerlendirilmesini yapabilecek yetkinlikte maarif müfettişleri istihdam edilememektedir.					
3	Bu kurumların denetimini yapan maarif müfettişlerinin sağlık konularında yeterince bilgileri yoktur.					
4	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimin ortopedik engelli bireylerin gelişimine katkısı maarif müfettişlerince tespit edilememektedir.					

	İFADELER	(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Az katılmıyorum	(3) Orta katılmıyorum	(4) Çok katılmıyorum	(5) Tamamen Katılmıyorum
5	Fizyoterapistler tarafından verilen eğitimler sonucu uygulanan tedavinin etkili olup olmadığı söz konusu denetimlerde tespit edilememektedir.					
6	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince tutulması gereken ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerine gönderilen mali belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.					
7	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerince engelli öğrencilere verilen eğitim ve tanılamaya yönelik tutulması gereken belgeler düzenli olarak tutulmamaktadır.					
8	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde arşiv oluşturma ve dosyalama sistemi yetersizdir.					
9	Engelli öğrencilerin velileri mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.					
10	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel işlerini kaybetmemek için mali belgelerin doğruluğuna bakmaksızın ödeme evrakını imzalamaktadırlar.					
11	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki personel ve öğrenci velileri mali konulardaki tespitlerde maarif müfettişlerine yardımcı olmamaktadırlar.					
12	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimler sadece mali boyut üzerine yoğunlaşmaktadır.					
13	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde yapılan rehberlik idari ve mali hususlarla sınırlı kalmaktadır.					
14	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki denetimlerde eğitim-öğretimin içeriğine ilişkin rehberlik sınırlı kalmaktadır.					
15	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezleri kuruma maddi külfet getirecek önerilere kapalıdırlar.					
16	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç denetim (yönetici, öğretmen, çocuk ve veli) mekanizmalarının işletilmesiyle ilgili mevzuat alt yapısı yetersizdir.					
17	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde derse giren personel, iş güvencesi nedeniyle iç denetim mekanizmasını işletememektedir.					
18	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerindeki öğrenciler, engelli oldukları için iç denetim mekanizmasını işletememektedir.					
19	Genellikle öğrenci velileri özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin iç işleyişleriyle ilgilenmemektedirler.					
20	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde kurum-veli-öğretmen arasında etkili bir iletişim kurulamamaktadır.					
21	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlardan eğitim alan çocukların kazanımlarına ilişkin denetim standartları yetersizdir.					
22	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetim rehberinde bu kurumlarda uygulanan eğitim modüllerinin işleyişi ile ilgili bilgiler yetersizdir.					
23	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin mevzuatı sıklıkla değişmektedir.					
24	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde yapılan ders denetimleri yetersizdir.					
25	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmenlerin sınıf içindeki performansları gözlemlenememektedir.					
26	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde eğitim verilen çocukların özellikleri hakkında maarif müfettişleri yeterince bilgiye sahip değildir.					

	İFADELER	(1) Hiç Katılmıyorum	(2) Az katılmıyorum	(3) Orta Katılmıyorum	(4) Çok Katılmıyorum	(5) Tamamen Katılmıyorum
27	Bireyselleştirilmiş eğitim programlarında hedeflenen amaçları gerçekleştirebilme düzeyinin tespitinde maarif müfettişinin bir sorumluluğu bulunmamaktadır.					
28	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde çalışan öğretmenlerin, çocuğun devlet okulundaki öğretmenleriyle iş birliği kurmaması nedeniyle bireyselleştirilmiş eğitim programları tam olarak uygulanamamaktadır.					
29	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimin içeriğine ilişkin denetimlerin etkili bir biçimde yapılamaması nedeniyle, bireyselleştirilmiş eğitim programlarında belirtilen amaçlara ulaşma düzeyi ölçülememektedir.					
30	Bazı veliler özel eğitim ve rehabilitasyon merkeziyle para karşılığında anlaşarak çocukları kurumda eğitim almadığı halde almış gibi ödeme evrakını imzalamaktadır.					
31	Kuruma gelmediği halde eğitim verilmiş gibi gösterilen çocukların evrak üzerinden tespiti denetim esnasında yapılamamaktadır.					
32	Kurumlara gelmeyen çocuklara eğitim verilmiş gibi gösterilmesi durumunun tespiti için CMK da yer alan dinleme, fiziki takip gibi araçların idari denetimlerde maarif müfettişi tarafından kullanılmıyor olması söz konusu denetimleri güçleştirmektedir.					
33	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin sürekli ve belirli periyotlarla denetimi yapılamamaktadır.					
34	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinde öğretmeni denetleyebilecek kadar süre ayrılamamaktadır.					
35	Özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetimlerinin haberli ve randevulu olması sorunların tespitini güçleştirmektedir.					

Sayın Maarif Müfettişi, özel eğitim ve rehabilitasyon merkezlerinin denetiminde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak varsa belirtilmesinde yarar gördüğünüz hususları lütfen maddeler halinde yazınız

1.

2.

3.

EK 3: MEB Rehberlik ve Denetim Başkanlığı İzni

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Rehberlik ve Denetim Başkanlığı

Sayı : 63055260-806.01.03-E.12214730
Konu : Tez Çalışması (Hüseyin ACER)

27.11.2015

ANKARA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)
Cebeci Yerleşkesi 06590
Cebeci/ANKARA

İlgi: Ankara Üniversitesi Rektörlüğü (Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü)'nün
18/11/2015 tarihli ve 98761816-302.08.01/E.4190 sayılı yazısı ve ekleri.

İlgi yazı ve ekleri içeriği, yüksek lisans programı öğrenciniz Hüseyin ACER' in "Milli Eğitim Bakanlığının Gelir Destekli Ruhsat Uygulamasının Denetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Maarif Müfettişlerinin Görüşleri (Rehabilitasyon Merkezleri Örneği)" konulu tez çalışması kapsamında İstanbul, Edirne, İzmir, Bursa, Ankara, Mersin, Kayseri, Samsun, Ordu, Erzurum, Malatya ve Şanlıurfa İl Milli Eğitim Müdürlüklerinde görevli maarif müfettişleri ile çalışma yapılması hakkındaki izin talebiniz tarafımızca incelenmiş olup;

Milli Eğitim Bakanlığı Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü çıkışlı 07/03/2012 tarihli, B.08.0.YET.00.20.00.0/3616 sayılı, 2012/13 numaralı ve "Araştırma, Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzinleri" konulu genelgesi kapsamında mevzu bahis tez ile ilgili çalışma izninin verilmesi Başkanlığımızca uygun görülmüştür.

Bilgilerinizi rica ederim.

Mahmut BOĞA
Bakan a.
Rehberlik ve Denetim Başkan V.

Güvenli Elektronik İmza
Aslı ile Ayarlar
27/11/2015

M.E.B. Rehberlik ve Denetim Başkanlığı
Atatürk Blv. No.98 06648 Bakanlıklar/ANKARA
Elektronik Ağ: www.meb.gov.tr
e-posta: rdb@meb.gov.tr

Tel: (0 312) 4131656
Faks: (0 312) 4191324

EK 4: Ankara Üniversitesi Etik Kurul İzni

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ
ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ**

Karar Tarihi : 22/02/2016

Toplantı Sayısı : 5

Karar Sayısı : 52

52- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden **Hüseyin Acer'in** "Milli Eğitim Bakanlığının Gelir Destekli Ruhsat Uygulamasının Denetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Maarif Müfettişlerinin Görüşleri (Rehailitasyon Merkezleri Örneği)" başlıklı çalışma ile ilgili 11/11/2015 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelenmiştir.

- Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi ve Politikası Anabilim Dalı Yüksek Lisans öğrencilerinden **Hüseyin Acer'in** "Milli Eğitim Bakanlığının Gelir Destekli Ruhsat Uygulamasının Denetiminde Yaşanan Sorunlara İlişkin Maarif Müfettişlerinin Görüşleri (Rehailitasyon Merkezleri Örneği)" başlıklı çalışmasının araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi

**ASLININ AYNIDIR
22/02/2016**

**Prof.Dr.Yasemin KESKİN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkan Vek.**

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Hüseyin ACER			
Doğum Tarihi	01/02/1976			
İletişim Bilgileri	MEB Rehberlik ve Denetim Başkanlığı Bakanlıklar Ankara 0312 4131518			
E-Posta Adresi	acerh@meb.gov.tr huseyin.acer11@gmail.com			
Öğrenim Durumu	Derce	Bölüm/Program	Üniversite	Yıl
	Lisans	İktisadi İdari Bilimler -İktisat	Hacettepe	2000
	Yüksek Lisans (tezsiz)	Eğitim Yönetimi ve Teftişi Bölümü	Ankara	2009
İş Deneyimi	Unvan	Görev Yeri	Yıl	
	Vergi Denetmen Yardımcılığı	Maliye Bakanlığı	2003 Temmuz- Eylül	
	Müfettiş Yardımcısı	MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı	2003-2006	
	Müfettiş Denetçi	MEB Teftiş Kurulu Başkanlığı	2006-2011	
	Maarif Müfettişi	MEB Rehberlik ve Denetim Başkanlığı	2011-2014	
		MEB Rehberlik ve Denetim Başkanlığı	2014-	
Yabancı Dil	İngilizce YDS (72,50- C)			